

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Η ζωή ως ουσιαστικό:
η σύλληψη του σύμπαντος στις θετικές
και στις ανθρωπιστικές επιστήμες*

J. R. Martin

Η τεχνολογία του λόγου

Οι λόγοι είναι εργαλεία — κάνουν πράγματα. Αυτή είναι η αιτία που αναπτύχθηκαν, και επομένως η λειτουργικότητά τους καθορίζει το χαρακτήρα τους. Επειδή όμως οι λόγοι είναι σημειωτικά εργαλεία (και επομένως ασυνείδητα), γενικά θεωρούνται ως δεδομένοι στις συζητήσεις για την τεχνολογία του 20ού αιώνα, η οποία αντιθέτως εστιάζει στα σχεδιασμένα εργαλεία — στα υλικά προϊόντα της συνειδητής ανακάλυψης. Κι όμως, οι ασυνείδητοι και εξελισσόμενοι λόγοι του πολιτισμού μας είναι αυτοί που γεννούν όλα τα συνειδητά σχεδιασμένα συστήματα. Και χωρίς μια στέρεη ερμηνεία αυτών των λόγων, κάθε κατανόηση της ανάπτυξης της υλικής τεχνολογίας στον πολιτισμό μας και των τρόπων με τους οποίους μπορεί να κατακτηθεί (και μας κατακτά) είναι ατελής. Σε αυτό το κείμενο θα προσπαθήσουμε να «ξεκοκαλίσουμε» τους λόγους των θετικών και ανθρωπιστικών επιστημών ως σημειωτική

* Οι πρώτες έξι ενότητες αυτού του κεφαλαίου είναι από το E. Ventola (επιμ.), *Trends in Linguistics: Functional and Systemic Linguistics*, Βερολίνο και Νέα Υόρκη: Mouton de Gruyter.

τεχνολογία. Υποκείμενος στόχος αυτής της αποδόμησης είναι η ευκολότερη παρέμβασή μας στη διαδικασία ανάπτυξης του γραμματισμού στην πρωτοβάθμια και στην πρώιμη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (όπως παρουσιάζεται στο Painter & Martin 1986· Disadvantaged Schools Program 1988· Macken et al. 1989α, 1989β, 1989γ και 1989δ· Rothery 1989α και 1989β).

Επομένως τα συμφραζόμενα αυτής της συζήτησης είναι εκπαιδευτικά. Τα κείμενα που εξετάζονται έχουν επιλεγεί από την πρώιμη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπως καλείται στην Αυστραλία (έβδομη έως δέκατη τάξη, όπου οι μαθητές είναι 12 έως 16 ετών). Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου γίνεται προσπάθεια οι μαθητές να μαθητεύσουν στους λόγους των θετικών και ανθρωπιστικών επιστημών, και αυτή η προσπάθεια θα εξεταστεί εδώ. Η δουλειά της τάξης οργανώνεται ανάλογα με το κάθε αντικείμενο, με τους μαθητές να κινούνται από τον ένα λόγο στον άλλο μέσα σε μία μέρα (μαθηματικά, αγγλικά, ιστορία, γεωγραφία, φυσική κτλ.). Συνήθως στα σχολεία της Αυστραλίας δεν γίνεται καμία προσπάθεια να φέρουμε τους διαφορετικούς λόγους του κάθε αντικειμένου στο συνειδητό επίπεδο. Και μάλιστα υπάρχει μια κυρίαρχη φιλελεύθερη ουμανιστική παράδοση η οποία θεωρεί ότι παρεμβάσεις αυτού του είδους θα ήταν μάλλον βλαπτικές (βλ., π.χ., την ανάλυση στο Reid 1987, καθώς και την κριτική του βιβλίου αυτού στο Threadgold 1988).

Πρέπει εδώ να καταστήσουμε απόλυτα σαφές ότι ο χαρακτηρισμός των λόγων των φυσικών και ανθρωπιστικών επιστημών που αναπτύσσεται εδώ θα περιοριστεί στους επανατοποθετημένους σε συμφραζόμενα (Bernstein 1986) παιδαγωγικούς λόγους του πρώιμου δευτεροβάθμιου σχολείου στην Αυστραλία. Η εργασία μας στον συγκεκριμένο τομέα έχει ωστόσο δείξει ότι αυτά τα παιδαγωγικά κείμενα αποτελούν πολύ καλά μοντέλα επιστημονικών λόγων γενικά (Wignell, Martin & Eggins 1989· Martin, Wignell, Eggins & Rothery 1988· Shea 1988· Martin 1989α για τον παιδαγωγικό λόγο των θετικών επιστημών, σε σύγκριση με το Halliday 1987 για τη γλώσσα της φυσικής επιστήμης). Προς το παρόν δυστυχώς δεν υπάρχουν συγκρίσιμες περιγραφές των ανεπτυγμένων λόγων της ιστορίας.

Βασικοί τύποι κειμένων

Εξαιτίας της εστίασής της στο κείμενο, η εξέταση στο εξής θα περιοριστεί σε λίγα παραδείγματα, που έχουν επιλεγεί ως αντιπροσωπευτικά των βασικών χα-

	«περιγράφω»	«εξηγώ»
θετικές επιστήμες [τεχνικότητα]	ΑΝΑΦΟΡΑ [1] (ταξινόμηση)	ΕΞΗΓΗΣΗ [2]
ανθρωπιστικές επιστήμες [αφαίρεση]	ΑΝΑΦΟΡΑ [3] (γενίκευση)	ΕΚΘΕΣΗ [4]

Πίνακας 8.1 Τέσσερις βασικοί τύποι κειμένων στις φυσικές και ανθρωπιστικές επιστήμες.

ρακτηριστικών των λόγων των θετικών και ανθρωπιστικών επιστημών στην πρώτη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Όλα τα κείμενα που θα εξεταστούν είναι γραπτά, γεγονός αναμενόμενο, αφού οι επιστήμες στον πολιτισμό μας τα τελευταία τετρακόσια χρόνια έχουν αναπτυχθεί και έχουν διαφοροποιηθεί κυρίως μέσω των πόρων της γραπτής αγγλικής (για ανάλυση του παιδαγωγικού λόγου των θετικών επιστημών με τον προφορικό τρόπο βλ. στο Lemke 1985· για τη λειτουργική διαφοροποίηση μεταξύ προφορικής και γραπτής αγγλικής, βλ. επίσης Halliday 1985γ). Τα πρώτα τέσσερα κείμενα προέρχονται από εγχειρίδια και μας παρέχουν το κύριο μοντέλο των εξειδικευμένων σε κάθε επιστήμη λόγων για τους μαθητές των δευτεροβάθμιων σχολείων, οι οποίοι σε μεγάλο βαθμό μαθαίνουν να γράφουν αυτούς τους λόγους αντιγράφοντας κατευθείαν από τα εγχειρίδια και από σχετικά υλικά αναφοράς (Wignell 1987 και 1988). Τα κείμενα 1 και 2 προέρχονται από το Shea 1988. Τα τέσσερα κείμενα μπορούν να δια-ταξινομηθούν προσωρινά ως εξής: Τα κείμενα 1 και 2 είναι από το πεδίο των θετικών επιστημών, τα κείμενα 3 και 4 από την ιστορία. Συγχρόνως τα κείμενα 1 και 3 έχουν μια «περιγραφική» λειτουργία — μας παρέχουν μια περιγραφή των πραγμάτων όπως είναι. Τα κείμενα 2 και 4, από την άλλη, είναι «εξηγηματικά» — προσπαθούν να μας δώσουν μια αιτιολογημένη περιγραφή του γιατί τα πράγματα είναι με τον τρόπο που τα παρουσιάζουν τα κείμενα 1 και 3. Οι τεχνικοί όροι που χρησιμοποιούνται για να ονομάσουν τα κειμενικά είδη που εμπλέκονται σε αυτές τις λειτουργίες παρουσιάζονται στον Πίνακα 8.1: αναφορά για τα δύο περιγραφικά κείμενα, εξήγηση για την προσανατολισμένη στην αιτιολόγηση φυσική επιστήμη, και έκθεση για την προσανατολισμένη στην αιτιολόγηση ιστορία. Οι επιστημονικές αναφορές μπορούν να διακριθούν από τις ιστορικές με βάση την κυρίαρχη ταξινομητική εστίασή τους, η οποία θα εξετα-

στεί λεπτομερώς παρακάτω. Τα τέσσερα κείμενα παρουσιάζονται παρακάτω, χωρισμένα σε βαθμισμένες προτάσεις (με εξαίρεση τις προβολές, οι οποίες συνεξετάζονται με την πρόταση που τις προβάλλει), σύμφωνα με το Halliday 1985a. Τα έντονα γράμματα στα κείμενα 1 και 2 χρησιμοποιούνται, όπως και στα εγχειρίδια από τα οποία προέρχονται, προκειμένου να τονιστούν οι τεχνικοί όροι που εισάγονται για πρώτη φορά. Η εξέταση που ακολουθεί αυτά τα κείμενα θα εστιαστεί στην *τεχνικότητα*, η οποία είναι το κυρίαρχο χαρακτηριστικό των κειμένων των θετικών επιστημών, και στην *αφαίρεση*, που προβάλλεται στους λόγους της ιστορίας.

Θετικές επιστήμες («περιγράφω»)

ΑΝΑΦΟΡΑ: ταξινόμηση

1. (α) Όσον αφορά την ικανότητα να μεταφέρουν ηλεκτρισμό, (β) μπορούμε να εντάξουμε τις περισσότερες ουσίες σε μία από τις δύο ομάδες. (γ) Η πρώτη ομάδα περιέχει υλικά με πολλά ηλεκτρόνια που είναι ελεύθερα να κινηθούν. (δ) Αυτά τα υλικά ονομάζονται **αγωγοί** (ε) επειδή εύκολα μεταφέρουν ή οδηγούν (άγουν) ηλεκτρικά ρεύματα. (στ) Οι αγωγοί είναι κυρίως μέταλλα (ζ) αλλά επίσης περιλαμβάνουν γραφίτη. (η) Η δεύτερη ομάδα περιέχει υλικά με πολύ λίγα ηλεκτρόνια που είναι ελεύθερα να κινηθούν. (θ) Αυτά τα υλικά ονομάζονται **μη αγωγοί** (ι) και είναι πολύ κακοί αγωγοί του ηλεκτρισμού. (κ) Οι μη αγωγοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να εμποδίζουν το ηλεκτρικό φορτίο να πάει όπου δεν είναι επιθυμητό. (λ) Επομένως ονομάζονται επίσης **μονωτές**. (μ) Ορισμένοι κοινοί μονωτές είναι το γυαλί, το καουτσούκ, το πλαστικό και ο αέρας. (ν) Υπάρχουν και λίγα υλικά, όπως το γερμάνιο και το πυρίτιο, που ονομάζονται **ημιαγωγοί**. (ξ) Η ικανότητά τους να μεταφέρουν ηλεκτρισμό είναι ενδιάμεση μεταξύ των αγωγών και των μονωτών. (ο) Οι ημιαγωγοί έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη σύγχρονη ηλεκτρονική.

(Heffernan & Learmonth 1983, 212)

Θετικές επιστήμες («εξηγώ»)

ΕΞΗΓΗΣΗ

2. (α) Εάν κοιτάξουμε πώς παράγει ήχο ένα διαπασών (β) μπορούμε να μάθουμε τι ακριβώς είναι ο ήχος. (γ) Παρατηρώντας από κοντά ένα σκέλος του (δ) μπορούμε να δούμε ότι κινείται μπρος και πίσω (**πάλλεται**). (ε) Καθώς το σκέλος κινείται προς τα έξω (στ) σπρώχνει, ή συμπιέζει, τον περιβάλλοντα αέρα. (ζ) Τα μόρια του αέρα πιέζονται προς τα έξω (η) συνωστιζόμενα και συγκρουόμενα δυνατά με τα γειτονικά

τους (θ) πριν επανέλθουν πίσω. (ι) Τα γειτονικά μόρια του αέρα στη συνέχεια σπρώχνονται προς τα έξω (κ) για να χτυπήσουν τα επόμενα μόρια αέρα κ.ο.κ. (λ) Αυτή η περιοχή του ελαφρώς «πυκνότερου» αέρα που διαδίδεται από το σκέλος ονομάζεται **πύκνωμα**. (μ) Όταν το σκέλος επιστρέψει πάλι στη θέση του (ν) τα μόρια του αέρα απομακρύνονται για να γεμίσουν το χώρο που απομένει. (ξ) Αυτή η περιοχή όπου ο αέρας γίνεται «αραιότερος» ονομάζεται **αραίωμα** (ο) και επίσης κινείται προς την ίδια κατεύθυνση. (π) Τα μόρια του αέρα κινούνται εμπρός και πίσω προς την ίδια κατεύθυνση κατά την οποία διαδίδεται το κύμα. (ρ) Επομένως ο **ήχος** είναι ένα κύμα συμπίεσης που μπορεί να ακουστεί.

(Heffernan & Learmonth 1982, 127)

Ιστορία («περιγράψω»)

ΑΝΑΦΟΡΑ: γενίκευση

3. (α) Κυρίως μετά το 1965, όταν οι ΗΠΑ έστειλαν σε μαζική κλίμακα στρατεύματα στο νότο, αυξήθηκε το κίνημα οι γυναίκες να ενταχθούν στο στρατό. (β) Οι γυναίκες έγιναν πλήρη μέλη των ενόπλων δυνάμεων στο νότο. (γ) Πολλές από αυτές κατέλαβαν ηγετικές θέσεις. (δ) Γύρω στο 40% των αξιωματικών του PLF ήταν γυναίκες. (ε) Αυτές ήταν μονάδες που αντιμετώπιζαν τις αμερικανικές κινητές εφεδρείες, προέβαιναν σε επιθετικές επιχειρήσεις και χτυπούσαν τα βασικά αμερικανικά στρατόπεδα. (στ) Όλες ήταν εθελόντριες, που δεν λάμβαναν μισθό και, όταν δεν πολεμούσαν, βοηθούσαν στο θερισμό, στο χτίσιμο των σπιτιών και των σχολείων, και στην οργάνωση της δωρεάν ιατρικής φροντίδας και της ιατρικής εκπαίδευσης.

(ζ) Οι γυναίκες αποτελούσαν επίσης ένα σημαντικό μέρος των περιφερειακών αντάρτικων δυνάμεων, μαχήτριες αποκλειστικής απασχόλησης που δρούσαν στην περιοχή όπου ζούσαν. (η) Έκαναν εφόδους στις αμερικανικές δυνάμεις στην ίδια περιοχή, (θ) περικύκλωσαν βάσεις και (ι) επιτέθηκαν σε θέσεις.

(κ) Οι γυναίκες στις τοπικές μονάδες αυτοάμυνας, ή γυναίκες-πολιτοφύλακες, δεν ήταν μαχήτριες αποκλειστικής απασχόλησης, (λ) αλλά μάχονταν (μ) όταν η περιοχή τους δεχόταν επίθεση, (ν) μπλοκάροντας τις τοπικές δυνάμεις (ξ) και περικυκλώνοντας τις θέσεις τους.

(ο) Ένα υψηλότερο ποσοστό γυναικών ήταν στις τοπικές πολιτοφυλακές και στις περιφερειακές αντάρτικες μονάδες παρά στο PLF. (π) Οι τοπικές πολιτοφυλακές κρατούσαν τα χωριά ισχυρά με τάφρους, παγίδες και καρφιά. (ρ) Αυτός ο τρόπος άμυνας ήταν αποφασιστικός στην καταρράκωση του ηθικού των στρατευμάτων της Σαϊγκόν και των ΗΠΑ.

(Simmelhaig & Spenceley 1984, 172)

Ιστορία («εξηγώ») ΕΚΘΕΣΗ

4. (α) Οι πόλεμοι είναι ακριβές ασκήσεις. (β) Προκαλούν θάνατο και καταστροφή (γ) και οδηγούν τις πηγές σε μη παραγωγικές χρήσεις, (δ) αλλά επίσης προωθούν τη βιομηχανική και τεχνολογική αλλαγή. (ε) Αυτό το όφελος δεν σημαίνει ότι ο πόλεμος είναι καλό πράγμα, αλλά ότι μερικές φορές επιφέρει χρήσιμες εξελίξεις.

(στ) Ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος ενθάρρυνε περαιτέρω την αναδόμηση της αυστραλιανής οικονομίας προς μια κατασκευαστική βάση. (ζ) Ανάμεσα στο 1937 και στο 1945 η αξία της βιομηχανικής παραγωγής σχεδόν διπλασιάστηκε. (η) Αυτή η αύξηση ήταν ταχύτερη απ' ό,τι θα μπορούσε να είχε συμβεί διαφορετικά. (θ) Η άνοδος διατηρήθηκε στα μεταπολεμικά χρόνια (ι) και μέχρι το 1954-1955 η αξία των κατασκευαστικών εξαγωγών ήταν τριπλάσια από αυτήν του 1944-1945. (κ) Η μεγέθυνση της ικανότητας κατασκευής ατσαλιού στην Αυστραλία, καθώς και των χημικών, του καουτσούκ, των μετάλλων και των μηχανών οχημάτων, όφειλε αρκετά στις απαιτήσεις του πολέμου. (λ) Ο πόλεμος λειτούργησε ως θερμοκήπιο για την τεχνολογική πρόοδο και την οικονομική αλλαγή.

(μ) Ο πόλεμος επίσης αποκάλυψε ανεπάρκειες στις επιστημονικές και ερευνητικές ικανότητες της Αυστραλίας. (ν) Μετά τον πόλεμο έγιναν έντονες προσπάθειες να βελτιωθεί η κατάσταση. (ξ) Ιδρύθηκε το Εθνικό Πανεπιστήμιο της Αυστραλίας, με έμφαση στην έρευνα. (ο) Η κυβέρνηση παρείχε την υποστήριξη της στην προώθηση της επιστήμης σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης της αγροτικής παραγωγής. (π) Αν και είναι δύσκολο να ξεχωρίσεις τα αποτελέσματα του πολέμου από τις άλλες επιρροές, (ρ) είναι σαφές ότι οι μελλοντικές γενιές όχι μόνο απόλαυσαν την ασφάλεια και την ειρήνη που κερδήθηκαν από τους προγόνους τους, αλλά επίσης και τα οφέλη της οικονομικής επέκτασης τον καιρό του πολέμου.

(Simmelhaig & Spenceley 1984, 121)

Τεχνικότητα (Θετικές επιστήμες)

Όπως υποδεικνύει και το σχήμα μας, ο επιστημονικός λόγος είναι τεχνικός λόγος. Αυτό συμβαίνει επειδή οι θετικές επιστήμες ασχολούνται με την οικοδόμηση μιας ερμηνείας του κόσμου έξω από την κοινή λογική. Για να το κάνουν αυτό, παίρνουν την κοινή λογική ως σημείο αφετηρίας και τη μεταφράζουν σε εξειδικευμένη γνώση. Ο βασικός σημειωτικός πόρος που υπάρχει διαθέσιμος γι' αυτήν τη μεταφραστική διαδικασία είναι η επεξεργασία. Στο επίπεδο της

πρότασης, το νόημα αυτό δομείται μέσω της συσχετιστικής ταυτοποιητικής πρότασης (Halliday 1985a, 112-128): ο συγκεκριμένος είναι ο προτιμώμενος τύπος πρότασης στον επιστημονικό λόγο για ό,τι συνήθως αναφέρεται ως ορισμός. Ο ήχος, π.χ., ορίζεται ως εξής στο κείμενο 2:

[2ρ]		
ο ήχος	είναι	ένα κύμα συμπίεσης που μπορεί να ακουστεί
Δείγμα	Διαδικασία	Αξία

Όπως όλες οι ταυτοποιητικές προτάσεις, αυτή η πρόταση είναι αντιστρέψιμη (δηλαδή ο τεχνικός όρος μπορεί να λειτουργήσει είτε ως Υποκείμενο είτε ως Συμπλήρωμα). Ανεξάρτητα από τη φορά της πρότασης, ο τεχνικός όρος είναι πάντοτε το Δείγμα, και ο ορισμός είναι η Αξία.

[5] (= 2ρ αντεστραμμένο)

Ένα κύμα συμπίεσης που μπορεί να ακουστεί ονομάζεται ήχος

Υπάρχουν αρκετά παραδείγματα επεξεργασίας στο επίπεδο της πρότασης στα κείμενα 1 και 2 — όλα, εκτός από το 2ρ, έχουν το Δείγμα ως Συμπλήρωμα, στην αμαρκάριστη θέση του Νέου. Αυτό είναι λογικό, αφού οι τεχνικοί όροι στα παραπάνω κείμενα εισάγονται για πρώτη φορά (ο «ήχος» είχε πιθανόν «χαρτογραφηθεί» στο Δεδομένο στο 2ρ, επειδή σκιαγραφήθηκε στο 2β — «μπορούμε να μάθουμε τι ακριβώς είναι ο ήχος»). Οι υπόλοιποι ορισμοί στα κείμενα 1 και 2 έχουν ως εξής:

- 1δ. Αυτά τα υλικά ονομάζονται **αγωγοί**
- 1θ. Αυτά τα υλικά ονομάζονται **μη αγωγοί**
- 1λ. ονομάζονται επίσης **μονωτές**
- 1ν. λίγα υλικά, όπως το γερμάνιο και το πυρίτιο, [[ονομάζονται **ημιαγωγοί**]]
- 2λ. Αυτή η περιοχή του ελαφρώς «πυκνότερου» αέρα που διαδίδεται από το σκέλος ονομάζεται **πύκνωμα**
- 2ξ. Αυτή η περιοχή όπου ο αέρας γίνεται «αραιότερος» ονομάζεται **αραίωμα**
- 2ρ. Επομένως ο **ήχος** είναι ένα κύμα συμπίεσης που μπορεί να ακουστεί

Η επεξεργασία γίνεται επίσης στο επίπεδο του συνόλου και της λέξης, ακόμα μία φορά για να μεταφράσει την κοινή λογική σε εξειδικευμένη γνώση. Η δομή που χρησιμοποιήθηκε εδώ είναι της παρατακτικής επέκτασης (που στα

συγκεκριμένα συμφραζόμενα παραδοσιακά αναφέρεται ως παράθεση). Η μορφοποίηση δεν χρησιμοποιείται για τον τονισμό των τεχνικών όρων που γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας σε αυτό το επίπεδο, το οποίο αντανακλά το γεγονός ότι η επεξεργασία εδώ δεν χρησιμοποιείται για να ορίσει τους όρους, αλλά μάλλον για να υπενθυμίσει στους αναγνώστες τον τεχνικό τρόπο με τον οποίο μιλούν οι επιστήμονες (ο τεχνικός όρος μάλλον «παρατίθεται» παρά «ορίζεται» — η ίδια η δομή μπορεί να γίνεται αντικείμενο επεξεργασίας όπως στο «σπρώχνει», ή, όπως λέμε στην επιστήμη, «συμπιέζει»...). Η επεξεργασία στο επίπεδο του συνόλου και της λέξης προϋποθέτει ότι ο όρος μπορεί να εκλαμβάνεται ως δεδομένος, είτε επειδή έχει ήδη οριστεί είτε επειδή δεν είναι κρίσιμης σημασίας στην προκειμένη περίπτωση. Υπάρχουν τρία παραδείγματα αυτής της δομής στα κείμενα 1 και 2:

- 1ε. επειδή εύκολα μεταφέρουν ή οδηγούν (άγουν) ηλεκτρικά ρεύματα
 2δ. μπορούμε να δούμε ότι κινείται μπρος και πίσω (πάλλεται)
 2στ. σπρώχνει, ή συμπιέζει, τον περιβάλλοντα αέρα

Το καθένα έχει τη δομή $1^{\wedge} = 2$, με τον τεχνικό όρο να ακολουθεί τον μη τεχνικό. Οι δομές περιγράφονται παρακάτω και συσχετίζονται με το πρότυπο ΑΞΙΑ^Λ. Δείγμα στο ανάλογο επίπεδο της πρότασης.

1	μεταφέρουν	σπρώχνει	κινείται μπρος και πίσω	«ΑΞΙΑ»
=2	ή οδηγούν (άγουν)	ή συμπιέζει	(πάλλεται)	«ΔΕΙΓΜΑ»

Έχει ενδιαφέρον ότι αυτή η παραθετική δομή είναι η μόνη συγκρίσιμη δομή επεξεργασίας που υπάρχει και στα κείμενα 3 και 4· ωστόσο δεν χρησιμοποιείται για να καθιερώσει έναν τεχνικό όρο, όπως θα δείξουμε παρακάτω.

3κ. Οι γυναίκες στις τοπικές μονάδες αυτοάμυνας, ή γυναίκες-πολιτοφύλακες,

1

=2

Αφαίρεση (Ιστορία)

Σε έντονη αντίθεση με το λόγο των θετικών επιστημών, ο λόγος της ιστορίας δεν είναι τεχνικός. Εκτός από ένα μικρό σύνολο όρων που αναφέρονται σε χρονικές περιόδους («Μεσαίωνας», «Σκοτεινοί Χρόνοι», «Αναγέννηση» κτλ.) και

πιθανόν κάποιων διακριτών -ισμών (π.χ., «ιμπεριαλισμός», «εθνικισμός» κτλ.), χρησιμοποιούνται σχετικά λίγοι τεχνικοί όροι και όταν χρησιμοποιούνται, συνήθως είναι δάνεια από άλλες επιστήμες παρά έχουν καθιερωθεί από τον ίδιο τον ιστορικό λόγο (π.χ., «σοσιαλισμός», «καπιταλισμός», «δυνάμεις της αγοράς» κτλ.). Από αυτή την άποψη ο λόγος της ιστορίας μοιάζει πάρα πολύ με το λόγο των αγγλικών φιλολογικών μαθημάτων, και δεν είναι τυχαίο ότι στα δευτεροβάθμια σχολεία της Αυστραλίας οι δάσκαλοι της ιστορίας είναι επίσης δάσκαλοι των αγγλικών, ότι η ιδεολογικά προοδευτική εκπαίδευση έχει μια βαθύτερη επίδραση στα αναλυτικά προγράμματα της ιστορίας και των αγγλικών παρά σε οποιαδήποτε άλλα, και ότι πολλοί δάσκαλοι βλέπουν με μεγάλη καχυποψία τις στρουκτουραλιστικές προσεγγίσεις στις επιστήμες ως λόγους — συνήθως δυσφημίζοντας την τεχνικότητα αυτών των προσεγγίσεων ότι δήθεν βασίζονται σε τζάργκον.

Το γεγονός ότι ο λόγος της ιστορίας δεν είναι τεχνικός δεν σημαίνει ότι διαβάζεται και ευκολότερα. Και αυτό επειδή μπορεί να είναι πολύ αφηρημένος, ιδιαίτερα όταν εξηγεί γιατί τα πράγματα συνέβησαν όπως συνέβησαν. Με γλωσσολογικούς όρους, αυτό σημαίνει ότι ο συλλογισμός πραγματοποιείται στο εσωτερικό των προτάσεων μάλλον παρά μεταξύ των προτάσεων. Ας δούμε, π.χ., το ακόλουθο απόσπασμα από το κείμενο 4:

- 4κ. Η μεγέθυνση της ικανότητας κατασκευής ατσαλιού στην Αυστραλία, καθώς και των χημικών, του καουτσούκ, των μετάλλων και των μηχανών οχημάτων, όφειλε αρκετά στις απαιτήσεις του πολέμου.

Στο εσωτερικό αυτής της πρότασης δύο γεγονότα συνδέονται αιτιολογικά: [γεγονός 1: «Οι Αυστραλοί έλαβαν μέρος στον πόλεμο»] και έτσι [γεγονός 2: «Οι Αυστραλοί άρχισαν να κατασκευάζουν περισσότερο ατσάλι, χημικά, καουτσούκ, προϊόντα μετάλλων και μηχανές οχημάτων»]. Αλλά τα γεγονότα πραγματώνονται ονοματικά μάλλον παρά ρηματικά — ως συμμετέχοντες, και η σχέση αιτίας-αποτελέσματος πραγματώνεται ρηματικά μάλλον παρά με συνδέσμους — ως διαδικασία. Με όρους εργασιακούς, η δομή της πρότασης είναι η εξής (στο πρότυπο πιο συγκεκριμένων παραδειγμάτων, όπως «Η Σου χρωστάει πέντε δολάρια στον Τέρι»):

4κ. Δράστης

Διαδικασία

Μέσο

Χαριστική (ευεργετική)

Η μεγέθυνση της ικανότητας κατασκευής ατσαλιού στην Αυστραλία, καθώς και των χημικών, του καουτσούκ, των μετάλλων και των μηχανών οχημάτων,

όφειλε

αρκετά

στις απαιτήσεις του πολέμου.

medium
Benefit

Στην προφορική αγγλική αυτό το νόημα είναι πιο πιθανό να δομούνται ως ένα σύμπλεγμα προτάσεων, με τα γεγονότα να πραγματώνονται ρηματικά και την αιτιολογική σχέση να εκφράζεται ως σύνδεσμος. Αν «ξεπακετάρουμε» το συλλογισμό στο 4κ, θα οδηγηθούμε σε ένα σύμπλεγμα προτάσεων όπως το παρακάτω:

[6] (= 4κ με «ξεπακεταρισμένο» το λογισμό)

- α Η ικανότητα της Αυστραλίας στην κατασκευή ατσαλιού, καθώς και των χημικών, του καουτσούκ, των μετάλλων και των μηχανών οχημάτων, μεγεθύνθηκε
 χβ εν μέρει επειδή το απαιτούσε ο πόλεμος

Το «ξεπακετάρισμα» περιλαμβάνει την απο-ονοματοποίηση των συμμετεχόντων στο 4κ και την απο-ρηματοποίηση της σχέσης αιτίας-αποτελέσματος. Ο συσχετισμός μεταξύ της «γραπτής» και της «προφορικής» δόμησης αυτού του νοήματος περιγράφεται κάπως πιο συστηματικά παρακάτω:

ΑΦΑΝΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

Διαδικασία Μέσο:

Δράστης:

Χαριστική:

όφειλε αρκετά

η μεγέθυνση της

στις απαιτήσεις του

ΕΜΦΑΝΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

σύνδεσμος:

Διαδικασία:

Διαδικασία:

εν μέρει επειδή

μεγεθύνθηκε

απαιτούσε

Ο αφανής συλλογισμός αυτού του τύπου είναι κυρίαρχο χαρακτηριστικό των ερμηνειών της ιστορίας. Ακολουθούν ακόμα πέντε παραδείγματα από το κείμενο 4 (ο Δράστης που προϋποτίθεται στα 4β-4ε είναι η δραστηριότητα κατά τον πόλεμο):

- 4β. Προκαλούν θάνατο και καταστροφή
 4γ. και οδηγούν τις πηγές σε μη παραγωγικές χρήσεις
 4δ. αλλά επίσης προωθούν τη βιομηχανική και τεχνολογική αλλαγή
 4ε. ... ότι μερικές φορές επιφέρει χρήσιμες εξελίξεις
 4στ. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος ενθάρρυνε περαιτέρω την αναδόμηση της αυστραλιανής οικονομίας προς μια κατασκευαστική βάση

Σε αυτές τις δύο εισαγωγικές ενότητες έγινε προσπάθεια να τονιστούν οι διαφορές μεταξύ των λόγων των θετικών επιστημών και των ανθρωπιστικών επιστημών, εστιάζοντας στην τεχνικότητα και στην αφαίρεση. Ταυτόχρονα έχει ιδιαίτερη σημασία να μην διαφύγει της προσοχής μας η συνέχειά τους. Τόσο η τεχνικότητα όσο και η αφαίρεση εξαρτώνται από τον ίδιο γλωσσικό πόρο, την ονοματοποίηση — ή, για να το θέσουμε πιο γενικά, από αυτό που ο Halliday αναφέρει ως γραμματική μεταφορά. (Halliday 1985α, 319-345· βλ. επίσης Halliday 1967). Η εισαγωγή τεχνικών όρων σημαίνει την τοποθέτηση ενός Δείγματος ανάλογα με την Αξία του, και αυτό συνεπάγεται τη συσχέτιση των νοημάτων στη γραμματική ως συμμετεχόντων. Ο ήχος δεν είναι πράγμα, αλλά πρέπει να εκφραστεί ως τέτοιο στον επιστημονικό λόγο προκειμένου να οριστεί. Με παρόμοιο τρόπο, στην ιστορία η πραγμάτωση του συλλογισμού στο εσωτερικό των προτάσεων μάλλον παρά μεταξύ τους σημαίνει την τοποθέτηση ενός Δράστη σε αιτιολογική σχέση με το Μέσο του, και αυτό συνεπάγεται την ονοματοποίηση των γεγονότων ως συμμετεχόντων και τη ρηματοποίηση της λογικής σχέσης μεταξύ τους. Η μεγέθυνση της ικανότητας της Αυστραλίας στην κατασκευή ατσαλιού και οι απαιτήσεις του πολέμου δεν είναι πράγματα, όπως άλλωστε δεν είναι ούτε ο ήχος, αλλά πρέπει να γραμματικοποιηθούν ως πράγματα προκειμένου να συσχετιστούν στο εσωτερικό της πρότασης. Επομένως, χωρίς τη γραμματική μεταφορά, η τεχνικότητα και η αφαίρεση θα ήταν αδύνατες. Και αυτό υπογραμμίζει την ιδιαίτερη σημασία της γραφής στην ανάπτυξη του αντικείμενου — των ειδικών λόγων· η γραμματική μεταφορά είναι πρωτίστως πόρος για τη γραφή, όχι για την ομιλία. Δημιουργείται ένας διαφορετικός τύπος συνείδησης (Halliday 1985γ). Χωρίς την τεχνολογία της γραφής, η φυσική επιστήμη και η ιστορία όπως τις εξασκούμε δεν θα υπήρχαν.

Στις επόμενες δύο ενότητες θα εξετάσουμε περαιτέρω τη λειτουργία της τεχνικότητας και της αφαίρεσης στη δόμηση των πεδίων της φυσικής επιστήμης και της ιστορίας.

Ταξινόμηση (στις αναφορές)

Ένα από τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά κάθε πεδίου, κοινού ή εξειδικευμένου, είναι ο τρόπος με τον οποίο ταξινομεί την εμπειρία. Τόσο η φυσική επιστήμη όσο και η ιστορία ταξινομούν, όπως μπορεί να φανεί από τα κείμενα 1 και

3. Θα εξεταστεί πρώτα η αναφορά της ιστορίας, προκειμένου να τονιστεί η μη τεχνική φύση της ταξινόμησής της.

Το κείμενο 3 είναι ένα μη αντιπροσωπευτικό κείμενο ιστορίας, καθώς δομεί μια ταξινόμια (των ρόλων που διαδραμάτισαν οι Βιετναμέζες κατά τη διάρκεια του πολέμου του Βιετνάμ) — η δόμηση ταξινομίας είναι η νόρμα (και όχι η εξαίρεση) για τις αναφορές της φυσικής επιστήμης (Shea 1988). Οι προτάσεις-κλειδιά καταγράφονται παρακάτω. Η 3α καθιερώνει την υπερκείμενη πρόταση που πρόκειται να διασπαστεί (έντονα πλάγια στοιχεία παρακάτω), ενώ η υπόλοιπη αναφορά δομεί τις τρεις υπο-κατηγορίες (έντονα στοιχεία παρακάτω).

[ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΗ]

3α. Κυρίως μετά το 1965, όταν οι ΗΠΑ έστειλαν σε μαζική κλίμακα στρατεύματα στο νότο, **αυξήθηκε το κίνημα οι γυναίκες να ενταχθούν στο στρατό...**

[ΥΠΟ-ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1]

3β. Οι γυναίκες έγιναν **πλήρη μέλη των ενόπλων δυνάμεων** στο νότο.

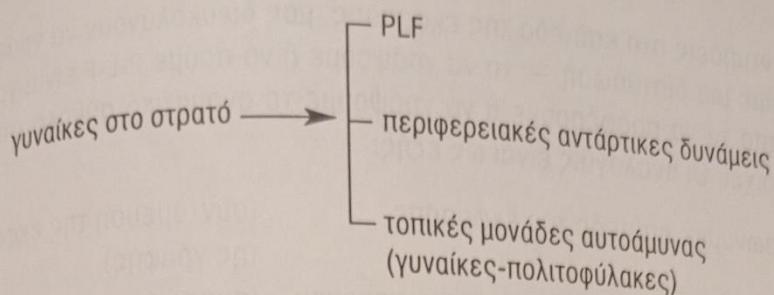
[ΥΠΟ-ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2]

3ζ. Οι γυναίκες αποτελούσαν επίσης **ένα σημαντικό μέρος των περιφερειακών αντάρτικων δυνάμεων**, μαχήτριες αποκλειστικής απασχόλησης που δρούσαν στην περιοχή όπου ζούσαν.

[ΥΠΟ-ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3]

3κ. Οι γυναίκες **στις τοπικές μονάδες αυτοάμυνας, ή γυναίκες-πολιτοφύλακες**, δεν ήταν μαχήτριες αποκλειστικής απασχόλησης, (λ) αλλά μάχονταν (μ) όταν η περιοχή τους δεχόταν επίθεση...

Εάν συστηματοποιηθεί, η ταξινόμια που δομείται είναι όπως στο Σχήμα 8.1. Σε αντίθεση με τα κείμενα 1 και 2, το κείμενο 3 δεν κάνει χρήση των δομών επεξεργασίας προκειμένου να ορίσει τεχνικούς όρους. «Οι γυναίκες *στις τοπικές μονάδες αυτοάμυνας*» επεξηγείται ως «γυναίκες-πολιτοφύλακες», αλλά ο όρος δεν επαναλαμβάνεται αργότερα μέσα στο κείμενο προκειμένου να αναφερθεί στις γυναίκες που είχαν αυτόν το ρόλο (δηλαδή αυτές οι γυναίκες δεν αναφέρονται ως «γυναίκες-πολιτοφύλακες» στο 3ο). Στο 3ο οι «τοπικές μονάδες αυτοάμυνας» που εισήχθησαν νωρίτερα αναφέρονται ως «τοπικές πολιτοφύλακες», και το «περιφερειακές αντάρτικες μονάδες» χρησιμοποιείται για να αναφερθεί σε αυτό που νωρίτερα περιγράφηκε ως «περιφερειακές αντάρτικες

Σχήμα 8.1 Ταξινόμια των γυναικών στο στρατό (κείμενο 3).

δυνάμεις». Η διαφοροποιημένη αναφορά στις τρεις διαφορετικές μαχητικές ομάδες που υπάρχουν στο κείμενο είναι η ακόλουθη:

- ο στρατός, PLF, PLF
- τοπικές αντάρτικες δυνάμεις, τοπικές αντάρτικες μονάδες
- τοπικές μονάδες αυτοάμυνας, πολιτοφύλακες, τοπικές πολιτοφυλακές, τοπικές πολιτοφυλακές

Επομένως η ορολογία που χρησιμοποιείται για να αναφερθεί στις υπο-κατηγορίες της ταξινόμιας δεν είναι συνεκτική, ενώ ούτε η αναφορά στις υπο-υπο-κατηγορίες συμπυκνώνεται σε μεμονωμένα λεξικά αντικείμενα (διατηρείται το πλήρες Ταξινομητής^η Πράγμα του ονοματικού συνόλου, όπως δείχνει η ανάλυση του 3ο παρακάτω). Με άλλα λόγια, το κείμενό της ιστορίας ταξινομεί, αλλά δεν ορίζει: η ταξινόμια που καθιερώνει δεν είναι τεχνική.

3ο. Ένα υψηλότερο ποσοστό γυναικών ήταν στις **τοπικές πολιτοφυλακές** και στις **περιφερειακές αντάρτικες μονάδες** παρά στο PLF.

τοπική πολιτοφυλακή	περιφερειακές αντάρτικες μονάδες	P-L-F
Τ Π	Τ Τ Π	Τ Τ Π

Έχει σημασία εδώ να σημειώσουμε ότι ακρωνύμια όπως το PLF δεν είναι τεχνικοί όροι, αλλά συντομογραφίες. Σε αντίθεση με τους τεχνικούς όρους, αντικείμενα όπως το PLF δεν έχουν τη λειτουργία της συσσώρευσης ενός αριθμού λιγότερο εξειδικευμένων σημασιών σε ένα μεμονωμένο λεξικό αντικείμενο (έτσι, όταν «προφέρονται» μέσα από μια δομή επεξεργασίας στο επίπεδο του συνόλου ή της λέξης, δεν ορίζονται ποτέ). Τα ακρωνύμια μάλλον λειτουργούν

ως συντμήσεις στο επίπεδο της έκφρασης, μας διευκολύνουν να γράψουμε ή να πούμε μια διατύπωση — το να γράψουμε ή να πούμε P-L-F είναι γρηγορότερο από το να προφέρουμε ή να γράψουμε το ονοματικό σύνολο στο οποίο αντιστοιχεί. Οι αναλογίες είναι ως εξής:

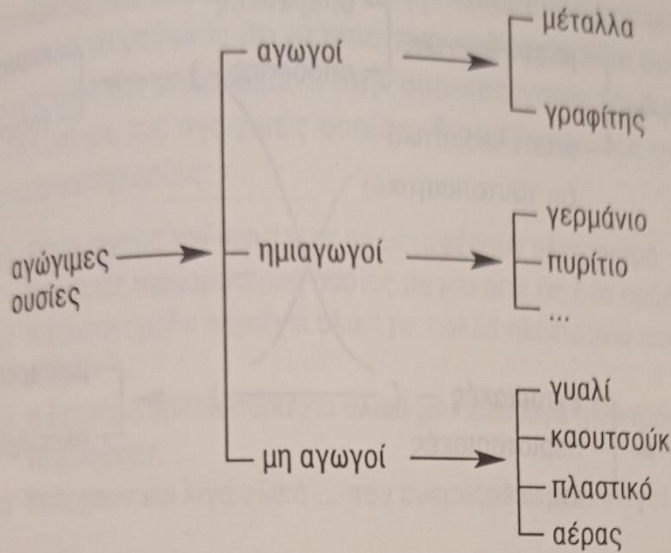
ακρωνύμιο: επίπεδο της έκφρασης	(συντόμευση της εκφοράς/ της γραφής)
τεχνικός όρος: επίπεδο του περιεχομένου	(συσσώρευση σημασίας)

Με άλλα λόγια, τα ακρωνύμια είναι συντομεύσεις — συντμήσεις στο επίπεδο της έκφρασης. Οι τεχνικοί όροι, από την άλλη, συσσωρεύουν σημασίες σε μία μόνο λέξη.

Όσο το μοντέλο των τεχνικών όρων ως συσσωρεύσεων των λιγότερο εξειδικευμένων σημασιών δεν είναι επαρκές. Η συσσωρευση σημασιών είναι μόνο μία πλευρά της λειτουργίας τους. Κι αυτό γιατί, ενώ ταυτόχρονα συγκεντρώνουν σημασίες, οι τεχνικοί όροι δομούν επίσης νέες σχέσεις μεταξύ τους. Καθιερώνουν νέα αξία. Αυτό μπορεί να φανεί αν παρατηρήσουμε τον τρόπο με τον οποίο δομείται μια τεχνική ταξινόμια στο κείμενο 1.

Η ταξινόμια που δομήθηκε σε αυτό το κείμενο περιγράφεται στο Σχήμα 8.2. Σε αυτή την ταξινόμια οι κύριες υπο-κατηγορίες, οι αγωγοί, οι ημιαγωγοί και οι μη αγωγοί, ορίζονται όλοι και καθιερώνονται στο πεδίο ως τεχνικοί όροι. Ταυτόχρονα δομούν νέες, μη κοινής λογικής σχέσεις μεταξύ των μετάλλων, του γραφίτη, του γερμάνιου, του πυριτίου, του γυαλιού, του καουτσούκ, του πλαστικού και του αέρα. Με άλλα λόγια, οι τεχνικοί όροι συσσωρεύουν αλλά και μεταβάλλουν τη φύση των σημασιών που μεταφράζουν σε εξειδικευμένα πεδία. Η κατάλληλη μεταφορά εδώ δεν είναι η συντόμευση, αλλά η «απόσταση». Οι τεχνικοί όροι, όπως τα αλκοολούχα ποτά, ζυγίζουν λιγότερο και είναι διαφορετικοί στο είδος τους από τις σημασίες/υλικά από τις οποίες παράγονται.

Πρέπει να τονίσουμε ότι η ερμηνεία της τεχνικότητας που αναπτύχθηκε εδώ δείχνει ότι οι τεχνικοί όροι είναι θεμελιώδους σημασίας στον εξειδικευμένο λόγο. Δεν μπορούν να απορριφθούν ως τζάργκον, γιατί δεν βρίσκονται σε μια σχέση ένα-προς-ένα με τους όρους της κοινής λογικής. Η βασικότερη εκπαιδευτική συνέπεια αυτής της διαπίστωσης είναι ότι θα ήταν εντελώς ανόητο να υποστηρίξουμε ότι οι μαθητές θα μάθαιναν καλύτερα τις φυσικές επιστήμες αν ενθαρρύνονταν να χρησιμοποιούν τα δικά τους λόγια (βλ., π.χ., Sawyer & Watson 1987). Η

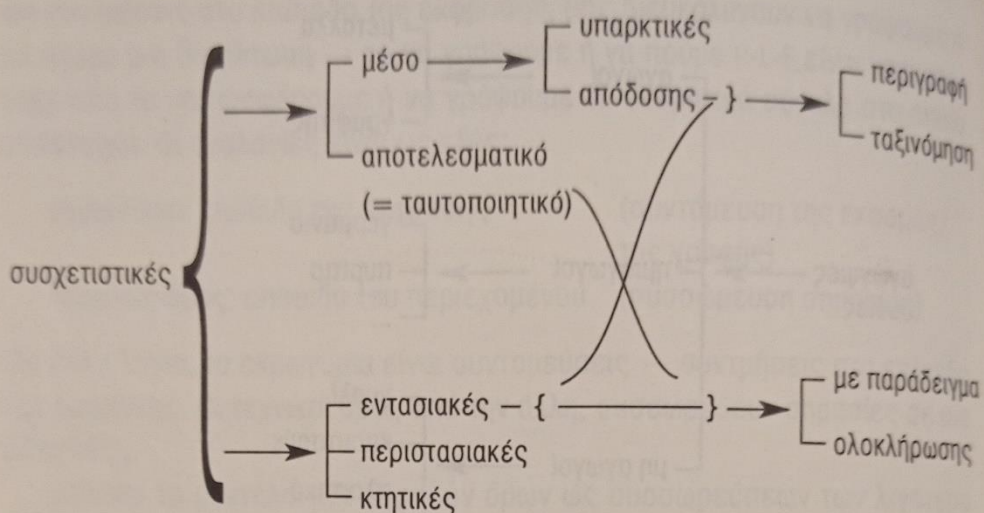
Σχήμα 8.2 Ταξινόμια των αγωγιμων ουσιών (κείμενο 1).

φυσική επιστήμη δεν είναι μια επιστήμη η οποία μπορεί να διαχωριστεί από τον τεχνικό λόγο που κατασκεύασε προκειμένου να επαναδομήσει τον κόσμο.

Όπως είδαμε παραπάνω, το κείμενο 1 βασίζεται στις συσχετιστικές ταυτοποιητικές διαδικασίες για να ορίσει τους τεχνικούς του όρους. Αλλά ένα ευρύ φάσμα των πόρων των συσχετιστικών προτάσεων μπαίνει στο παιχνίδι για να δομηθεί η ταξινόμια στο Σχήμα 8.2. Το συστημικό δίκτυο από το οποίο επιλέγονται αυτές οι δομές παρουσιάζεται στο Σχήμα 8.3 παρακάτω, σύμφωνα με το Halliday 1985β, αλλά με τις εντασιακές προτάσεις να είναι λίγο περισσότερο επεξεργασμένες. Οι διάφοροι τύποι εντασιακών προτάσεων παρουσιάζονται ακολουθώντας το δίκτυο και με τη χρήση παραδειγμάτων από το κείμενο 1 (μαζί με έναν τύπο κτητικής πρότασης): δίνεται επίσης μια λειτουργική ερμηνεία των σχέσεων διαδικασίας και συμμετέχοντος σε αυτές τις προτάσεις, πάλι σύμφωνα με το Halliday 1985β.

[εντασιακές/υπαρκτικές]

1ν. Υπάρχουν	λίγα υλικά...
Διαδικασία	Υπάρχον

Σχήμα 8.3 Συσχετιστικές διαδικασίες στην αγγλική.

[εντασιακές/απόδοσης χαρακτηριστικών: περιγραφή]

1γ. (ηλεκτρόνια) που είναι ελεύθερα [[να κινηθούν]]
 Φορέας Διαδικασία Χαρακτηριστικό: επίθετο [επίσης 1ξ]

[εντασιακές/απόδοσης χαρακτηριστικών: ταξινόμηση]

1στ. Οι αγωγοί είναι κυρίως μέταλλα
 Φορέας Διαδικασία Χαρακτηριστικό: ονοματικό σύνολο [επίσης 1ι]

[κτητικές/απόδοσης χαρακτηριστικών]

1γ. Η πρώτη ομάδα περιέχει υλικά [με πολλά ηλεκτρόνια...]
 Φορέας Διαδικασία Χαρακτηριστικό [επίσης 1ζ και 1η]

[εντασιακές/ταυτοποιητικές: με παραδείγματα]

1μ. Ορισμένοι κοινοί μονωτές είναι το γυαλί, το καουτσούκ,
 Αξία Διαδικασία Δείγμα
 το πλαστικό...

[εντασιακές/ταυτοποιητικές: ολοκλήρωσης]

1δ. Αυτά τα υλικά ονομάζονται αγωγοί
 Αξία Διαδικασία Δείγμα [επίσης 1θ και 1ν]

Το φάσμα των τύπων συσχετιστικής διαδικασίας που υπάρχουν στο κείμενο 1 αντανακλά το γεγονός ότι τα επιστημονικά εγχειρίδια οικοδομούν τις ταξινομήσεις τους από την υπερκείμενη στην υπο-κατηγορία και όχι αντίστροφα. Το κείμενο ξεκινά με τις αγώγιμες ουσίες, διασπώντας τις σε δύο και έπειτα σε τρεις υπο-κατηγορίες:

- (α) Όσον αφορά την ικανότητα να μεταφέρουν ηλεκτρισμό, (β) μπορούμε να εντάξουμε τις περισσότερες ουσίες σε μία από τις δύο ομάδες.
- (γ) Η πρώτη ομάδα περιέχει υλικά με πολλά ηλεκτρόνια που είναι ελεύθερα να κινηθούν. ...
- (η) Η δεύτερη ομάδα περιέχει υλικά με πολύ λίγα ηλεκτρόνια που είναι ελεύθερα να κινηθούν. ...
- (ν) Υπάρχουν και λίγα υλικά ... που ονομάζονται ημιαγωγοί. ...

Καθεμία από αυτές τις υπο-κατηγορίες διασπάται περαιτέρω ως εξής:

- (στ) Οι αγωγοί είναι κυρίως μέταλλα (ζ) αλλά επίσης περιλαμβάνουν γραφίτη. ...
- (μ) Ορισμένοι κοινοί μονωτές είναι το γυαλί, το καουτσούκ, το πλαστικό και ο αέρας. ...
- (ν) Υπάρχουν και λίγα υλικά, όπως το γερμάνιο και η σιλικόνη...

Εάν το κείμενο προχωρούσε από την υπο-κατηγορία στην υπερκείμενη, ένας τύπος συσχετιστικής πρότασης, η εντασιακή πρόταση απόδοσης χαρακτηριστικών, θα διαδραμάτιζε σημαντικότερο ρόλο, αφού αυτός ο τύπος πρότασης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εντάξει μια υπο-κατηγορία (το Φορέα) σε μια μεγαλύτερη κατηγορία (το Χαρακτηριστικό). Ένα κείμενο που θα προχωρούσε σε αυτή την κατεύθυνση και θα εξαρτιόταν από αυτό τον συγκεκριμένο τύπο πρότασης θα διαβαζόταν περίπου ως εξής (οι σχετικοί φορείς είναι με έντονα στοιχεία και τα Χαρακτηριστικά τους με έντονα πλάγια στοιχεία στο κείμενο):

[7] Το γερμάνιο και το πυρίτιο είναι **ημι-αγωγοί**, γιατί έχουν μια ενδιαμέση ικανότητα να μεταφέρουν ηλεκτρισμό. **Υλικά όπως το γυαλί, το καουτσούκ, το πλαστικό και ο αέρας είναι μονωτές**, γιατί είναι κακοί αγωγοί του ηλεκτρισμού. Τα μέταλλα και επίσης ο γραφίτης είναι **αγωγοί**, γιατί μεταφέρουν εύκολα τον ηλεκτρισμό. Οι ημιαγωγοί, οι μη αγωγοί και οι αγωγοί είναι **τύποι ουσιών εάν διαχωριστούν σύμφωνα με την ικανότητά τους να μεταφέρουν ηλεκτρισμό**.

Από τη στιγμή που χρησιμοποιεί συσχετιστικές διαδικασίες απόδοσης χαρακτηριστικών αντί για ταυτοποιητικές, το παραπάνω κείμενο δεν ορίζει τους τεχνικούς όρους, αλλά μάλλον τους υποθέτει. Και αυτό αντιστακτά τη γενική λειτουργία των εντασιακών συσχετιστικών ταξινομητικών διαδικασιών απόδοσης χαρακτηριστικών — δηλαδή την τακτοποίηση γνωστών κατηγοριών σε συσχετισμό μεταξύ τους (παρά τη δημιουργία νέων κατηγοριών στις ορίζουσες ταυτοποιητικές κατηγορίες). Αυτό είναι πιο κατάλληλο στον μη τεχνικό λόγο παρά στον εισαγωγικό τεχνικό λόγο, πράγμα που εξηγεί γιατί αυτός ο τύπος πρότασης κυριαρχεί στην ιστορική αναφορά, αλλά γενικά όχι στην επιστημονική. Τα παραδείγματα από το κείμενο 3 έχουν ως εξής:

- 3β. Οι γυναίκες έγιναν *πλήρη μέλη των ενόπλων δυνάμεων στο νότο*.
 3δ. Γύρω στο 40% των αξιωματικών του PLF ήταν *γυναίκες*.
 3ε. Αυτές ήταν *μονάδες που αντιμετώπιζαν τις αμερικανικές κινητές εφεδρείες...*
 3στ. Όλες ήταν *εθελόντριες, που δεν λάμβαναν μισθό...*
 3ζ. Οι γυναίκες αποτελούσαν επίσης *ένα σημαντικό μέρος των περιφερειακών αντάρτικων δυνάμεων...*
 3κ. Οι γυναίκες στις τοπικές μονάδες αυτοάμυνας, ή γυναίκες-πολιτοφύλακες, δεν ήταν *μαχήτριες αποκλειστικής απασχόλησης...*

Το κείμενο 3 περιλαμβάνει επίσης περιγραφικές, εντασιακές, συσχετιστικές διαδικασίες απόδοσης χαρακτηριστικών, οι οποίες, αντί να κατατάσσουν έναν συμμετέχοντα σε μια γενικότερη τάξη, εγγράφουν κάποια ποιότητα σε αυτόν (η πρώτη από αυτές, η 3π, είναι με δράστη, με την επιπρόσθετη λειτουργία της απόδοσης χαρακτηριστικών):

3π. Οι τοπικές πολιτοφυλακές κρατούσαν	τα χωριά	<i>ισχυρά με τάφρους, παγίδες και...</i>
Απόδοση χαρακτηριστικών	Φορέας	Χαρακτηριστικό
3ρ. Αυτός ο τρόπος άμυνας	ήταν	<i>αποφασιστικός στην καταρράκωση του ηθικού...</i>
Φορέας		Χαρακτηριστικό

Οι επεξεργασίες στο επίπεδο του συνόλου στα κείμενα 1 και 3 αντηχούν αυτά τα μοτίβα προτάσεων. Η επεξεργασία στο 1ν λειτουργεί με το παράδειγμα, προσθέτοντας μια υποδιαίρεση στην ταξινομία που δομείται. Η επε-

ξεργασία στο 3ζ, από την άλλη πλευρά, είναι ταξινομητική, περιγράφοντας τι είδους μαχητές ήταν οι αντάρτες.

ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΝΟΛΟΥ (με παραδείγματα)

1v. λίγα υλικά	1	όπως το γερμάνιο και η πυρίτιο	=2
----------------	---	--------------------------------	----

ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΝΟΛΟΥ (ταξινομητικό)

3ζ. των περιφερειακών αντάρτικων δυνάμεων	1	μαχητές αποκλειστικής απασχόλησης που δρούσαν στην περιοχή όπου ζούσαν	=2
--	---	---	----

Αυτά τα γραμματικά μοτίβα υπογραμμίζουν το γεγονός ότι, ενώ οι επιστημονικές αναφορές ορίζουν, ταξινομούν και δίνουν παραδείγματα προκειμένου να δομήσουν νέες τεχνικές ταξινομίες, οι αναφορές της ιστορίας ταξινομούν και περιγράφουν προκειμένου να γενικεύσουν κατά τάξη συμμετέχοντος, και περιστασιακά, όπως στο κείμενο 3, προκειμένου να τακτοποιήσουν αυτές τις γενικές τάξεις σε συσχετισμό μεταξύ τους με καινούργιους τρόπους. Οι επιστημονικές αναφορές υπό μία έννοια δομούν νέα γνώση, ενώ οι αναφορές της ιστορίας γενικεύουν και επανατακτοποιούν τις παλιές. Η επιστήμη ανακαλύπτει η ιστορία ερμηνεύει — τουλάχιστον με αυτό τον τρόπο λειτουργεί η γραμματική του λόγου τους όταν το κειμενικό είδος εστιάζει στο πώς είναι τα πράγματα.

Συλλογισμός (κατά την εξήγηση)

Όταν ο τρόπος που είναι τα πράγματα δεν εκλαμβάνεται ως δεδομένος, αλλά εξηγείται, τότε προκύπτουν πολύ διαφορετικά πρότυπα λόγου. Η αλλαγή είναι πολύ μεγαλύτερη στα επιστημονικά κείμενα, όπου η Εξήγηση είναι δομημένη πολύ μεγαλύτερη στα επιστημονικά κείμενα, όπου η Εξήγηση είναι δομημένη μέσω πράξεων διατεταγμένων στο χρόνο. Η συνδετική δομή του κειμένου 2 σκιαγραφείται στο Σχήμα 8.4, προκειμένου να καταστεί σαφές αυτό το μοτίβο οργάνωσης (χρησιμοποιούνται οι συμβάσεις του Martin 1983). Οι αιτιολογικές και χρονικές σχέσεις ανάμεσα στα γεγονότα δίνονται στη δεξιά πλευρά του δικτύου, δίπλα στους συνδέσμους που τις έχουν καταστήσει (ή θα μπορούσαν να τις έχουν καταστήσει, στην περίπτωση των υπονοούμενων σχέσεων) σαφείς. Στο κείμενο 3 οι σύνδεσμοι φαίνεται να συνδέουν σχεδόν κάθε ζεύγος προτάσεων. Σύμφωνα με τους Halliday και Hasan, αυτές οι σχέσεις αναφέρονται ως

εξωτερικές: Ασχολούνται με την οργάνωση των γεγονότων που συνιστούν το πεδίο (Halliday & Hasan 1976). Οι εσωτερικές σχέσεις, από την άλλη πλευρά, ασχολούνται με αυτό που θα μπορούσε να αναφερθεί ως ρητορικές σχέσεις μέσα στο ίδιο το κείμενο: Οργανώνουν τη σημείωση που υλοποιείται ταυτόχρονα καθώς δημιουργούνται τα νοήματα που δομούν το πεδίο. Στο κείμενο 2 υπάρχουν πολύ λιγότερες εσωτερικές σχέσεις από εξωτερικές.

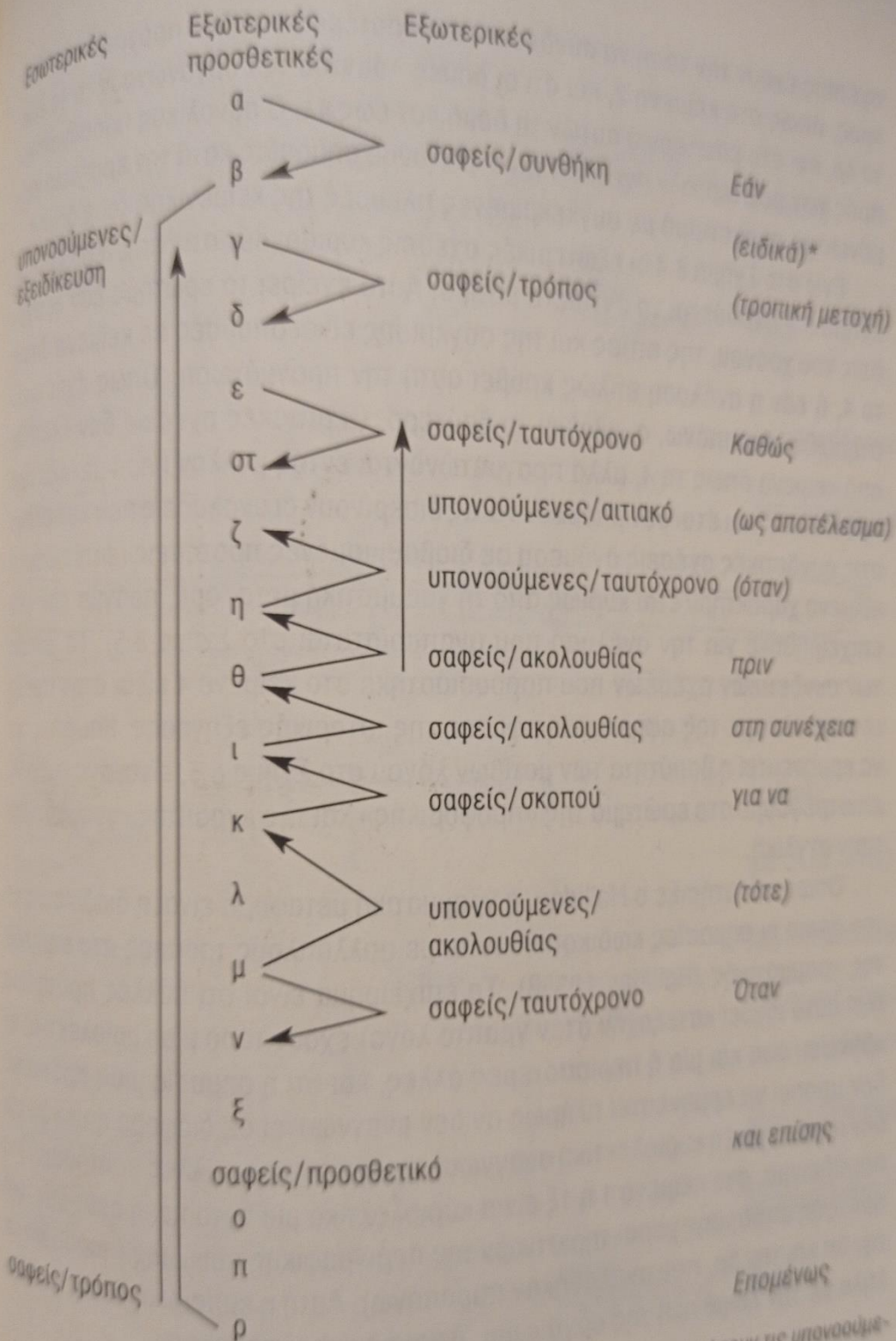
Οι επιστημονικές εξηγήσεις, όπως και οι αναφορές, παράγουν τεχνικούς όρους. Από τη στιγμή που οι τεχνικοί όροι υπονοούνται από μια ακολουθία διαδικασιών, η «αποσταγματική» λειτουργία της τεχνικότητας είναι εντυπωσιακή, με τα Δείγματα να συσσωρεύουν ένα σύνθετο σύνολο σημασιών από την Αξία τους (π.χ., 2λ: «Αυτή η περιοχή του ελαφρώς “πυκνότερου” αέρα που διαδίδεται από το σκέλος ονομάζεται *πύκνωμα*»). Αυτή η διαδικασία της «απόσταξης» κορυφώνεται στο κείμενο με τον ορισμό του ήχου, του οποίου η Αξία χρησιμοποιεί την τεχνικότητα που «αποστάχθηκε» νωρίτερα στην εξήγηση (2ρ: «ο ήχος είναι ένα κύμα συμπίεσης που μπορεί να ακουστεί»). Με άλλα λόγια, η διαδικασία της μετάφρασης της κοινής λογικής σε εξειδικευμένη γνώση είναι επαναληπτική, με έναν αόριστο αριθμό βημάτων που παρεμβάλλονται μεταξύ του τεχνικού όρου και του καθημερινού «βασικού» λεξιλογίου.

Η ρητορική δομή του κειμένου 2, σε αντίθεση με τις χρονικές και τις αιτιολογικές σχέσεις που οργανώνουν τα γεγονότα του, σκιαγραφείται στην αριστερή πλευρά του δικτύου. Στο κείμενο 2 αυτή η δομή είναι πολύ απλή. Οι ενότητες από το 2γ έως το 2π εξειδικεύουν το 2β, εξηγώντας βήμα προς βήμα πώς παράγεται ο ήχος. Έπειτα το 2ρ «σουμάρει» από το 2γ έως το 2π — η σημασία του «επομένως» μπορεί να παραφραστεί ως «εξειδικεύοντας πώς δημιουργείται ο ήχος “με αυτό τον τρόπο”...». Αυτή η εσωτερική συνδετική δομή σημαίνει ότι οι ενότητες 2γ έως 2π λειτουργούν συγχρόνως ως η εξειδίκευση του 2β και τα ρητορικά μέσα για το 2ρ. Αυτές οι δομές «σάντουιτς» δεν είναι σπάνιες όταν ο γραπτός λόγος αναζητά την εξήγηση.

Η συνδετική δομή των ιστορικών εξηγήσεων είναι πολύ διαφορετική. Εδώ το κειμενικό είδος Έκθεση προβάλλει εσωτερικές, όχι εξωτερικές, σχέσεις. Όπως συνήθως γίνεται στην Έκθεση, πολύ μικρό μέρος αυτής της εσωτερικής συνδετικής δομής γίνεται σαφές — οι σύνδεσμοι των παραδειγμάτων, της αναδιατύπωσης και της εξειδίκευσης οι οποίοι θα μπορούσαν να έχουν χρησιμοποιηθεί δίνονται σε παρενθέσεις στο Σχήμα 8.5. Προσέξτε ότι οι εσωτερικές

Εσωτ

υπο
εξε

* Οι σύνδεσμοι που θα μπορούσαν να έχουν χρησιμοποιηθεί για να καταστήσουν τις υπονοούμενες σχέσεις σαφείς είναι σε παρενθέσεις.

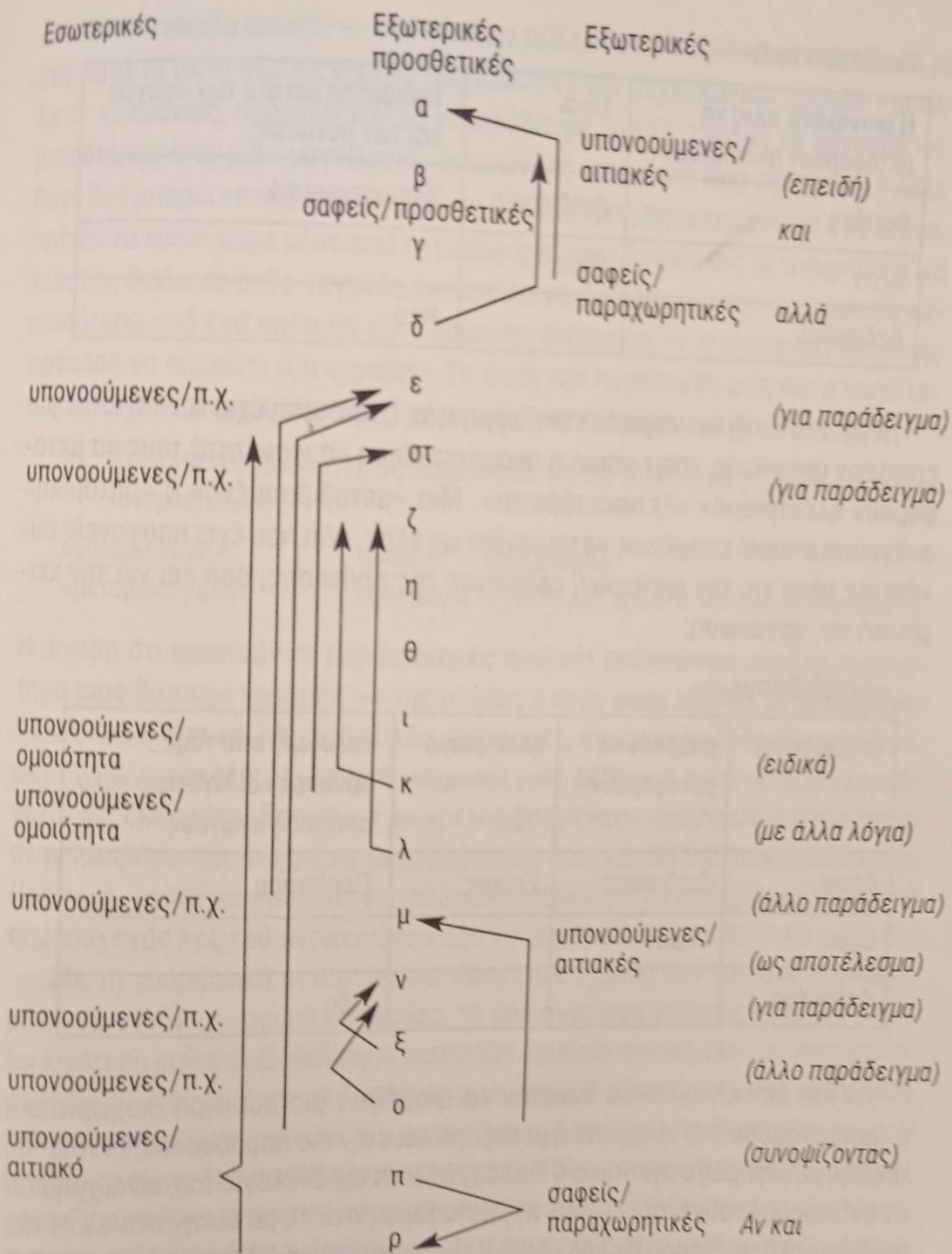
Σχήμα 8.4 Συνδετικές σχέσεις στο κείμενο 2 (θετικές επιστήμες).

σχέσεις έχουν την τάση να συνδέουν περισσότερες από δύο προτάσεις μεταξύ τους, όπως στο κείμενο 2, και ότι οι δομές «σάντουιτς» οργανώνουν το 4ε έως το 4ρ, και στο εσωτερικό αυτών τη δομή 4στ έως 4λ. Ο συνολικός προσανατολισμός των εσωτερικών σχέσεων είναι μείζονος σημασίας κατά την ερμηνεία κειμένων με συσχετισμό με συγκεκριμένες πλευρές της κειμενικής τους δομής.

Ενώ στο Σχήμα 8.4 οι εξωτερικές σχέσεις κυριαρχούν στις εσωτερικές, στο Σχήμα 8.5 αναδύεται το αντίθετο μοτίβο. Αυτό εγείρει το ερώτημα εάν οι σχέσεις του χρόνου, της αιτίας και της σύγκρισης είναι απύσες σε κείμενα όπως το 4, ή εάν η ανάλυση απλώς κρύβει αυτή την πραγματώση. Όπως έχει υποστηριχθεί παραπάνω, συμβαίνει το δεύτερο. Οι αιτιακές σχέσεις δεν λείπουν από κείμενα όπως το 4, αλλά πραγματώνονται εντός μάλλον παρά μεταξύ των προτάσεων, και έτσι δεν μπορούν να τις διακρίνουν οι αναλύσεις που εστιάζουν στις συνδετικές σχέσεις ανάμεσα σε διαβαθμισμένες προτάσεις (εκτός εάν το κείμενο χαρακτηρίζεται κυρίως από τη γραμματική μεταφορά, πράγμα που δεν επιχειρήθηκε για την ανάλυση που αναπαρίσταται στο Σχήμα 8.5). Το μοτίβο των συνδετικών σχέσεων που παρουσιάστηκε στο κείμενο 4 είναι στην πράξη το αποτέλεσμα της αφηρημένης φύσης της ιστορικής εξήγησης. Και έτσι, για να ερμηνευτεί η βαρύτητα των μοτίβων λόγου στο Σχήμα 8.5, είναι αναγκαίο να επιστρέψουμε στο ερώτημα της «προφορικής» και της «γραπτής» γραμματικής στην αγγλική.

Όπως υποστήριξε ο Halliday, η γραμματική μεταφορά είναι η διαδικασία με την οποία οι σημασίες κωδικοποιούνται με πολλαπλούς τρόπους στο επίπεδο της γραμματικής (Halliday 1985β). Το επιχείρημα είναι ότι πολλές προτάσεις (και αυτό ισχύει κατεξοχήν στον γραπτό λόγο) έχουν τόσο μια κυριολεκτική ανάγνωση όσο και μία ή περισσότερες άλλες, και ότι η σημασία μιας πρότασης δεν μπορεί να ερμηνευτεί πλήρως αν δεν αναγνωστεί σε διάφορα επίπεδα και δεν κατανοηθεί η κυριολεκτική ανάγνωση σε σχέση με τις άλλες προτάσεις. Για παράδειγμα, στο κείμενο 1 η 1ξ είναι κυριολεκτικά μια εντασιακή συσχετιστική πρόταση απόδοσης χαρακτηριστικών της περιγραφικής ποικιλίας (παρόμοια με την 3π και την 3ρ, που αναλύθηκαν παραπάνω). Αυτή η εμπειρική δομή, παράλληλα με την κειμενική της οργάνωση, σκιαγραφείται παρακάτω.

1ξ. Η ικανότητά τους να μεταφέρουν ηλεκτρισμό είναι ενδιάμεση μεταξύ των αγωγών και των μονωτών.

Σχήμα 8.5 Συνδετικές σχέσεις στο κείμενο 4 (ιστορία).

«κυριολεκτικά»

Η ικανότητά τους να μεταφέρουν ηλεκτρισμό	είναι	ενδιάμεση μεταξύ των αγωγών και των μονωτών.
Φορέας	Διαδικασία	Χαρακτηριστικό
Θέμα	Ρήμα	
Δεδομένο		Νέο

Πέρα από αυτή την κυριολεκτική ερμηνεία, η πρόταση έχει τουλάχιστον μία επιπλέον ανάγνωση, στην οποία η ονοματοποίηση «η ικανότητά τους να μεταφέρουν ηλεκτρισμό» «ξεπακετάρεται». Μια «μεταβιβασμένη» ή «ρητορική» ανάγνωση μπορεί επομένως να παραχθεί ως εξής, κάτι που έχει προφανείς συνέπειες τόσο για την εμπειρική οργάνωση της πρότασης, όσο και για την κειμενική της οργάνωση:

«μεταβιβασμένο»

Οι ημιαγωγοί	μπορούν να μεταφέρουν	ηλεκτρισμό	καλύτερα από τους μονωτές και λιγότερο καλά από τους αγωγούς.
Δρων	Διαδικασία	Στόχος	Περίσταση
Θέμα	Ρήμα		
Δεδομένο			Νέο

Αν και δεν είναι πάντα δυνατόν να τραβήξεις μια αυστηρή διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στη γραμματική μεταφορά και στην πιο παραδοσιακή έννοια της λεξικής μεταφοράς στην οποία ο Halliday βάσισε την αναλογία του, είναι χρήσιμο να αντιπαραθέσουμε την έννοια της μεταφοράς στο 1ξ με αυτήν στο 4λ. Η πιο παραδοσιακή μεταφορά στο 4λ «διαβάζει» κυριολεκτικά ότι ο πόλεμος είναι ένα θερμκήπιο. Αλλά εφόσον ο πόλεμος είναι μια δραστηριότητα και όχι πράγμα, και δεν χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη λουλουδιών και λαχανικών σε προστατευμένο περιβάλλον, είναι φανερό ότι η πρόταση πρέπει να ερμηνευτεί σε

ένα άλλο επίπεδο επίσης — στο οποίο ο πόλεμος ενθαρρύνει (σε αντίθεση με ένα κατά τα άλλα εξασθενημένο περιβάλλον) την τεχνολογική πρόοδο και αλλαγή. Επομένως, προκειμένου να καταλάβουμε την 4λ, πρέπει να κάνουμε περισσότερες από μία αναγνώσεις, ξεκινώντας από αυτό που πραγματικά λέει. Αυτό δεν μπορεί να σημαίνει ότι, για να βρούμε τι πραγματικά εννοεί η πρόταση, πρέπει να κοιτάξουμε μέσα από τη μεταφορά, παραλείποντας το τι κυριολεκτικά λέει στη διαδικασία. Το γεγονός ότι πρέπει να διαβάσουμε την πρόταση σε περισσότερα από ένα επίπεδα είναι κρίσιμης σημασίας — η μεταφορά κάνει την πρόταση να σημαίνει ό,τι σημαίνει. Σε αυτή την περίπτωση μετράει η κυριολεκτική συν (ή ίσως καλύτερα επί) τη μεταβιβασμένη ανάγνωση.

4λ. Ο πόλεμος λειτούργησε ως **θερμοκήπιο** για την τεχνολογική πρόοδο και την οικονομική αλλαγή.

«κυριολεκτικά»

πόλεμος = θερμοκήπιο

«μεταβιβασμένα»

πόλεμος × τεχνολογική πρόοδο και οικονομική αλλαγή

Η άποψη ότι απαιτούνται περισσότερες από μία αναγνώσεις εγείρει το ερώτημα μιας βασικής γραμμής — της οποίας η ανάγνωση πρέπει να εκλαμβάνεται ως κυριολεκτική. Με τις λεξικές μεταφορές, εντός ενός δεδομένου πεδίου, αυτό μοιάζει εύκολο: Η «βασική» σημασία μιας λέξης σε αυτό το πεδίο λαμβάνεται ως δεδομένη. Επομένως οι «μεταβιβασμένες» αναγνώσεις παράγονται όταν λαμβάνονται υπόψη τα συμφραζόμενα του χώρου και των συνδέσεων. Πρακτικά, τα λεξικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να καθορίσουν τη βασική σημασία ενός λεξικού αντικειμένου που χρησιμοποιείται μεταφορικά.

Με τη γραμματική μεταφορά ωστόσο, ίσως επειδή δεν είμαστε εξοικειωμένοι με αυτήν τη γραμμή εμπειρίας, το ερώτημα μιας βασικής γραμμής μοιάζει λιγότερο καθαρό. Ο Halliday υποστηρίζει ότι η προφορική γλώσσα της προεφηβικής ηλικίας πρέπει να λαμβάνεται ως σημείο αφετηρίας στην ανάγνωση των μεταφορικών κειμένων. Και αυτή είναι μια χρήσιμη πρόταση, αν είμαστε προσεκτικοί και δεν υποπέσουμε στο σφάλμα που μπορεί να επιφέρει η ερμηνεία. Για ένα λόγο η γλώσσα αυτής της ηλικίας συσχετίζεται στενά με αυτήν των ώριμων ενήλικων όταν μιλούν με χαλαρό και αυθόρμητο τρόπο στους φίλους και στην οικογένειά τους: Είναι η γλώσσα στην οποία γυρίζουν οι ομιλητές όταν νιώθουν πιεσμένοι, στρεσαρισμένοι ή είναι πλημμυρισμένοι από συναισθήματα: είναι η γλώσσα που χρησιμοποιούν οι ομιλητές όταν δεν μπορούν να κά-

	συμβατές	ασύμβατες
αναπαραστατική: λογική συνδετική σχέση	επομένως	αιτία
αναπαραστατική: εμπειρική διαδικασία	περπατώ	περπάτημα
διαπροσωπική εκτίμηση	ίσως	πιθανότητα
κειμενική αναφορά	αυτός	αυτό (το θέμα)

Πίνακας 8.2. Συμβατές και ασύμβατες πραγματώσεις των κύριων σημασιολογικών μεταβλητών.

νουν τους εαυτούς τους κατανοητούς, όταν, π.χ., μιλάνε με μη φυσικούς ομιλητές, με μικρά παιδιά ή σε ένα γεμάτο θόρυβο δωμάτιο· είναι η γλώσσα της οποίας η μορφολογία είναι παραγωγικά απλούστερη από οποιασδήποτε άλλης, με μια χαμηλότερη λεξική πυκνότητα και μια υψηλότερη γραμματική περιπλοκότητα (Halliday 1985a) κ.ο.κ. Το θέμα είναι ότι, εάν μελετηθεί με βάση έναν αριθμό παραμέτρων, υπάρχουν τρόποι για να αποτελέσει το ίδιο είδος γλώσσας τη βασική γραμμή. Αν πάρουμε τον αυθόρμητο προφορικό λόγο ως τη βασική γραμμή, τότε καθίσταται δυνατό να διακρίνουμε δύο είδη σχέσης πραγμάτωσης μεταξύ της γραμματικής και της σημασιολογίας, τα οποία ο Halliday αναφέρει ως συμβατά και ασύμβατα. Μια συμβατή σχέση είναι αυτή στην οποία η σχέση μεταξύ των σημασιολογικών και των γραμματικών κατηγοριών είναι φυσική: Οι άνθρωποι, οι χώροι και τα πράγματα πραγματώνονται ονοματικά, οι πράξεις πραγματώνονται ρηματικά, οι λογικές σχέσεις του χρόνου και των ενεπειών πραγματώνονται με συνδέσμους κ.ο.κ. Στην πράξη, εάν οι άνθρωποι να διακρίνουμε τη σημασιολογία από τη γραμματική. Οι γλώσσες θα μπορούσαν να περιγραφούν αρκετά ικανοποιητικά με την απλή υπόθεση ενός μη στρωματοποιημένου επιπέδου περιεχομένου.

Παρ' όλα αυτά, όπως είναι γνωστό, η σχέση μεταξύ σημασιολογίας και γραμ-

Συνδετική σχέση			
συμβατή	συνεκτική σύνδεση	επομένως	μετά
	παρατακτική σύνδεση	έτσι	τότε
	υποτακτική σύνδεση	διότι	πριν
ασύμβατη	φραστική Διαδικασία	εξαιτίας του	πάνω
	Διαδικασία	επειδή	ακολουθώ
	Πράγμα	λόγος	έπομαι
Πράξη			
συμβατή	τελική Διαδικασία	χρησιμοποιώ	εξαπατώ
	μη τελική Διαδικασία	χρησιμοποιώντας	εξαπατώντας
ασύμβατη	Πράγμα	χρήση	εξαπάτηση
	Επίθετο	χρήσιμο	εξαπατημένο
Ποιότητα			
συμβατή	Επίθετο	γρήγορο	(ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ) λυπημένο
ασύμβατη	Εξάρτημα	γρήγορα	λυπημένα
	Πράγμα	ταχύτητα	λύπη
	Διαδικασία	κάνω γρήγορα	λυπώ
Συμμετέχων			
συμβατός	Πράγμα	καταστροφή	μηχανογραφικό
ασύμβατος	Επίθετο	καταστροφικό	
	Διαδικασία		μηχανογραφώ

Πίνακας 8.3 Αναπαραστατική σημασία: συμβατές και ασύμβατες πραγματώσεις.

μεταφορά επεκτείνει το δυναμικό του νοήματος μιας γραμματικής αναδρομικά. Η αναδρομική φύση της γραμματικής μεταφοράς μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα όταν καθορίζουμε πόσες αναγνώσεις θα υπάρξουν σε ένα εξαιρετικά μεταφορικό κείμενο. Μια μέθοδος περιορισμού της διαδικασίας ανάγνωσης σε διαχειρίσιμες διαστάσεις είναι να γίνει χρήση της μετα-λειτουργίας, «ξεπακετάροντας» το κείμενο σε τρία στάδια. Σε ένα πρώτο στάδιο οι αναπαραστατικές μεταφορές μπορούν να αντιμετωπιστούν με το «ξεπακετάρισμα» των λογικών μεταφορών και όποιων εμπειρικών μεταφορών είναι απαραίτητες προκειμένου να επιτευχθεί αυτό. Το παράδειγμα 4κ («Η μεγέθυνση της ικανότητας κατασκευής ατσαλιού στην Αυστραλία, καθώς και των χημικών, του καουτσούκ,

	ΑΣΥΜΒΑΤΕΣ [4μ-4ο]	ΠΙΟ ΣΥΜΒΑΤΕΣ [«ξεπακεταρισμένες»]	[επιπλέον «ξεπακετάρισμα»]
ΠΟΙΟΤΗΤΑ	ανεπάρκειες	ανεπαρκής	
	ικανότητες	ικανός	[μπορώ]
ΠΡΑΞΗ	προσπάθειες	προσπαθώ να κάνω	
	έμφαση	δίνω έμφαση	[λέω ... σημαντικό]
	έρευνα	ερευνώ	
	υποστήριξη	υποστηρίζω	
	προώθηση	προωθώ	[κάνω καλύτερο]
	παραγωγή	παράγω	
ΣΥΜΜΕΤΕΧΩΝ	επιστημονικός	επιστήμη	
	αγροτικός	αγροτική παραγωγή	
	έντονος	ένταση	[εντείνω]

Πίνακας 8.4 Πολλαπλές αναγνώσεις της αναπαραστατικής μεταφοράς (στα 4μ-4ο).

των μετάλλων και των μηχανών οχημάτων, όφειλε αρκετά στις απαιτήσεις του πολέμου») θα μπορούσε να προχωρήσει ως εξής:

- «ΞΕΠΑΚΕΤΑΡΙΣΜΑ» ΤΗΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ (μετατροπή των λογικών μεταφορών σε συνδέσεις και «ξεπακετάρισμα» κάθε εμπειρικής μεταφοράς απαραίτητης προκειμένου να επιτευχθεί αυτό)
 - α Η ικανότητα κατασκευής ατσαλιού στην Αυστραλία **μεγεθύνθηκε**, καθώς και αυτή των χημικών, του καουτσούκ, των μετάλλων και των μηχανών οχημάτων
 - χβ **εν μέρει γιατί το απαιτούσε** ο πόλεμος.

Κατά συνέπεια οι εναπομείνουσες εμπειρικές μεταφορές θα μπορούσαν να ερμηνευτούν όπως παρακάτω:

- «ΞΕΠΑΚΕΤΑΡΙΣΜΑ» ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΕΜΠΕΙΡΙΚΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
 - α Η ικανότητα της Αυστραλίας να **κατασκευάζει** ατσάλι **έγινε μεγαλύτερη**, παράλληλα με αυτήν των χημικών, του καουτσούκ, των μετάλλων και των μηχανών οχημάτων
 - χβ **εν μέρει γιατί το απαιτούσε** ο πόλεμος.

Τέλος, θα μπορούσαν να «ξεπακεταριστούν» οι διαπροσωπικές μεταφορές. Στην περίπτωση του 4κ οι άνθρωποι που πολεμούσαν στον πόλεμο ήταν αυτοί που απαιτούσαν περισσότερο ατσάλι, χημικά, καουτσούκ, μεταλλικά προϊόντα και μηχανές οχημάτων, και όχι ο ίδιος ο πόλεμος· και η ονοματοποιημένη εξομάλυνση «ικανότητα» μπορεί να ξαναδουλευτεί ως τροπικό ρήμα. Η αρχική πρόταση 4κ έχει τώρα μετατραπεί σε ένα αυξανόμενο σύμπλεγμα προτάσεων που αποτελείται από τρεις αλληλεξαρτώμενες συμβατές προτάσεις (η μετωνυμία με την οποία «η Αυστραλία» παίρνει τη θέση των Αυστραλών έχει μείνει ανέπαφη).

• «ΞΕΠΑΚΕΤΑΡΙΣΜΑ» ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

α Η Αυστραλία **μπορούσε** να κατασκευάζει περισσότερο ατσάλι, χημικά, καουτσούκ, μεταλλικά προϊόντα και μηχανές οχημάτων

^{χβ} εν μέρει επειδή **οι άνθρωποι** το απαιτούσαν

^{χγ} **έτσι ώστε να έχουν τη δυνατότητα να πολεμήσουν** στον πόλεμο.

Μπορούμε να δούμε ότι ο λόγος της ιστορίας πρέπει να διαβαστεί σε αρκετά επίπεδα. Ο κρυμμένος συλλογισμός που εισήχθη παραπάνω και τονίστηκε από την ανάλυση των συνδέσμων στο Σχήμα 8.5 είναι το αποτέλεσμα της διαδικασίας της γραμματικής μεταφοράς, με την οποία η γραμματική επανακωδικοποιεί τα νοήματα με πολλαπλό τρόπο, διασπώντας τις πιο φυσικές σχέσεις μεταξύ των νοημάτων και της πραγμάτωσής τους οι οποίες χαρακτηρίζουν τον αυθόρμητο προφορικό λόγο. Το αποτέλεσμα είναι μια εξαιρετικά αφηρημένη μορφή επιχειρηματολογίας, στην οποία οι πόροι μεταβιβαστικότητας της πρότασης υπερισχύουν του συλλογισμού — με μετα-λειτουργικούς όρους, το εμπειρικό υπερκαλύπτει το λογικό. Η γραφή αυτού του είδους είναι πολύ αποδεκτή, και πιθανόν πολύ χρήσιμη για να πάρεις έναν καλό βαθμό σε περιβάλλοντα όπου οι εξετάσεις και τα δοκίμια διορθώνονται γρήγορα από άτομα που έχουν πρόβλημα χρόνου. Από την άλλη πλευρά, η γραφή που δεν ανήκει σε αυτό το είδος, αλλά είναι προφορική στη δομή της, ακούγεται παιδική και απλοϊκή. Παρακάτω θα διερευνηθεί με περισσότερες λεπτομέρειες ένα παράδειγμα γραφής αυτού του τελευταίου είδους.

Όσον αφορά το συλλογισμό στη φυσική επιστήμη και στην ιστορία, μπορεί να φανεί ότι, σε σύγκριση με την ιστορική Έκθεση, ο συλλογισμός στις επιστημονικές εξηγήσεις είναι αρκετά συγκεκριμένος. Οι συνδετικές σχέσεις πραγματώνονται μεταξύ των προτάσεων μάλλον παρά στο εσωτερικό τους — το κεί-

μενο ξεδιπλώνεται με μια σχετικά εικονική σχέση με την ακολουθία δραστηριοτήτων που περιγράφει. Όπου υπάρχει ονοματοποίηση, λειτουργεί για να συσσωρεύει νοήματα συγκεφαλαιώνοντας τις διαδικασίες ως τεχνικούς όρους· δεν λειτουργεί κυρίως για να κρύψει το συλλογισμό, όπως στο κείμενο 4. Έτσι, ανάλογα με το αν περιγράφουν πώς είναι τα πράγματα ή αν εξηγούν γιατί είναι έτσι, η φυσική επιστήμη και η ιστορία χρησιμοποιούν αρκετά διαφορετικά μοτίβα λόγου για να δομήσουν τα πεδία τους. Η γραμματική μεταφορά αναπτύσσεται με διαφορετικούς τρόπους στις δύο επιστήμες, δίνοντας διαφορετικές υφές κειμένου στους μαθητευόμενους της πρώιμης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αναπαραστατικά, ο τεχνικός λόγος και ο αφηρημένος λόγος ακολουθούν διακριτές πορείες.

Έως εδώ έχουμε εξετάσει το λόγο της φυσικής επιστήμης και της ιστορίας από την οπτική της λειτουργίας που δομεί το πεδίο τους. Πρέπει επίσης να εξεταστεί η λειτουργία της γραμματικής μεταφοράς στην οργάνωση των λόγων αυτών των επιστημών ως κειμένων, κι αυτό θα γίνει στην επόμενη ενότητα.

«Πακετάρισμα» (Γραμματική μεταφορά, Θέμα και Νέο)

Όπως σημειώσαμε παραπάνω, η γραμματική μεταφορά επηρεάζει εξίσου την αναπαραστατική και την κειμενική δομή της πρότασης. Δεν είναι μόνο ένας πόρος προσανατολισμένος στο πεδίο για την απόκρυψη του συλλογισμού ή για τον ορισμό των όρων, αλλά είναι επίσης ένας πόρος προσανατολισμένος στον τρόπο — η γραμματική μεταφορά είναι ένα εργαλείο για την οργάνωση του κειμένου. Όσον αφορά την ίδια την πρόταση, οι κρίσιμες σημασιές δομές είναι αυτές που σχετίζονται με τα συστήματα του ΘΕΜΑΤΟΣ (Θέμα^Ρήμα) και της ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ (Δεδομένης/Νέας). Αυτές οι δομές δίνονται παρακάτω για το 4θ και το 4ν.

4θ. Η άνοδος	διατηρήθηκε	στα μεταπολεμικά χρόνια
Θέμα	Ρήμα	Νέο
4ν. Μετά τον πόλεμο	έγιναν έντονες	να βελτιωθεί η κατάσταση
Θέμα	προσπάθειες	Νέο
	Ρήμα	

Το θέμα πραγματώνεται στην πρώτη θέση στα αγγλικά και στις δηλωτικές προτάσεις συγχέεται με το Υποκείμενο στην αμαρκάριστη θέση (εδώ θα μελετηθούν μόνο τα θέματα θέματος· τα μαρκαρισμένα θέματα πραγματώνονται μέσω Συμπληρωμάτων και οι Σύνδεσμοι πραγματώνονται πριν από το Υποκείμενο στις δηλωτικές προτάσεις). Η ανάλυση του θέματος παρακάτω γίνεται σύμφωνα με την εργασία των Fries 1981 και Halliday 1985a.

Η αναγνώριση του θέματος είναι πιο προβληματική, από τη στιγμή που πραγματώνεται μέσω της τονικής διακρίτοτητας και μπορεί να εκτείνεται αόριστα προς τα αριστερά από την τονική συλλαβή (το πρόβλημα καθορισμού του Νέου γίνεται πιο σύνθετο στον γραπτό λόγο, όπου η τονική συλλαβή δεν μαρκάρεται στην αγγλική ορθογραφία). Στις αναλύσεις που ακολουθούν, οι προτάσεις θα ερμηνευτούν ως εμπλέκουσες την ΑΜΑΡΚΑΡΙΣΤΗ ΤΟΝΙΚΟΤΗΤΑ, και θα καθιερωθεί ένα ελάχιστο πεδίο για το Νέο, λαμβάνοντας το Νέο ως το υψηλότερο στην κλίμακα συστατικό πρότασης στου οποίου την τελική εξέχουσα συλλαβή πέφτει ο τόνος.

Και τα δύο συστήματα, του ΘΕΜΑΤΟΣ και της ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ, είναι γραμματικοί πόροι για τη συσχέτιση προτάσεων με τα συμφραζόμενά τους (συμπεριλαμβανομένου, ιδιαίτερα στον γραπτό λόγο, του συγκειμένου τους). Επομένως οι επιλογές για το θέμα και το Νέο πρέπει να ερμηνεύονται σε σχέση με τα πρότυπα που δομούν μέσω των κειμένων. Η σημασία της γραμματικής μεταφοράς έγκειται στο ότι είναι ο πιο ισχυρός πόρος της γραμματικής για το «πακετάρισμα» των νοημάτων — για να ομαδοποιηθούν μαζί σε θέμα και Νέο. Η γραμματική μεταφορά επανα-υφαίνει την πρόταση, επιτρέποντάς της να μετέχει στα συμφραζόμενά της με τρόπους κατάλληλους για την οργάνωση του κειμένου ως κειμένου. Η αλληλεπίδραση του θέματος, του Νέου και της γραμματικής μεταφοράς μπορεί να καταστεί σαφής μέσω των επόμενων αναλύσεων της δεύτερης και τρίτης παραγράφου του κειμένου 4. Τα θέματα είναι με έντονα στοιχεία, τα μαρκαρισμένα θέματα με πλάγια έντονα και τα ελάχιστα Νέα με πλάγια:

- 4στ. **Ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος** ενθάρρυνε περαιτέρω την αναδόμηση της αυστραλιανής οικονομίας προς μια κατασκευαστική βάση.
- 4ζ. **Ανάμεσα στο 1937 και στο 1945** η αξία της βιομηχανικής παραγωγής σχεδόν διπλασιάστηκε.
- 4η. **Αυτή η αύξηση** ήταν ταχύτερη απ' ό,τι θα μπορούσε να είχε συμβεί διαφορετικά.

- 4θ. **Η άνοδος** διατηρήθηκε στα μεταπολεμικά χρόνια
 4ι. και **μέχρι το 1954-1955** η αξία των κατασκευαστικών εξαγωγών ήταν **τριπλάσια** από αυτήν του 1944-1945.
- 4κ. **Η μεγέθυνση της ικανότητας κατασκευής ατσαλιού στην Αυστραλία, καθώς και των χημικών, του καουτσούκ, των μετάλλων και των μηχανών οχημάτων,** όφειλε αρκετά στις απαιτήσεις του πολέμου.
- 4λ. **Ο πόλεμος** λειτούργησε ως **θερμοκήπιο για την τεχνολογική πρόοδο και την οικονομική αλλαγή.**
- 4μ. **Ο πόλεμος** επίσης αποκάλυψε **ανεπάρκειες στις επιστημονικές και ερευνητικές ικανότητες της Αυστραλίας.**
- 4ν. **Μετά τον πόλεμο** έγιναν έντονες προσπάθειες να βελτιωθεί η κατάσταση.
- 4ξ. Ιδρύθηκε **το Εθνικό Πανεπιστήμιο της Αυστραλίας, με έμφαση στην έρευνα.**
- 4ο. **Η κυβέρνηση** παρείχε την υποστήριξη της στην **προώθηση της επιστήμης σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης της αγροτικής παραγωγής.**
- 4π. **Αν και είναι δύσκολο να ξεχωρίσεις τα αποτελέσματα του πολέμου από τις άλλες επιρροές,**
- 4ρ. είναι σαφές ότι οι μελλοντικές γενιές όχι μόνο **απόλαυσαν την ασφάλεια και την ειρήνη που κερδήθηκαν από τους προγόνους τους, αλλά επίσης και τα οφέλη της οικονομικής επέκτασης τον καιρό του πολέμου.**

Στη δεύτερη παράγραφο (4στ-4λ) η γραμματική μεταφορά είναι ισχυρά συνδεδεμένη με το θέμα. Η νέα πληροφορία που παρουσιάζεται στα προηγούμενα Ρήματα επιλέχθηκε μέσω των ονοματοποιήσεων «αύξηση», «άνοδος» και «μεγέθυνση». Αυτή η αλληλεπίδραση Ρήματος και Θέματος στην παράγραφο παρουσιάζεται παρακάτω (οι ονοματοποιήσεις με έντονα στοιχεία):

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ (δεύτερη παράγραφος)

- 4ζ. Ρήμα (η αξία της βιομηχανικής παραγωγής σχεδόν διπλασιάστηκε)
 4η. Θέμα Αυτή η **αύξηση**
 4η. Ρήμα (ήταν ταχύτερη απ' ό,τι θα μπορούσε να είχε συμβεί διαφορετικά)
 4θ. Θέμα **Η άνοδος**
 4ι. Ρήμα (η αξία των κατασκευαστικών εξαγωγών ήταν τριπλάσια από αυτήν του 1944-1945)
 4κ. Θέμα **Η μεγέθυνση της ικανότητας κατασκευής ατσαλιού στην Αυστραλία, καθώς και των χημικών, του καουτσούκ, των μετάλλων και των μηχανών οχημάτων**

Στην τρίτη παράγραφο η γραμματική μεταφορά είναι περισσότερο συνδεδεμένη με το Νέο. Ως Νέα, αυτές οι μεταφορές δεν επιλέγουν από προηγούμενα Ρήματα, αλλά μάλλον έχουν τη λειτουργία του «πακεταρίσματος» του κατάλληλου συνδυασμού σημασιών ως Νέων. Μια πιο συμβατή πραγμάτωση του 4μ, π.χ., θα εκδήλωνε το «ανεπάρκειες στις επιστημονικές και ερευνητικές ικανότητες» ως μια προβεβλημένη πρόταση, με τη δική της δομή Δεδομένου/Νέου. Για την πραγμάτωση αυτού του συμπλέγματος προτάσεων, το Νέο πέφτει στα «αποκάλυψε» και «ανεπαρκείς»: αλλά αφού το 4μ εισάγει για πρώτη φορά στο κείμενο τις επιστημονικές και ερευνητικές ικανότητες της Αυστραλίας, αυτό το πρότυπο οργάνωσης δεν είναι κατάλληλο:

- α Ο πόλεμος επίσης *αποκάλυψε*
- β ότι οι επιστημονικές και ερευνητικές ικανότητες της Αυστραλίας ήταν *ανεπαρκείς*.

Οι τρεις πραγματικές επιλογές της παραγράφου για το Νέο είναι πιο κατάλληλες, και ο ρόλος της γραμματικής μεταφοράς είναι κρίσιμος προκειμένου να δοθεί ο συνδυασμός των νοημάτων σωστά, όπως μπορεί να φανεί παρακάτω (οι ονοματοποιήσεις με έντονα στοιχεία):

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΝΕΑ (τρίτη παράγραφος)

- 4μ. **ανεπάρκειες** στις **επιστημονικές και ερευνητικές ικανότητες** της Αυστραλίας.
- 4ν. να βελτιωθεί η **κατάσταση** [το Νέο της 4μ]
- 4ξ. με **έμφαση** στην **έρευνα**
- 4ο. στην **προώθηση** της **επιστήμης** σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης της **αγροτικής παραγωγής**.
- 4π. από τις άλλες **επιρροές**,
- 4ρ. την **ασφάλεια** και την **ειρήνη** που κερδήθηκαν από τους προγόνους τους, αλλά επίσης και τα **οφέλη** της **οικονομικής επέκτασης** τον καιρό του πολέμου.

Το θέμα και το Νέο συμβάλλουν με διαφορετικούς τρόπους στην οργάνωση του κειμένου. Ένας τρόπος να καταστεί αυτό σαφές είναι να ξαναδούμε τις επιλογές για το αμαρκάριστο θέμα και το Νέο και να σημειώσουμε τη διαφορά στα μοτίβα. Οι επιλογές για το κείμενο 4 έχουν ως εξής (οι ονοματοποιήσεις με έντονα γράμματα):

ΑΜΑΡΚΑΡΙΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

πόλεμος (α, β, δ, στ, λ, μ)

Αυτό το **όφελος**

Αυτή η **αύξηση**

Η **άνοδος**

Η **μεγέθυνση** της ... στην Αυστραλία

το Εθνικό Πανεπιστήμιο της Αυστραλίας

Η κυβέρνηση

ΑΜΑΡΚΑΡΙΣΤΑ ΝΕΑ

ακριβές **ασκήσεις**

θάνατο και **καταστροφή**

σε μη παραγωγικές χρήσεις

χρήσιμες εξελίξεις

η **αναδόμηση** της ...

σχεδόν **διπλασιάστηκε**

ταχύτερη απ' ό,τι θα μπορούσε...

στα μεταπολεμικά χρόνια

τριπλάσια από αυτήν του 1944-1945

στις **απαιτήσεις** του πολέμου

ως θερμοκήπιο για...

ανεπάρκειες στις ... της Αυστραλίας

να βελτιωθεί η κατάσταση [**ανε-**

πάρκειες]

με **έμφαση** στην **έρευνα**

στην **προώθηση** της επιστήμης

... από τις άλλες **επιρροές**

η **ασφάλεια** και ειρήνη που κερδήθηκαν

από...

Το πιο χαρακτηριστικό πρότυπο στις εκθέσεις αυτού του είδους είναι η σχετικά επιλεκτική φύση των θεματικών επιλογών όταν συγκρίνονται με το Νέο: Με άλλα λόγια, ο κατάλογος των σημασιών που επιλέγονται για Νέο είναι πολύ μακρύτερος από εκείνον των σημασιών που επιλέγονται ως θέμα. Στο κείμενο 4 ο «πόλεμος» εμφανίζεται θεματικά έξι φορές, και το λεξικό σύνολο «όφελος — αύξηση — άνοδος — μεγέθυνση» καταλαμβάνει θεματική θέση σε τέσσερις άλλες προτάσεις: το Εθνικό Πανεπιστήμιο της Αυστραλίας και η κυβέρνηση συμπληρώνουν τον κατάλογο. Οι επιλογές για το ελάχιστο Νέο είναι πιο διαφοροποιημένες και στις περισσότερες περιπτώσεις πιο περίπλοκες (με τη γραμματική μεταφορά επιφορτισμένη να «πακετάρει» διάφορες σημασίες κάθε φορά σε αφηρημένα ονοματικά σύνολα). Το θέμα υπό μία έννοια παρέχει τη γωνία του κειμένου στο πεδίο του: είναι ο άξονας από τον οποίο εξαρτώνται

τα υπόλοιπα νοήματα του κειμένου. Το Νέο, αντίθετα, επεξεργάζεται το πεδίο, αναπτύσσοντας τα νοήματά του — δίνοντας σάρκα στη δόμηση της εμπειρίας με την οποία ασχολείται το κείμενο. Κοιτάζοντας τα συμφραζόμενα, το θέμα είναι προσανατολισμένο στο κειμενικό είδος, καθώς μας παρέχει μια οπτική γωνία να δούμε το κείμενο σε σχέση με τον κοινωνικό του στόχο. Από την άλλη πλευρά, το Νέο εστιάζει στο πεδίο, αναπτύσσοντας τον εν λόγω θεσμό. Χρησιμοποιούμενη αποτελεσματικά, η γραμματική μεταφορά στον γραπτό λόγο είναι ένας ισχυρός πόρος προκειμένου να ληφθεί σωστά η οπτική γωνία του κειμένου και για να δεχτεί σωστή επεξεργασία η εμπειρική του εστίαση. Τα κειμενικά πρότυπα που σχηματίζονται από τις επιλογές για θέμα και Νέο έχουν αντίκτυπο σε περισσότερο σφαιρικές πλευρές της κειμενικής δομής. Αυτά θα τα αναλύσουμε παρακάτω.

Υπερ-θέμα και μέθοδος ανάπτυξης

Στο βασικό άρθρο του στο οποίο ερμηνεύει την κειμενική λειτουργία της θεματικής επιλογής στην αγγλική πρόταση, ο Fries υποστηρίζει ότι «η πληροφορία που περιέχεται μέσα στα θέματα όλων των προτάσεων μιας παραγράφου δημιουργεί τη μέθοδο της ανάπτυξης αυτής της παραγράφου» (Fries 1981, 135). Με άλλα λόγια, οι θεματικές επιλογές αρθρώνουν μια οπτική γωνία στο πεδίο το οποίο προτυποποιείται με τρόπους που μπορούν να οριστούν σημασιολογικά. Μπορούμε σίγουρα να δούμε ότι τα θέματα στα κείμενα 1, 2 και 3 προτυποποιούνται με ειδικούς τρόπους, αντανakλώντας τις διαφορετικές μεθόδους ανάπτυξης που είναι κατάλληλες για τις Αναφορές της φυσικής επιστήμης και της ιστορίας και για τις επιστημονικές Εξηγήσεις.

Τα παραδείγματα του Fries δείχνουν επίσης μια τάση που έχουν κάποια κείμενα να προβλέπουν τη μέθοδο ανάπτυξής τους. Η αντίθεση μεταξύ σοφίας και τύχης, που συνιστά τη μέθοδο ανάπτυξης του κειμένου Β, π.χ., προβλέπεται από τη δεύτερη πρότασή του: «Αυτό [το αγγλικό σύνταγμα] είναι το παιδί της σοφίας και της τύχης». Παρόμοια, η αντίθεση μεταξύ του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου και του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου στο κείμενο Η προβλέπεται από την πρώτη πρόταση αυτού του κειμένου: «Παρόλο που οι Ηνωμένες Πολιτείες έλαβαν σε σημαντικό βαθμό μέρος στον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο, η φύση αυτής της συμμετοχής ήταν θεμελιωδώς διαφορετική από εκείνη του

Δευτέρου
ως να εμ
πρόταση
λειτουργ
θεμάτων
πεται το
Ο Fri
αυτού τ
Danes (
μοτίβο
αυτού τ
να ήταν
θέμα (
έπρεπ
είναι ό
ανάπτ
Ρήμα.
ριορι
αφορ
είναι
ριμέν
για α
λόγο
σμός
συνι
προ
οπο
επό
μεν
πρό
σε
το
(α)

Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου». Η έννοια του Θέματος θα μπορούσε επομένως να εμφανιστεί ως συναφής, στο επίπεδο τόσο της παραγράφου όσο και της πρότασης, με προτάσεις που προβλέπουν ένα μοτίβο Θεμάτων πρότασης που λειτουργούν ως σημείο αφετηρίας για την παράγραφο ως όλο. Το μοτίβο των Θεμάτων που συνιστά τη μέθοδο ανάπτυξης των κειμένων 1, 2 και 3 προβλέπεται το καθένα από μια θεματική παράγραφο με αυτό τον τρόπο.

Ο Fries δεν κατονομάζει μέθοδο ανάπτυξης που να προβλέπει προτάσεις αυτού του είδους, αν και αναφέρεται στα μοτίβα θεματικής ανάπτυξης του Danes (Danes 1974). Σε ένα από αυτά, μια απλή πρόταση-θέμα προβλέπει ένα μοτίβο επακόλουθων προτάσεων-Θεμάτων. Ο Danes αναφέρεται στα θέματα αυτού του είδους ως Υπερ-θέματα. Προκειμένου τα κείμενα Β και Η του Fries να ήταν σε θέση να αντανακλούν το μοτίβο Υπερ-θέματος που προβλέπει το θέμα (του Danes), δηλαδή «σοφία και τύχη» στο Β και «διαφορά» στο Η, θα έπρεπε να ήταν θεματικά στις αντίστοιχες προτάσεις τους. Αλλά το ζήτημα είναι ότι τόσο το «σοφία και τύχη» όσο και το «διαφορά» προβλέπουν τη μέθοδο ανάπτυξης του κειμένου τους εξίσου καλά είτε λειτουργούν ως θέμα είτε ως Ρήμα. Με άλλα λόγια, η έννοια του Danes για το Υπερ-θέμα μοιάζει πολύ περιοριστική. Η έννοια της παραγράφου-θέματος είναι πιο λειτουργική όσον αφορά την πρόβλεψη της μεθόδου ανάπτυξης. Και εάν η έννοια του θέματος είναι αρθρωμένη σε αυτό το επίπεδο, της παραγράφου, τότε μπορούμε να περιμένουμε η πραγμάτωσή της να είναι ένα στοιχείο της παραγράφου (δηλαδή μια ανεξάρτητη ή εξαρτημένη πρόταση) και όχι της πρότασης. Γι' αυτούς τους λόγους ο όρος Υπερ-θέμα θα επανα-οριστεί εδώ ως μια πρόταση (ή συνδυασμός προτάσεων) που προβλέπει ένα μοτίβο από θέματα πρότασης, τα οποία συνιστούν μια μέθοδο ανάπτυξης του κειμένου.

Στο κείμενο 1 το Υπερ-θέμα είναι το σύμπλεγμα προτάσεων 1α-1β, το οποίο προβλέπει πλήρως τις πρώτες εννέα επιλογές για το θεματικό θέμα (από τις οποίες οι πρώτες τέσσερις αναφέρονται σε μια ομάδα, τους αγωγούς, ενώ οι επόμενες πέντε στη δεύτερη ομάδα, τους μη αγωγούς). Στη συνέχεια το κείμενο εισάγει μια τρίτη, ενδιάμεση, ομάδα — μεταπηδώντας σε μια υπαρκτική πρόταση για να το κάνει αυτό. Το «υπάρχουν» είναι η καταλληλότερη επιλογή σε αυτό το σημείο, από τη στιγμή που το σημείο αφετηρίας αυτού του μηνύματος είναι η υπαρκτικότητα: «αν και δεν προβλεπόταν καθαρά από το Υπερ-θέμα (αλλά επιτρεπόταν από το "οι περισσότερες ουσίες"), υπάρχει πράγματι μια

άλλη ομάδα ουσιών». Τα υπόλοιπα θέματα του κειμένου αναφέρονται σε αυτούς τους ημιαγωγούς.

ΥΠΕΡ-ΘΕΜΑ (κείμενο 1)

1α-β. Όσον αφορά την ικανότητα να μεταφέρουν ηλεκτρισμό, μπορούμε να εντάξουμε τις περισσότερες ουσίες σε μία από τις δύο ομάδες.

ΘΕΜΑΤΑ (υπόλοιπο του κειμένου 1)

Η πρώτη ομάδα

Αυτά τα υλικά

[αυτά τα υλικά]

Οι αγωγοί

Η δεύτερη ομάδα

Αυτά τα υλικά

Οι μη αγωγοί

[οι μη αγωγοί]

Ορισμένοι κοινοί μονωτές

[Υπάρχουν]

Η ικανότητά τους [των ημιαγωγών]...

Οι ημιαγωγοί

Αυτό το είδος αλληλεπίδρασης μεταξύ του Υπερ-θέματος και της μεθόδου ανάπτυξης είναι πολύ συνηθισμένο στο κειμενικό είδος της Αναφοράς — και δεν είναι παράξενο που ένα στενά συσχετιζόμενο μοτίβο υπάρχει στο κείμενο 3. Το Υπερ-θέμα του κειμένου 3, το 3α, προβλέπει πλήρως το πρότυπο της επιλογής θέματος για το κείμενο ως όλο: Τα θεματικά θέματα αναφέρονται είτε στις Βιετναμέζες είτε στις μαχόμενες μονάδες στις οποίες αυτές συμμετείχαν. Στην πραγματικότητα σε κάποια θέματα στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο (π.χ., «αυτές», «όλες») δεν είναι ξεκάθαρο εάν γίνεται αναφορά στις γυναίκες ή στις μαχόμενες μονάδες ως σύνολο.

ΥΠΕΡ-ΘΕΜΑ (κείμενο 3)

3α. Κυρίως μετά το 1965, όταν οι ΗΠΑ έστειλαν σε μαζική κλίμακα στρατεύματα στο νότο, αυξήθηκε το κίνημα οι γυναίκες να ενταχθούν στο στρατό.

ΘΕΜΑΤΑ (υπόλοιπο του κειμένου 3)

Οι γυναίκες

Πολλές από αυτές [τις γυναίκες του στρατού]

Γύρω στο 40% των αξιωματικών του PLF

Αυτές [οι μονάδες του PLF/οι γυναίκες του PLF;]

Οι γυναίκες

Οι γυναίκες στις τοπικές μονάδες αυτοάμυνας, ή γυναίκες-πολιτοφύλακες

Ένα μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών

Οι τοπικές πολιτοφυλακές

Αυτός ο τρόπος άμυνας [τάφροι, χαντάκια...]

Οι Εξηγήσεις, σε αντίθεση με τις Αναφορές, εστιάζουν σε μια δραστηριότητα. Έτσι το Υπερ-θέμα στο κείμενο 2 προβλέπει ένα διαφορετικό είδος επιλογής θέματος στο οποίο οι διαδικασίες έχουν έναν μεγαλύτερο ρόλο να διαδραματίσουν. Οι διαδικασίες συμμετέχουν στη μέθοδο ανάπτυξης του κειμένου 3 με δύο τρόπους: πρώτον, ως $\alpha\beta$ προτάσεις που πραγματώνονται πριν από το α τους σε μαρκαρισμένη θέση θέματος (πλάγια έντονα στοιχεία παρακάτω)· και, δεύτερον, εγκιβωτισμένες ως τροποποιητές σε ονοματικά σύνολα που λειτουργούν ως θέμα (έντονα στοιχεία παρακάτω). Τα υπόλοιπα θέματα του κειμένου αναφέρονται στα μόρια του αέρα που επηρεάζονται από την κίνηση των παλλόμενων σκελών του διαπασών. Η μέθοδος ανάπτυξης του κειμένου επομένως είναι: «αέρας που επηρεάζεται από την κίνηση των σκελών».

ΥΠΕΡ-ΘΕΜΑ (κείμενο 2)

2α-β. **Εάν κοιτάξουμε πώς παράγει ήχο ένα διαπασών, μπορούμε να μάθουμε τι ακριβώς είναι ο ήχος.**

ΘΕΜΑΤΑ (υπόλοιπο του κειμένου 2)

Παρατηρώντας από κοντά ένα σκέλος

Καθώς το σκέλος κινείται προς τα έξω

Τα μόρια του αέρα

[τα μόρια του αέρα]

Τα γειτονικά μόρια του αέρα

Αυτή η περιοχή του ελαφρώς «πυκνότερου» αέρα που διαδίδεται από το σκέλος

Όταν το σκέλος επιστρέψει πάλι στη θέση του

Αυτή η περιοχή όπου ο αέρας γίνεται «αραιότερος»

Τα μόρια του αέρα

ήχος

Τα κείμενα 1, 2 και 3 μπορεί επομένως να θεωρηθεί ότι αποδεικνύουν με αποτελεσματικό τρόπο την άποψη του Fries πως το μοτίβο επιλογής Θέματος στο κείμενο συνιστά τη μέθοδο ανάπτυξής του. Οι διάφοροι τύποι της μεθόδου ανάπτυξης αντανακλούν εν μέρει το κειμενικό είδος του κειμένου και υπάρχει μια τάση η μέθοδος ανάπτυξης να προβλέπεται από μια πρόταση (ή συνδυασμό προτάσεων) που λειτουργεί θεματικά ως προς έναν αριθμό προτάσεων που ακολουθούν. Αυτές οι προτάσεις που προβλέπουν το θέμα αναφέρθηκαν ως Υπερ-θέματα. Επομένως ένα Υπερ-θέμα ανήκει σε μια «παράγραφο», όπως ένα θέμα ανήκει σε μια πρόταση, λαμβάνοντας υπόψη ότι τον όρο «παράγραφος» τον χρησιμοποιούμε προσωρινά σε αυτό τον ορισμό για να αναφερθούμε σε μια σημασιολογική οντότητα ενοποιημένη εν μέρει από μια προβλεφθείσα και σημασιολογικά οριοθετημένη μέθοδο ανάπτυξης, της οποίας η λειτουργική μονάδα αντιστοιχεί, αλλά δεν ταυτίζεται, στη γραφολογική μονάδα «παράγραφος» στην αγγλική γραφή:

Υπερ-θέμα: «παράγραφος»

Θέμα: πρόταση

Υπερ-νέο και κεντρική ιδέα

Ο Fries διακρίνει τη μέθοδο ανάπτυξης από δύο άλλες έννοιες συναφείς με την ερμηνεία των παραγράφων, το θέμα [topic] και την κεντρική ιδέα (Fries 1981, 135). Χαρακτηρίζει την κεντρική ιδέα ως το μήνυμα που ένα κείμενο προσπαθεί να μεταφέρει και το σχετίζει θετικά στο κείμενό του B με σημασίες που πραγματώνονται μέσω Ρημάτων, και αρνητικά με λεξικά σύνολα που παρουσιάζονται ως θέμα. Εάν επεκτείνουμε ελαφρά την ερμηνεία του Fries, θα δούμε ότι, όπως ακριβώς το μοτίβο των επιλογών Θέματος σε ένα κείμενο συνιστά τη μέθοδο ανάπτυξής του, έτσι και το μοτίβο των επιλογών Νέου συνιστά την κεντρική του ιδέα. Και αυτό με τη σειρά του εγείρει το ερώτημα εάν η κεντρική ιδέα ενός κειμένου βρίσκεται σε σχέση πρόβλεψης με μια πρόταση (ή συνδυασμό) προτάσεων που θα μπορούσαν να οριστούν ως Υπερ-νέο. Ενώ τα Υπερ-νέα μοιάζουν να είναι λιγότερο συχνά στον αγγλικό γραπτό λόγο από τα Υπερ-θέματα, ωστόσο μπορούμε σίγουρα να βρούμε σχέσεις πρόβλεψης αυτού του είδους.

Για να φανεί καλύτερα αυτό το μοτίβο, θα επεκτείνουμε το πεδίο του Νέου για να συμπεριλάβει ένα επιπρόσθετο συστατικό εμπειρικής πρότασης στα

αριστερ
νοιας μ
και συσ
σχετίσ
αρκετά
κίνηστ
νικών
στη σ
που μ

[ε

[σ

μ

[κ

[ε

[ε

[ε

[ε

[ε

[ε

[ε

[ε

[ε

[ε

ΚΕΝ

ΠΟΛ

ΤΟΥ

ΤΙΚ

αριστερά του ελάχιστου Νέου. Αυτό καθιστά ευκολότερη την ερμηνεία της έννοιας με την οποία ένα μοτίβο Νέου συνιστά την κεντρική ιδέα ενός κειμένου και συσχετίζεται με ένα επακόλουθο Υπερ-νέο. Στο κείμενο 2 αυτό κάνει τη συσχέτιση μεταξύ της κεντρικής ιδέας του κειμένου και του Υπερ-νέου, του 2ρ, αρκετά σαφή. Τα Νέα του κειμένου 2 επεξεργάζονται τον τρόπο με τον οποίο η κίνηση του παλλόμενου σκέλους παράγει ένα πρότυπο κίνησης μεταξύ γειτονικών μορίων αέρα, τα οποία συνιστούν ένα ακουστικό κύμα. Αυτές οι σημασίες στη συνέχεια συσσωρεύονται στο 2ρ ως ορισμός του ήχου: «κύμα συμπίεσης που μπορεί να ακουστεί».

[επεκτεταμένο Νέο] ελάχιστο ΝΕΟ (κείμενο 2)

[από κοντά] ένα σκέλος

μπορούμε να δούμε

[κινείται] μπρος και πίσω (πάλλεται)

[κινείται] προς τα έξω

[σπρώχνει ή συμπιέζει] τον περιβάλλοντα αέρα

[πιέζονται] προς τα έξω

[συνωστιζόμενα και συγκρουόμενα δυνατά με] τα γειτονικά τους

[επανεέλθουν] πίσω

σπρώχνονται προς τα έξω

[για να χτυπήσουν] τα επόμενα μόρια αέρα

κ.ο.κ.

[ονομάζεται] πύκνωμα

[επιστρέφει] πάλι

[ονομάζεται] αραιώμα

[κινείται] προς την ίδια κατεύθυνση

[εμπρός και πίσω] προς την ίδια κατεύθυνση κατά την οποία διαδίδεται το κύμα

ΥΠΕΡ-ΝΕΟ

Επομένως ο ήχος είναι ένα κύμα συμπίεσης που μπορεί να ακουστεί.

Παρόμοια, στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου 4, τα Νέα εκφράζουν την κεντρική ιδέα ότι η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε κατακόρυφα εξαιτίας του πολέμου. Επομένως η ιδέα της ανόδου επιλέγεται μεταφορικά στο Υπερ-νέο του 4, με τον πόλεμο να λειτουργεί ως ένα «θερμοκήπιο» της αλλαγής. Συνδεδεικμένα, αυτό το Υπερ-νέο είναι σε σχέση επεξεργασίας με τα 4ζ έως 4κ (βλ. το

Σχήμα 8.5 παραπάνω), τα οποία έχουν με τη σειρά τους επεξεργαστεί το Υπερ-θέμα της παραγράφου, το 4στ. Παρ' όλα αυτά η μέθοδος ανάπτυξης του 4 είναι διαφορετική από την κεντρική του ιδέα: Κεντρική ιδέα αυτής της παραγράφου είναι να αποδείξει πόσο γρήγορα άλλαξαν τα πράγματα — είναι η άνοδος που δομείται ως κάτι καινούργιο. Επομένως κατά μία έννοια η διαφορά στη σημασία μεταξύ του Υπερ-θέματος μιας παραγράφου και του Υπερ-νέου είναι η περίληψη της κεντρικής ιδέας μιας παραγράφου. Αυτό ισχύει κατεξοχήν όπου οι εσωτερικές σχέσεις επεξεργασίας δομούν μια δομή-«σάντουιτς» όπως αυτή που πραγματώνεται μέσω των 4στ έως 4λ.

[επεκτεταμένο Νέο] ελάχιστο ΝΕΟ (κείμενο 4, δεύτερη παράγραφος)

[η αξία της βιομηχανικής παραγωγής] σχεδόν διπλασιάστηκε

[ήταν] ταχύτερη απ' ό,τι θα μπορούσε να είχε συμβεί διαφορετικά

[διατηρήθηκε] στα μεταπολεμικά χρόνια

[ήταν] τριπλάσια από αυτήν του 1944-1945

[όφειλε αρκετά] στις απαιτήσεις του πολέμου

ΥΠΕΡ-ΝΕΟ

Ο πόλεμος λειτούργησε ως θερμοκήπιο για την τεχνολογική πρόοδο και την οικονομική αλλαγή.

Το Υπερ-θέμα και το Υπερ-νέο, όπως φάνηκε παραπάνω, βρίσκονται μεταξύ τους σε συμπληρωματική σχέση. Τα Υπερ-θέματα είναι προοπτικά — δείχνουν προς τα εμπρός, σε ένα σχετικά μικρό σύνολο σημασιών που θα προτυποποιηθούν ως θέμα. Τα Υπερ-νέα, από την άλλη πλευρά, είναι αναδρομικά — κοιτάζουν προς τα πίσω, κινούμενα κατά μήκος ενός σχετικά μεγαλύτερου συνόλου σημασιών που προτυποποιούνται ως Νέο. Τα Υπερ-θέματα προβλέπουν, τα Υπερ-νέα συγκεντρώνουν. Μαζί, μεταδίδουν ένα οιονεί κυματοειδές πρότυπο σε μια «παράγραφο», παρόμοιο με αυτό που πραγματώνει το κειμενικό νόημα στην πρόταση (για τη σχέση του μορίου του Pike και της θεωρίας του κύματος και του πεδίου με τα μετα-λειτουργικά είδη δομής, βλ. Halliday 1979). Η δομή του κειμένου είναι με άλλα λόγια συμβολικά σχετισμένη με τη γραμματική της πρότασης — η δομή της πρότασης είναι μεταφορά για την κειμενική οργάνωση, και το αντίστροφο (βλ. Halliday 1981 και 1982). Η αναλογία που αναπτύχθηκε έχει ως εξής:

Υπερ-θέμα

Θέμα	Νέο
Θέμα	Νέο
Θέμα	Νέο
...	...

(Υπερ-νέο)

Μακρο-θέμα και Μακρο-νέο

Η σχέση μεταξύ του Υπερ-θέματος και των Θεμάτων αφενός, και του Υπερ-νέου και των Νέων αφετέρου εγείρει ένα ερώτημα ως προς τον αριθμό των επιπέδων επί των οποίων η δομή του κειμένου αντηχεί τη δομή της πρότασης. Το κείμενο 4 μάς παρέχει αποδείξεις για το ότι η αναλογία μπορεί να προχωρήσει τουλάχιστον ένα βήμα παραπέρα, αφού στο 4 τα Υπερ-θέματα τα ίδια προβλέπονται από μια εισαγωγική παράγραφο, και η κεντρική ιδέα της δεύτερης παραγράφου (η οποία έχει το δικό της Υπερ-νέο) καθώς επίσης και της τρίτης συμπεριλαμβάνονται στα 4π-4ρ. Αυτό μας επιτρέπει να προτείνουμε την έννοια του Μακρο-θέματος, που ορίζεται ως μια πρόταση ή ένας συνδυασμός προτάσεων που προβλέπουν ένα ή περισσότερα Υπερ-θέματα, και ενός Μακρο-νέου, που ορίζεται ως μια πρόταση ή ένας συνδυασμός προτάσεων που συγκεντρώνουν μαζί ένα ή περισσότερα Υπερ-νέα. Η εκδήλωση αυτών των μοτίβων στο κείμενο 4 παρουσιάζεται παρακάτω, με το Μακρο-θέμα με έντονα στοιχεία, το Μακρο-νέο με έντονα πλάγια, τα Υπερ-θέματα με κεφαλαία και το Υπερ-νέο με πλάγια κεφαλαία.

ΜΑΚΡΟ-ΘΕΜΑ

(α) Οι πόλεμοι είναι ακριβές ασκήσεις. (β) Προκαλούν θάνατο και καταστροφή (γ) και οδηγούν τις πηγές σε μη παραγωγικές χρήσεις, (δ) αλλά επίσης προωθούν τη βιομηχανική και τεχνολογική αλλαγή. (ε) Αυτό το όφελος δεν σημαίνει ότι ο πόλεμος είναι καλό πράγμα, αλλά ότι μερικές φορές επιφέρει χρήσιμες εξελίξεις.

ΥΠΕΡ-ΘΕΜΑ 1

(στ) Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΝΘΑΡΡΥΝΕ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΤΗΝ ΑΝΑΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΒΑΣΗ.

(ζ) Ανάμεσα στο 1937 και στο 1945 η αξία της βιομηχανικής παραγωγής σχεδόν διπλασιάστηκε. (η) Αυτή η αύξηση ήταν ταχύτερη απ' ό,τι θα μπορούσε να είχε συμβεί διαφορετικά. (θ) Η άνοδος διατηρήθηκε στα μεταπολεμικά χρόνια (ι) και μέχρι το 1954-1955 η αξία των κατασκευαστικών εξαγωγών ήταν τριπλάσια από αυτήν του 1944-1945. (κ) Η μεγέθυνση της ικανότητας κατασκευής ατσαλιού στην Αυστραλία, καθώς και των χημικών, του καουτσούκ, των μετάλλων και των μηχανών οχημάτων, όφειλε αρκετά στις απαιτήσεις του πολέμου.

ΥΠΕΡ-ΝΕΟ

(λ) Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕ ΩΣ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ.

ΥΠΕΡ-ΘΕΜΑ 2

(μ) Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΠΙΣΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΕΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ.

(ν) Μετά τον πόλεμο έγιναν έντονες προσπάθειες να βελτιωθεί η κατάσταση. (ξ) Ιδρύθηκε το Εθνικό Πανεπιστήμιο της Αυστραλίας, με έμφαση στην έρευνα. (ο) Η κυβέρνηση παρείχε την υποστήριξη της στην προώθηση της επιστήμης σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης της αγροτικής παραγωγής.

Μακρο-νέο

(π) *Αν και είναι δύσκολο να ξεχωρίσεις τα αποτελέσματα του πολέμου από τις άλλες επιρροές, (ρ) είναι σαφές ότι οι μελλοντικές γενιές όχι μόνο απόλαυσαν την ασφάλεια και την ειρήνη που κερδήθηκαν από τους προγόνους τους, αλλά επίσης και τα οφέλη της οικονομικής επέκτασης τον καιρό του πολέμου.*

Η αλληλεπίδραση των καθολικών προτύπων του θέματος, της πληροφoρίας και της σύζευξης είναι εξίσου σημαντική σε αυτό το επίπεδο της ερμηνείας όσο ήταν και στη δια-σχέση του Υπερ-θέματος και του Υπερ-νέου που εξετάστηκε παραπάνω. Επιστρέφοντας άλλη μία φορά στο Σχήμα 8.5, οι 4στ-4λ και 4μ-4ο χρησιμοποιούνται ως εσωτερικές επεξεργασίες της εξήγησης στο δίκτυο [reticulum], οι οποίες λαμβάνονται μαζί ως οι βάσεις για την εσωτερική σχέση της πρότασης που συνδέει αυτές με τις 4π-4ρ. Η αλληλεπίδραση της εξήγησης (μέσω παραδείγματος) με το Μακρο-θέμα δίνει στις 4α-4ε τη σημασία της εισαγωγής, ενώ η αλληλεπίδραση της αιτιολογικής σύνδεσης με το Μακρο-νέο δίνει στις 4ο-4ρ τη σημασία του συμπεράσματος. Τα συστήματα της

εσωτερικής
ρίας αλληλ
κειμενικού
εδώ και τα
των κειμεν

Στα με
μόνα τουο

πίνακας π
κρο-θέμα

κοίνωση

άσχημη π
νου' αλλ

στες κοι
νικής αν

Όπως κ

πριν γρ

οι επιτυ

μήσει τ

Αυτό ε

δρίων ε

πρόκει

ανακου

εξαρχή

ματος
Μπ

αποτυ

ντας έ

σμένα
περιε

χωρίς
γίνει
Μερικ
είναι
χυση

εσωτερικής σύζευξης, του καθολικού θέματος και της καθολικής πληροφoρίας αλληλεπιδρούν και σε μεγάλο μέρος προκαλούν τη σχηματική δομή του κειμενικού είδους. Η σχέση μεταξύ των κυματοειδών προτύπων που μελετάμε εδώ και των (διαμερισματοποιημένων) δομών που σχετίζονται με τη θεωρία των κειμενικών ειδών θα εξεταστεί παρακάτω.

Στα μεγαλύτερα κείμενα τα Μακρο-θέματα μπορούν να προβλεφθούν από μόνα τους, και τα Μακρο-νέα μπορούν να συγκεντρωθούν από μόνα τους. Ο πίνακας περιεχομένων σε ένα βιβλίο, π.χ., λειτουργεί ως το μεγαλύτερο Μακρο-θέμα αυτού του κειμένου, όπως και η περίληψη σε μια επιστημονική ανακοίνωση λειτουργεί ως το πιο καθολικό της Μακρο-νέο (αν και είναι λίγο άσχημη η πραγμάτωσή του καθώς τοποθετείται στην πρώτη θέση του κειμένου· αλλά αυτό μπορεί να έχει θεματική εξήγηση, δεδομένου ότι οι αναγνώστες κοιτάζουν τις περιλήψεις για να δουν εάν η κεντρική ιδέα της επιστημονικής ανακοίνωσης που εξετάζουν την κάνει άξια του ενδιαφέροντός τους). Όπως και τα Μακρο-θέματα, οι πίνακες περιεχομένων συνήθως σχεδιάζονται πριν γραφτεί ένα βιβλίο ή ένα επιστημονικό άρθρο ως ένα είδος πλάνου, ενώ οι επιτυχείς περιλήψεις γράφονται στο τέλος, αφού οι συγγραφείς έχουν δομήσει τα νέα νοήματα που συνιστούν την κεντρική ιδέα της έρευνάς τους. Αυτό εξηγεί γιατί οι περιλήψεις που υποβάλλονται στους οργανωτές συνεδρίων είναι τόσο φτωχές και τόσο άσχετες με την ποιότητα της ομιλίας που πρόκειται να παρουσιαστεί (επιτρέπουν ωστόσο στις επιτροπές επιλογής των ανακοινώσεων να διαλέξουν τα άρθρα σε μια ιδεολογική βάση, η οποία είναι εξαρχής ο πραγματικός, αν και ποτέ ομολογούμενος, σκοπός του ξεδιαλέγματος των άρθρων).

Μπορούμε επίσης να σημειώσουμε ότι τα ακαδημαϊκά γραπτά συνήθως αποτυγχάνουν να δώσουν μια περίληψη ενός άρθρου ή ενός κεφαλαίου γράφοντας ένα «Μακρο-θέμα» στη θέση του πιο κατάλληλου «Μακρο-νέου». Εκτοπισμένα «Μακρο-θέματα» αυτού του είδους απλώς επαναλαμβάνουν τον πίνακα περιεχομένων, τις επικεφαλίδες ή την εισαγωγική παράγραφο του κειμένου, χωρίς να εστιάζουν σε κάτι καινούργιο (θα μπορούσαν, με άλλα λόγια, να έχουν γίνει το ίδιο εύκολα κατανοητά τόσο πριν διαβαστεί το άρθρο όσο και μετά). Μερικά κείμενα βέβαια δεν έχουν κάποια συγκεκριμένη κεντρική ιδέα, και έτσι είναι δύσκολο να κατασκευάσουν ένα αποτελεσματικό Μακρο-νέο. Αυτή η σύγχυση Μακρο-θέματος και Μακρο-νέου υπήρξε ένα πρόβλημα στην εκπαιδευ-

τική γλωσσολογία στην Αυστραλία και θα εξεταστεί ξανά παρακάτω, σε σχέση με το κείμενο 8.

Δεν υπάρχει καταρχήν κανένα όριο στον αριθμό των στρωμάτων του Μακρο-θέματος και του Μακρο-νέου που μπορούν να δομηθούν σε ένα κείμενο. Αλλά τα Μακρο-θέματα και τα Μακρο-νέα είναι περισσότερο κοινά στον προσημασμένο παρά στον αυθόρμητο λόγο, και πολύ περισσότερο κοινά στη γραφή παρά στην ομιλία. Πολλαπλά στρώματα Μακρο-θέματος και Μακρο-νέου πρέπει να δομηθούν συνειδητά στη γραφή, μέσω της καθορισμένης επιμέλειας και του σχεδιασμού. Αυτή είναι μια ιδιαίτερα σημαντική πτυχή της διδασκαλίας του γραψίματος, και το είδος των προβλημάτων που προκύπτουν όταν δεν διδάσκεται θα αναπτυχθούν στις επόμενες ενότητες.

Το κείμενο ως πρόταση

Οι αναλογίες μεταξύ του κειμένου, της «παραγράφου» και της πρότασης οι οποίες έχουν σκιαγραφηθεί έως τώρα μπορούν να συνοψιστούν ως εξής (όπου το «:» σημαίνει «είναι για το» και το «::» σημαίνει «ό,τι»):

Μακρο-θέμα: κείμενο::	Μακρο-νέο: κείμενο::
Υπερ-θέμα: «παράγραφος»::	Υπερ-νέο: «παράγραφος»::
Θέμα: πρόταση	Νέο: πρόταση

Τα θεματικά μοτίβα συνιστούν μια μέθοδο ανάπτυξης του κειμένου η οποία σχετίζεται με συγκεκριμένους τρόπους με το κειμενικό είδος. Τα μοτίβα της νέας πληροφορίας συνιστούν την κεντρική ιδέα ενός κειμένου, η οποία αντανακλά τον τρόπο με τον οποίο το κείμενο δομεί το πεδίο του. Γενικά οι θεματικές επιλογές είναι προοπτικές: Κάνουν προβλέψεις για τη θεματική δομή του κειμένου που ακολουθεί. Οι επιλογές για το νέο, από την άλλη πλευρά, είναι αναδρομικές: Συσσωρεύουν τα νέα νοήματα που δημιουργήθηκαν. Αυτή η ερμηνεία του κειμένου ως κύματος σκιαγραφείται στο Σχήμα 8.6.

Δέκατη τάξη – Γράψε όπως μιλάς – Κείμενο 8

Όπως αναφέραμε παραπάνω, αυτά τα μοτίβα αποτελούν πολύ περισσότερο χαρακτηριστικά του γραπτού παρά του προφορικού λόγου, και οι μαθητές πρέπει

ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
εστίαση στο κειμενικό είδος

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΙΔΕΑ
εστίαση στο πεδίο

Μακρο-θέμαⁿ

Υπερ-θέμα

πρόβλεψη

θέμα ... Νέο

συσσώρευση

Υπερ-νέο

Μακρο-νέοⁿ

Σχήμα 8.6 Το κείμενο ως κύμα — Τοπικά και καθολικά μοτίβα Θέματος και Νέου.

να τα μάθουν ως μέρος του γραπτού λόγου των διάφορων επιστημονικών αντικειμένων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί παράδειγμα γραπτού λόγου χωρίς αυτήν τη σωρευτική υφή. Γράφτηκε για το μάθημα της γεωγραφίας στη δέκατη τάξη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ενός σχολείου στα δυτικά του Σίδνεϊ. Το κείμενο είναι αντιπροσωπευτικό των κειμένων που συντάσσουν οι μαθητές που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, από τους οποίους μόνο μια μειοψηφία θα προχωρήσει από τη δέκατη τάξη στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στο πανεπιστήμιο (τα αμαρκάριστα θεματικά θέματα είναι με έντονα στοιχεία, τα μαρκαρισμένα θεματικά θέματα με έντονα πλάγια και τα ελάχιστα Νέα με πλάγια στοιχεία).

ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΧΩΡΙΣ ΥΠΕΡ- ΚΑΙ ΜΑΚΡΟ-ΚΥΜΑΤΑ

8.1 (αρχική εκδοχή «προφορικής αγγλικής»: «γράψε όπως μιλάς»: δέκατη τάξη)

- α. **Εγώ** νομίζω ότι οι κυβερνήσεις είναι αναγκαίες
- β. γιατί **αν δεν** υπήρχε **καμμία**
- γ. δεν θα υπήρχε **καθόλου νόμος**
- δ. **οι άνθρωποι** θα σκοτώνονταν μεταξύ τους.
- ε. **Αυτές** μας βοηθούν να διατηρούμε το οικονομικό μας σύστημα σε τάξη για **συγκεκριμένα πράγματα**.
- στ. **Εάν δεν υπήρχε** καθόλου ομοσπονδιακή κυβέρνηση,
- ζ. δεν θα υπήρχε **κανείς να διορθώνει τα προβλήματα που εμφανίζονται στην κοινωνία**.

- η. Το ίδιο και με την κυβέρνηση της πολιτείας,
- θ. **αν αυτή δεν υπήρχε**
- ι. δεν θα υπήρχε κανείς να φροντίζει για τα σχολεία,
- κ. **διαμάχες βανδαλισμού** θα συνέβαιναν κάθε μέρα.
- λ. **Η τοπική κυβέρνηση** θα ήταν σημαντικό να φροντίζει για τα σκουπίδια
- μ. γιατί όλοι θα κόλαγαν αρρώστιες.

Αυτού του είδους ο γραπτός λόγος αποτελεί ντροπή για τους μαθητές και προκαλεί αληθινή στενοχώρια στους δασκάλους, οι οποίοι ωστόσο πιέζονται να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα και να διδάξουν τους μαθητές τους πώς να βελτιωθούν. Λίγοι δάσκαλοι στην Αυστραλία έχουν εκπαιδευτεί να κάνουν κάτι περισσότερο από το να επισημαίνουν απλώς τα λάθη με τη συνηθισμένη παρατήρηση «γραμματική, στίξη και ορθή χρήση». Τα χαρακτηριστικά του προφορικού λόγου που μπορούν να αποκαλυφθούν με αυτό τον τρόπο είναι εύκολο να «διορθωθούν», όπως έχει γίνει στο 8.2 παρακάτω. Αυτού του είδους η επιμέλεια κάνει το κείμενο πιο εμφανίσιμο· αλλά δεν το βελτιώνει στην πραγματικότητα ως ένα μέρος του λόγου των ανθρωπιστικών σπουδών, όπως αποκαλύπτεται στο 8.2. Αλλάζει το στάτους του, αλλά όχι τη λειτουργικότητά του.

8.2 (ΕΚΔΟΧΗ «ΓΡΑΠΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ»: διορθωμένη «η γραμματική, η στίξη και η ορθή χρήση»)

- α. Νομίζω ότι οι κυβερνήσεις είναι αναγκαίες,
- β. γιατί, αν δεν υπήρχαν,
- γ. δεν θα υπήρχε καθόλου νόμος:
- δ. Οι άνθρωποι θα σκοτώνονταν μεταξύ τους.
- ε. Μας βοηθούν να διατηρούμε το οικονομικό μας σύστημα σε τάξη για συγκεκριμένα πράγματα.
- στ. Εάν δεν υπήρχε ομοσπονδιακή κυβέρνηση,
- ζ. δεν θα υπήρχε κανείς να διορθώνει τα προβλήματα που εμφανίζονται στην κοινότητα.
- η. Το ίδιο και η κυβέρνηση της πολιτείας:
- θ. Αν αυτή δεν υπήρχε,
- ι. δεν θα υπήρχε κανείς να φροντίζει για τα σχολεία·
- κ. διαμάχες και βανδαλισμοί θα συνέβαιναν κάθε μέρα.
- λ. Η τοπική κυβέρνηση είναι σημαντικό να φροντίζει για τα απορρίμματα,
- μ. γιατί διαφορετικά όλοι θα κόλλαγαν ασθένειες.

Ο λόγος είναι ότι η επιμέλεια «της γραμματικής, της στίξης και της ορθής χρήσης» δεν βελτιώνει τα μοτίβα του κειμένου για το Θέμα και το Νέο. Το να γράφουμε αποτελεσματικά δεν είναι απλώς θέμα καλών τρόπων — οι ετικέτες δεν είναι αρκετές. Τα θεματικά Θέματα του 8.1 παραπάνω υπογραμμίστηκαν (τα αμαρκάριστα Θέματα με έντονα στοιχεία και τα μαρκαρισμένα Θέματα με πλάγια έντονα στοιχεία) και τα Νέα επισημαίνονται με πλάγια στοιχεία. Αυτές οι επιλογές παρατίθενται στη συνέχεια για κάθε ταξινομημένη πρόταση του κειμένου (εκδοχή 8.2).

ΑΜΑΡΚΑΡΙΣΤΟ ΘΕΜΑ

-ω (του νομίζ-ω)

.*

-

οι άνθρωποι

[οι κυβερνήσεις]

.*

-

(συμπλήρωμα)

.*

-

διαμάχες και βανδαλισμοί

Η τοπική κυβέρνηση

όλοι

ΜΑΡΚΑΡΙΣΜΕΝΟ ΘΕΜΑ

αν δεν υπήρχαν

Εάν δεν υπήρχε ομοσπονδιακή κυβέρνηση

Αν αυτή δεν υπήρχε

ΑΜΑΡΚΑΡΙΣΤΟ ΝΕΟ

αναγκαίες

δεν υπήρχαν

καθόλου νόμος

θα σκοτώνονταν

συγκεκριμένα πράγματα

δεν ... ομοσπονδιακή κυβέρνηση

η κοινότητα

κυβέρνηση της πολιτείας

δεν υπήρχε

τα σχολεία

κάθε μέρα

απορρίμματα

ασθένειες

[* Σύμφωνα με τον Fries, το Θέμα δεν αναλύεται σε προτάσεις οι οποίες λειτουργούν από μόνες ως μαρκαρισμένα Θέματα, ούτε στις προτάσεις α λειτουργούν ως μαρκαρισμένα Θέματα (Fries 1981): αυτές οι προτάσεις ωστόσο έχουν αναλυθεί ως Νέα].

Όπως με «τη γραμματική, τη στίξη και την ορθή χρήση», η μέθοδος ανάπτυξης του κειμένου 8 είναι πολύ προφορική. Το επιχείρημα οργανώνεται γύρω από τρία μαρκαρισμένα Θέματα που πραγματώνονται από ανοδικές προτάσεις β, καθεμία από τις οποίες είναι μια υπαρκτική πρόταση με αρνητική πολικότητα.

Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι κυβερνήσεις είναι αναγκαίες εξαιτίας του τι θα μπορούσε και τι δεν θα μπορούσε να συμβεί εάν δεν υπήρχαν, και χρησιμοποιεί τη γραμματική της προφορικής αγγλικής για να οργανώσει το κείμενό του με βάση αυτές τις γραμμές. Η μέθοδος ανάπτυξης του κειμένου δεν αντανακλάται στην επιλογή των αμαρκάριστων θεματικών Θεμάτων, ούτε προβλέπεται με κάποιον τρόπο από ένα Υπερ-θέμα· ούτε η κεντρική ιδέα του κειμένου συσσωρεύεται σε ένα Υπερ-νέο.

Ένας τρόπος να δουλέψουμε το κείμενο 8 προς μια περισσότερο «γραπτή» εκδοχή είναι να αναθεωρήσουμε το θέμα και τη σύζευξη, ανάγοντας σε επίπεδα κυβέρνησης τη μέθοδο ανάπτυξης του κειμένου και χρησιμοποιώντας εσωτερική σύζευξη για να συνδέσουμε τα επιχειρήματά του. Αυτές οι αλλαγές μπορούν να γίνουν χωρίς να επηρεαστεί η βιωματική σημασία του κειμένου, όπως δείχνει το 8.3 παρακάτω. Οι επιλογές για το αμαρκάριστο θέμα και το αμαρκάριστο Νέο παρατίθενται μετά το κείμενο (τα έντονα στοιχεία τονίζουν την εσωτερική συζευκτική δομή η οποία προστέθηκε στο κείμενο).

8.3 (ΕΠΑΝΑ-ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΕΚΔΟΧΗ· με αναθεώρηση του θέματος και της σύζευξης)

- α. Νομίζω ότι οι κυβερνήσεις διαφορετικών επιπέδων είναι αναγκαίες για ένα πλήθος λόγων.
- β. Θεσπίζουν νόμους, χωρίς τους οποίους οι άνθρωποι θα σκοτώνονταν μεταξύ τους,
- γ. και μας βοηθούν να διατηρούμε το οικονομικό μας σύστημα σε τάξη.
- δ. **Κατ' αρχάς** η ομοσπονδιακή κυβέρνηση επιλύει τα προβλήματα που εμφανίζονται στην κοινότητα.
- ε. **Παρόμοια**, η κυβέρνηση της πολιτείας φροντίζει για τα σχολεία,
- στ. εμποδίζοντας διαμάχες και βανδαλισμούς.
- ζ. **Τέλος**, η τοπική κυβέρνηση είναι σημαντικό να φροντίζει για τα απορρίμματα,
- η. γιατί διαφορετικά όλοι θα κόλλαγαν ασθένειες.
- θ. **Ως αποτέλεσμα αυτών των παραγόντων**, οι κυβερνήσεις σε διάφορα διοικητικά επίπεδα είναι αναγκαίες.

ΑΜΑΡΚΑΡΙΣΤΟ ΘΕΜΑ

-ω (του νομίζ-ω)
 -ουν (του θεσπίζ-ουν)
 η ομοσπονδιακή κυβέρνηση
 η κυβέρνηση της πολιτείας

ΑΜΑΡΚΑΡΙΣΤΟ ΝΕΟ

ένα πλήθος λόγων
 θα σκοτώνονταν μεταξύ τους
 σε τάξη
 η κοινότητα

η τοπική κυβέρνηση	τα σχολεία
οι κυβερνήσεις	διαμάχες και βανδαλισμούς
Ως αποτέλεσμα αυτών των παραγόντων	σημαντικό να φροντίζει για
	τα απορρίμματα
	ασθένειες
	αναγκαίες

Μπορούν να γίνουν περαιτέρω βελτιώσεις δουλεύοντας το Υπερ-θέμα και το Υπερ-νέο, κάτι που σημαίνει την εισαγωγή ενός αριθμού γραμματικών μεταφορών (έχουν υπογραμμιστεί στο 8.4 παρακάτω). Στο 8.4 η κίνηση του κειμένου μέσω των κυβερνήσεων σε διάφορα διοικητικά επίπεδα προβλέπεται από τα 8.4α και 8.4β (το Υπερ-θέμα του), ενώ η κεντρική ιδέα του κειμένου συσσωρεύεται στο 8.4η (το Υπερ-νέο του).

[8.4] (με την προσθήκη του Υπερ-θέματος και του Υπερ-νέου)

- α. Νομίζω ότι οι κυβερνήσεις είναι **αναγκαίες** για **ένα πλήθος λόγων**.
- β. Αυτοί σχετίζονται με τα ειδικά **καθήκοντα** των κυβερνήσεων σε διαφορετικά **διοικητικά επίπεδα** — ομοσπονδιακό, πολιτειακό και τοπικό.
- γ. Κατ' αρχάς η ομοσπονδιακή κυβέρνηση επιλύει **τα προβλήματα που εμφανίζονται στην κοινότητα...**
- δ. Παρόμοια, η κυβέρνηση της πολιτείας φροντίζει για τα **σχολεία**,
- ε. **εμποδίζοντας διαμάχες και βανδαλισμούς...**
- στ. Τέλος, η τοπική κυβέρνηση είναι **σημαντικό να φροντίζει για τα απορρίμματα**,
- ζ. **γιατί διαφορετικά όλοι θα κόλλαγαν ασθένειες.**
- η. Ως **αποτέλεσμα της ενασχόλησής** τους με γενικά **προβλήματα**, την **εκπαίδευση** και τη **διαχείριση** των απορριμμάτων, οι κυβερνήσεις σε πολλά **διοικητικά επίπεδα** είναι **αναγκαίες**.

Το επόμενο βήμα θα ήταν να αναπτυχθούν τα επιχειρήματα στις 8.4γ, 8.4δ-4ε και 8.4στ-4ζ ως παράγραφοι, γεγονός που θα είχε ως αποτέλεσμα το μετασχηματισμό των 8.4γ, 8.4δ-4ε και 8.4στ-4ζ σε Υπερ-θέματα, και των 8.4α και 8.4β σε Μακρο-θέμα. Αυτή η ανάπτυξη δεν θα παρουσιαστεί εδώ. Σκοπός της άσκησης ήταν απλώς να δείξουμε ότι η βελτίωση του γραπτού λόγου εξαρτάται από τη μεταβολή της υφής του κειμένου και όχι από την ορθογραφία, τη στίξη και την ορθή χρήση, καθώς επίσης και ότι ο γραπτός λόγος μπορεί να βελτιωθεί χωρίς να απορρίψουμε τις «ιδέες» του μαθητευόμενου συγγραφέα. Το βιω-

ματικό περιεχόμενο του 8.4 μοιάζει πολύ με εκείνο του 8.1 — αυτό που έχει αλλάξει είναι η κειμενική δομή.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι υπάρχουν και αυτοί που θα προτιμούσαν την εκδοχή 8.1 και άλλες παρόμοιες, και που θα χαίρονταν με τις διαφορές της από τον γραπτό λόγο προς τον οποίο έχει μετακινηθεί το 8.4. Η αντίδρασή τους θα ήταν να καθίσουν μαζί με το παιδί για να αξιολογήσουν τα νοήματα του 8.1, να δουλέψουν μαζί με το μαθητή πάνω σε αυτά που πραγματικά ήθελε να πει, να τον βοηθήσουν να εκφραστεί — με τα δικά του λόγια —, έτσι ώστε να νιώσει κάποια αίσθηση ιδιοκτησίας απέναντι στο κείμενο. Η αντίδραση αυτή θα ήταν παθητικά προνοιακή, όχι παρεμβατική. Τα νοήματα του μαθητή πρέπει να γίνουν σεβαστά με κάθε κόστος. Και το ενδιαφέρον δεν επικεντρώνεται στο να διδαχτεί πραγματικά ο μαθητής τον γραπτό λόγο, από τη στιγμή που η πραγματική κατανόηση μπορεί να προέλθει μόνο από αυτό που οι συγγραφείς νομίζουν για τον εαυτό τους και όχι από αυτό που ίσως μάθουν.

Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς πιο παιδαριώδη και ακραία πατερναλιστική συμπεριφορά από αυτήν (μια εκδήλωση της φιλελεύθερης ανθρωπιστικής ρητορικής που χρησιμοποιήθηκε από τους παιδαγωγούς της μεσαιάς τάξης για την καταπίεση γενιών μαθητών που ανήκαν στις τάξεις των μεταναστών, των ιθαγενών και των εργατών στην Αυστραλία). Και μπορούμε με ασφάλεια να πούμε ότι σε πολλά σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα δυτικά της πόλης του Σίδνεϊ αυτή η προσέγγιση θα ήταν αναγνωρίσιμη. Υπάρχουν μαθητές που θα μπορούσαν άνετα να πούνε στον οποιονδήποτε τους πίεζε με αυτό τον τρόπο ότι «έχουν βαρεθεί». Το κείμενο, όπως και τα περισσότερα άλλα που γράφονται στην τάξη, είναι παιδαριώδες — οι μαθητές το ξέρουν και ντρέπονται γι' αυτό· οι δάσκαλοί τους το ξέρουν επίσης και αναζητούν απεγνωσμένα κάτι για να τους βοηθήσουν. Αυτοί οι μαθητές αφήνουν το σχολείο στο τέλος της χρονιάς και ψάχνουν για δουλειά σε μια κοινότητα που αναμένει από αυτούς να έχουν μάθει να γράφουν· και εντάσσονται σε μια εργατική δύναμη που σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό εξαρτάται από την ανταλλαγή της πληροφορίας μέσω μιας προωθημένης πληροφορικής τεχνολογίας. Η αγάπη και η κατανόηση απλώς δεν έχουν σχέση. Όπως τουλάχιστον ανακάλυψε ένας σύμβουλος γραμματισμού στο Πρόγραμμα Σχολείων για Ανθρώπους με Ειδικές Ανάγκες, όταν κάποιος διορίζεται σε σχολεία αυτού του είδους, η πρώτη αντίδραση που συναντάει είναι η εξής: «Αν έρχεσαι εδώ

για να διδ
διά. Μην

Ευτυχ
να διδαχ
ματοποιή
μπορούν
γάστηκε
δίπλα σε
γάλο αρ
παράδε
λίασε σ
είναι ω
τερη».
ένωσα
δαχτού

Δέκατ

Πο
αξ
θό
αλ

Πι
πε
τε
γι
τε
τι
λ
κ
ο

Γ

ο

για να διδάξεις τη γραφή ως διαδικασία, ξέχνα το. Δεν πιάνει σε αυτά τα παι-
διά. Μην σπαταλές το χρόνο μας!».

Ευτυχώς δεν υπάρχει ανάγκη να σπαταλήσουμε χρόνο. Το γράψιμο μπορεί να διδαχτεί. Και λίγες ώρες δουλειάς στο κειμενικό είδος, το θέμα και την ονοματοποίηση στα συμφραζόμενα της γραφής των ανθρωπιστικών επιστημών μπορούν να βελτιώσουν την κατάσταση πάρα πολύ. Το 1988 η Joan Rothery εργάστηκε μαζί με τον Howard Luckman, ένα δάσκαλο ιστορίας σε ένα γυμνάσιο δίπλα σε αυτό στο οποίο πήγαινε ο συγγραφέας του 8.1, που συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό μαθητών-μεταναστών με κοινό υπόβαθρο. Το κείμενο 9 είναι ένα παράδειγμα μιας μέσης έκθεσης που γράφτηκε στη δέκατη τάξη. Όπως σχολίασε στην Joan Rothery ένας μαθητής σχετικά με την παρέμβαση: «Ναι, κυρία, είναι ωραία να έχεις κάποιον να σου λέει πώς να κάνεις τη δουλειά σου καλύτερη». Έπειτα από χρόνια προοδευτικής ιδεολογικά εκπαίδευσης, οι μαθητές ένωσαν έκπληξη όταν άκουσαν ότι οι βελτιώσεις στο γράψιμο μπορούν να διδαχτούν μάλλον παρά να επιβληθούν, ακόμα και αν αυτό γίνει με καλή διάθεση.

Δέκατη τάξη — Έκθεση ιστορίας — Κείμενο 9

Πολλοί είναι οι λόγοι που κάποιος μπορεί να υποστηρίξει ότι η ιστορία είναι ένα αξιόλογο αντικείμενο μελέτης. Οι εξής: η σπουδαιότητα της εκμάθησης του παρελθόντος, η συσχέτιση της ιστορίας με την επαγγελματική αποκατάσταση και, τέλος, αλλά εξίσου σημαντικό, ότι η ιστορία είναι ενδιαφέρουσα.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΝΑΙ Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ. Πρώτα απ' όλα, αν κατανοήσουμε την ιστορία, μπορούμε να κατανοήσουμε το παρόν. Για παράδειγμα, πώς η ανθρώπινη φυλή εξελίχθηκε όπως εξελίχθηκε, από τους πρώτους ανθρώπους και με το πέρασμα των αιώνων (π.χ., την εποχή των παγετώνων, της εποχή του λίθου). Αυτοί οι παράγοντες μας προσφέρουν ενδείξεις του γιατί αλλάξαμε και του πώς ίσως θα μοιάζουμε στο μέλλον. Επιπρόσθετο, κατανοώντας το παρελθόν ίσως μάθουμε αρκετά για να μην επαναλαμβάνουμε τα ίδια λάθη. Για παράδειγμα, εάν οι πρόγονοι κάποιου έχτισαν ένα σπίτι κοντά στο ποτάμι και το ποτάμι υπερχείλισε και σκότωσε μερικούς από αυτούς, ελπίζουμε αυτό να αποτελέσει μάθημα για να μην ξαναχτιστούν σπίτια στο ίδιο μέρος.

ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΕΙΝΑΙ ΟΤΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΧΕΤΙΣΤΕΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ. Η ιστορία μπορεί να ενταχθεί σε ένα επάγγελμα όπως η αρχαιολογία. Επιπλέον κάποιοι άνθρωποι που προσπαθούν να φτάσουν όσο το δυνατόν πιο παλιά στο οικογενειακό τους δέντρο ίσως βρουν την ιστορία χρήσιμη. Επί-

σης η ιστορία είναι σημαντική εάν είσαι καλός σε αυτήν. Όσοι έχουν φυσικό ταλέντο στην ιστορία θα πρέπει να νιώσουν αρκετή αυτοπεποίθηση για να την αναπτύξουν.

ΤΕΛΟΣ, Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ. Τα καινούργια πράγματα μπορεί να ενδιαφέρουν τους μαθητές. Για παράδειγμα, ένας μαθητής θα μπορούσε να καθίσει και να σκεφτεί πώς χτίστηκαν οι πυραμίδες, τι δουλειά απαιτήθηκε να γίνει μέρα με την ημέρα, καθώς επίσης για την κατασκευή τους και για το πώς διατήρησαν τα σχήματά τους. [...] Η ιστορία καλύπτει πολλά είδη πραγμάτων, όπως διαφορετικά κτίρια, πολιτισμούς και έθιμα. [...] Ένας άλλος παράγοντας είναι ότι υπάρχουν δύο είδη ιστορίας. Το ένα είναι η γραπτή ιστορία, με ντοκουμέντα, όπως τα ημερολόγια, τα οποία μπορούν να ανακαλυφθούν και να μελετηθούν. [...] Το άλλο είναι η προφορική ιστορία. Για παράδειγμα, ένας πρωθυπουργός μπορεί να κάνει μια παρατήρηση που θα επηρεάσει τη δραστηριότητα μιας χώρας και [...] ίσως τον κόσμο.

Επομένως οι ακόλουθοι λόγοι υποστηρίζουν τη θέση ότι η μελέτη της ιστορίας αξίζει τον κόπο: η σπουδαιότητα της εκμάθησης του παρελθόντος· η σχέση της ιστορίας με την επαγγελματική αποκατάσταση· και, τέλος, το εγγενές ενδιαφέρον της ιστορίας. Αυτοί οι λόγοι υποστηρίζουν την ιδέα ότι η ιστορία είναι ένα αξιόλογο αντικείμενο μελέτης.

Το κείμενο 9 έχει ένα ξεκάθαρο μοτίβο Μακρο-θέματος (η πρώτη παράγραφος) και Υπερ-θεμάτων (τα κεφαλαία), και επίσης χρησιμοποιεί ονοματοποιήσεις προκειμένου να τα αρθρώσει (π.χ., «η σπουδαιότητα της εκμάθησης του παρελθόντος», «η συσχέτιση της ιστορίας με την επαγγελματική αποκατάσταση»). Το κείμενο παρ' όλα αυτά αποτυγχάνει να διακρίνει το Μακρο-θέμα από το Μακρο-νέο (τελευταία παράγραφος). Η τελευταία παράγραφος απλώς επαναλαμβάνει την πρώτη (ας σημειώσουμε ωστόσο την ονοματοποίηση της προβολής του Μακρο-θέματος «ότι η ιστορία είναι ενδιαφέρουσα» ως του Μακρο-νέου «το εγγενές ενδιαφέρον της ιστορίας»). Ο λόγος είναι ότι ο μαθητής έμαθε καλά αυτά που διδάχτηκε· οι ερευνητές εκπαιδευτικής γλωσσολογίας που ασχολήθηκαν με αυτό το πρόγραμμα (οι Martin και Rothery) απέτυχαν να αναγνωρίσουν τη διαφορά μεταξύ Μακρο-θέματος και Μακρο-νέου σε αυτό το στάδιο της έρευνας. Τα Μακρο-νέα πρέπει να ανασκοπούν την κεντρική ιδέα του κειμένου, συγκεντρώνοντας σημασίες οι οποίες δεν μπορούσαν να προβλεφθούν στο Μακρο-θέμα γιατί δεν είχαν ακόμη παραχθεί. Η πρακτική στηρίζεται στη θεωρία. Την επόμενη φορά η διδασκαλία θα βελτιωθεί.

Κειμενικό είδος: το κύμα ως σωματίδιο

Όπως αναφέραμε παραπάνω για το κείμενο 4, η αλληλεπίδραση των συνδετικών σχέσεων με το Μακρο-θέμα και το Μακρο-νέο έπαιξε ρόλο-κλειδί στη δομή μιας ανάπτυξης της έκθεσης στη δομή εισαγωγή — κυρίως σώμα — συμπέρασμα. Στην ανάπτυξη των κειμενικών ειδών υπάρχει μια παρόμοια συσχέτιση ανάμεσα στα καθολικά μοτίβα θέματος και πληροφορίας, και στις σχηματικές στοχοθετημένες δομές που παράγονται από το κειμενικό είδος στο μοντέλο των συμφραζομένων που δεχόμαστε εδώ (μια σύντομη εισαγωγή βλ. στο Martin 1984, 1985a). Αυτές οι συμπληρωματικές οπτικές του κειμένου ως σωματιδίου (κειμενικό είδος) και του κειμένου ως κύματος (τρόπος) παρουσιάζονται περιληπτικά στον Πίνακα 8.5 για τα κειμενικά είδη που αντιπροσωπεύονται στα κείμενα 1 έως 4. Οι σχηματικές δομές για τις επιστημονικές αναφορές και τις εξηγήσεις προέρχονται από το Shea 1988. Για την έκθεση, βλ. Martin & Peters 1985· Martin 1985β· Kalantzis & Wignell 1988. Για τη δομή των μη τεχνικών αναφορών, βλ. Eggins et al. 1987· Rothery 1989a· Macken et al. 1989. Η σχηματική δομή του Shea για τις επιστημονικές αναφορές αρχίζει με μια Ουρά η οποία σηματοδοτεί ότι η ταξινομητική δομή είναι υπό προετοιμασία και επιτρέπει τον εγκιβωτισμό περαιτέρω αναφορών και εξηγήσεων στο Ταξινομητικό τμήμα που ακολουθεί την Ουρά (οι εγκιβωτισμένες αναφορές μπορεί να αναπτύξουν περισσότερη εκλέπτυνση στην ταξινομία). Στο κείμενο 1 το 1α-1β πραγματώνει την Ουρά, ενώ το 1γ-1π πραγματώνει το Ταξινομητικό τμήμα. Εάν ιδωθεί από την οπτική του κειμενικού νοήματος, η Ουρά είναι Υπερ-θέμα.

Η σχηματική δομή για τις ιστορικές αναφορές δεν εστιάζει στην ταξινομία. Οι αναφορές αυτές αρχίζουν με μια Γενική Δήλωση, που ακολουθείται από έναν αόριστο αριθμό Περιγραφών. Επειδή οι αναφορές είναι τόσο ισχυρά προσανατολισμένες στο πεδίο, είναι δύσκολο να γίνουν πολύ πιο εξειδικευμένες προβλέψεις για το πώς θα «στηθούν». Το κείμενο 3 ήταν προσανατολισμένο στην ταξινόμηση των μάχιμων ρόλων που έπαιξαν οι Βιετναμέζες κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Βιετνάμ. Αλλά αυτή είναι μόνο μία από τις πολλές σημασιολογικές στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι αναφορές της ιστορίας για την οργάνωση της πληροφορίας. Η πρόταση 3α πραγματώσε τη Γενική Δήλωση στο κείμενο 3, και επίσης λειτούργησε ως το Υπερ-θέμα του. Έπειτα ακολούθησαν τρία περιγραφικά στοιχεία, τα 3β-3στ, 3ζ-3ι και 3κ-3ρ.

ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ σχηματική δομή (σωματίδιο)		ΤΡΟΠΟΣ σωρευτική δομή (κύμα)
ΑΝΑΦΟΡΑ (ταξινομητική – θετική επιστήμη· από το Shea 1988)		
Ουρά		Υπερ-θέμα
Ταξινομητικό τμήμα ([[αναφορά]]) ([[εξήγηση]])		
ΑΝΑΦΟΡΑ (γενικευτική – ιστορία)		
Γενική δήλωση		Υπερ-θέμα
Περιγραφή ⁿ		
ΕΞΗΓΗΣΗ (θετική επιστήμη· από το Shea 1988)		
Σύνδεση		Υπερ-θέμα
Ακολουθία συνεπαγωγών ⁿ	Διαδικασίες (Κατάσταση)	Υπερ-νέο
ΕΚΘΕΣΗ (ανθρωπιστικές επιστήμες)		
Θέση		Μακρο-θέμα
Επιχείρημα ⁿ	Ισχυρισμός Επεξεργασία (Επανα-ισχυρισμός)	Υπερ-θέμα [Υπερ-νέο] [Μακρο-νέο]
Επανάληψη		

Πίνακας 8.5 Δομές κειμένων.

Σύμφωνα με τον Shea, οι επιστημονικές εξηγήσεις αρχίζουν με ένα στάδιο πολύ γενικής Σύνδεσης, το οποίο στα επιστημονικά εγχειρίδια «γεφυρώνει» την εξήγηση και την αναφορά στην οποία είναι εγκιβωτισμένη. Έπειτα από αυτό υπάρχει αόριστος αριθμός Ακολουθιών Συνεπαγωγών, η καθεμιά από τις οποίες μπορεί προαιρετικά να κλείσει με ένα στάδιο που ονομάζεται Κατάσταση. Με κειμενικούς όρους, η Σύνδεση λειτουργεί ως το Υπερ-θέμα και η Κατάσταση ως το Υπερ-νέο. Το κείμενο 2 έχει τα 2α και 2β ως Σύνδεσμο, Ακολουθία Συνεπαγωγών είναι τα 2γ-2π, και φτάνει στο κλείσιμο με την Κατάσταση 2ρ. Όπως δείχνει το κείμενο 2, η διατύπωση της ακολουθίας συνεπαγωγών προ-

κειμένου να οριστούν οι τεχνικοί όροι που σχετίζονται με τις διαδικασίες αποτελεί κοινή λειτουργία της δομής του στοιχείου Κατάσταση.

Η Έκθεση συνήθως έχει μια κάπως πιο επεξεργασμένη δομή σωματιδίου και κύματος. Το Μακρο-θέμα του κειμενικού είδους εισάγει μια θέση (4a-4ε στο κείμενο 4), για την οποία θα προωθηθεί ένας καταρχήν αόριστος αριθμός Επιχειρημάτων. Κάθε Επιχείρημα επομένως έχει τη δική του δυνητική δομή «Ισχυρισμός^Επεξεργασία^Επανα-ισχυρισμός», με τον Ισχυρισμό ως Υπερ-θέμα και τον Επανα-ισχυρισμό ως Υπερ-νέο (π.χ., το 4λ στο 4). Τέλος, η άποψη (θέση) που προωθείται στη θέση επαναρθρώνεται — ένα στάδιο Επανάληψης που συγχρόνως λειτουργεί ως το Μακρο-νέο του κειμένου (4π-4ρ στο 4). Όπως αναφέραμε παραπάνω, η ετικέτα Επανάληψη (και επίσης η ετικέτα Επανα-ισχυρισμός) μπορεί να είναι παραπλανητική, εκτός και αν ληφθεί υπόψη η διαφορά μεταξύ μεθόδου ανάπτυξης και κεντρικής ιδέας. Οι ερμηνείες του κειμένου ως σωματιδίου και ως κύματος είναι συμπληρωματικές — καμιά από τις δύο οπτικές δεν είναι επαρκής, όπως έχουν δείξει οι παρεμβάσεις γραμματισμού που απλώς βασίζονται σε μερικά μοντέλα (και όχι στο σύνολο) για τη δομή του κειμενικού είδους.

Αντι-λόγοι (ανατρεπτικοί ή παθολογικοί;)

Η λειτουργία της γραμματικής μεταφοράς στη σύσταση των παιδαγωγικών λόγων των θετικών και ανθρωπιστικών επιστημών έχει μελετηθεί από τις οπτικές γωνίες του πεδίου (τεχνικότητα και αφαίρεση), του τρόπου (Μακρο-θέμα/Νέο, Υπερ-θέμα/Νέο) και του κειμενικού είδους (η συσχέτιση του σωματιδίου με το κύμα). Ως επίλογος, η υφή που συγκροτεί αυτούς τους δύο σημειώδους θα έρθει στην επιφάνεια με τη μελέτη δύο λόγων οι οποίοι αντιτινικούς πόρους θα έρθει στην επιφάνεια με τη μελέτη τους. Ο πρώτος λόγος που στέκονται ενεργητικά στη δυναμική της σημείωσής τους. Ο δεύτερος λόγος που θα μελετηθεί είναι της εθνο-μεθοδολογίας — ένας αντι-τεχνικός λόγος. Ο δεύτερος λόγος που θα αποδομηθεί είναι του μετα-δομισμού, όπως έχει αναλυθεί από τον Derrida. Αυτός ο λόγος είναι πολύ αφηρημένος, αλλά σίγουρα ματαιώνει τις προσδοκίες των αναγνωστών που έχουν συνηθίσει στη «λογική» ώθηση της αφαίρεσης στα κείμενα των ανθρωπιστικών σπουδών που συζητήθηκαν παραπάνω.

Η εξέταση της εθνο-μεθοδολογίας βασίζεται στην Eggins, που μελέτησε την άρνηση των εθνο-μεθοδολόγων να επεξεργαστούν έναν τεχνικό λόγο χα-

ρακτηριστικό των θετικών και κοινωνικών επιστημών (Eggins 1986). Η αντίδραση της εθνο-μεθοδολογίας στην τεχνικότητα οφείλεται στην επιθυμία της να αποστασιοποιηθεί από τους λόγους της κυρίαρχης αμερικανικής κοινωνιολογίας (της οποίας οι θεωρίες και οι ποσοτικές μέθοδοι αντιμετωπίζονται με μεγάλη καχυποψία· βλ. Levinson 1983, 294-295). Η γραφή των εθνο-μεθοδολόγων συμβολίζει το ενδιαφέρον τους όχι να επιβάλουν κατηγορίες στην κοινωνική αλληλεπίδραση, αλλά να αποκαλύψουν τις τεχνικές τις οποίες χρησιμοποιούν οι ίδιοι οι ομιλητές προκειμένου να δομήσουν τις κοινωνικές τους σχέσεις μέσα από την καθημερινή συνομιλία. Ο λόγος που προκύπτει μέσα από το μη τεχνικό είναι εξαιρετικά αφηρημένος. Στο ακόλουθο κείμενο (από τη μελέτη της Eggins) τα ρήματα δράσης είναι σχεδόν εξολοκλήρου περιορισμένα. Αντί να γράψει, π.χ., ότι «οι ομιλητές ελαχιστοποιούν τα κενά και τις αλληλοεπικαλύψεις», η εθνο-μεθοδολογία προτιμά το «η **ελαχιστοποίηση** των κενών και των αλληλοεπικαλύψεων έχει **εκπληρωθεί**». Και ακόμα και τα λεξικά κενά ρήματα, όπως το «εκπληρώνω», μπορούν και αυτά να ονοματοποιηθούν (π.χ., «η **εκπλήρωση** της μεταβίβασης της ομιλίας»). Αυτή η προτίμηση στην πραγμάτωση της δράσης ως ονόματος και στη χρήση κενών ρημάτων ως διαδικασιών μπορεί να φανεί από το κείμενο 10 ως εξής:

Η ελαχιστοποίηση των κενών και των αλληλοεπικαλύψεων έχει εκπληρωθεί
 η χρήση της κατανεμητικής τεχνικής έχει εκπληρωθεί δομικά
 οι τεχνικές του «ο τρέχων ομιλητής επιλέγει τον επόμενο» ίσως να εκπληρωθούν
 η εκπλήρωση της μεταβίβασης της ομιλίας δεν συμβαίνει
 αυτές [οι τεχνικές του «ο τρέχων ομιλητής επιλέγει τον επόμενο»] ίσως εφαρμο-
 στούν

η αυτο-επιλογή ίσως να μην ασκηθεί
 η αυτο-επιλογή δεν έχει γίνει
 η αυτο-επιλογή πρέπει να γίνει

Το επόμενο επίσης ονοματοποιεί έναν αριθμό αυτών των «κενών ρημάτων»:

η χρήση της κατανεμητικής τεχνικής
 η εκπλήρωση της μεταβίβασης της ομιλίας
 Η χρήση τεχνικών αυτο-επιλογής
 τη μη χρήση των τεχνικών του «ο τρέχων επιλέγει τον επόμενο»

Το κείμενο που προκύπτει απαιτεί πολλές αναγνώσεις για να «ξεπακεταριστεί».

Οι γραμματικές μεταφορές είναι με έντονα στοιχεία στο κείμενο 10 που ακολουθεί, προκειμένου να τονιστεί η αφαιρετικότητα του. Τα κενά ρήματα του κειμένου είναι με πλάγια στοιχεία.

ΕΘΝΟΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ (από το Eggins 1986)

«αντι-τεχνικότητα»

[10] Η ελαχιστοποίηση των *κενών* και των *αλληλοεπικαλύψεων* έχει εκπληρωθεί με δύο τρόπους: Ο ένας εντοπίζει το πρόβλημα, ενώ ο άλλος το απευθύνει στις εντοπισμένες μορφές του. Το *σύνολο κανόνων*, μαζί με τους *περιορισμούς* που έχουν τεθεί αμοιβαία από τις επιλογές σε αυτό, ελαχιστοποιεί τα *κενά* και τις *αλληλοεπικαλύψεις* από το μεγαλύτερο μέρος της *συνομιλίας* ελαχιστοποιώντας τα *κενά* και τις *αλληλοεπικαλύψεις* από τους περισσότερους μεμονωμένους *γύρους ομιλίας*. Οι *κανόνες* προβλέπουν τις *μεταβιβάσεις του γύρου ομιλίας* που *συμβαίνουν* σε μέρη *μετάβασης-συνάφειας*, ενώ η χρήση της *κατανεμητικής τεχνικής* έχει εκπληρωθεί δομικά. Επομένως οι *τεχνικές* του «ο τρέχων ομιλητής επιλέγει τον επόμενο» ίσως να εκπληρωθούν στην αρχή του *τύπου μονάδας* που εμπλέκεται σε ένα *γύρο ομιλίας* (π.χ., με τη χρήση ενός *όρου απεύθυνσης* για συγκεκριμένους *τύπους μονάδας*): αλλά η εκπλήρωση της *μεταβιβάσης της ομιλίας* δεν *συμβαίνει* μέχρι το πρώτο μέρος *δυνατής μετάβασης-συνάφειας*. Η χρήση *τεχνικών αυτο-επιλογής* εξαρτάται από τη μη χρήση των *τεχνικών* του «ο τρέχων επιλέγει τον επόμενο», και αυτές ίσως *εφαρμοστούν* σε κάθε σημείο μέχρι το πρώτο μέρος *μετάβασης-συνάφειας*, επομένως η *αυτο-επιλογή* ίσως να μην *ασκηθεί* (η επιλεγμένη *τεχνική* ή η απόπειρα *μεταβίβασης*) μέχρι το πρώτο μέρος *μετάβασης-συνάφειας*. Ο *τρέχων ομιλητής* ίσως συνεχίσει (*κανόνας 1c*) εάν η *αυτο-επιλογή* δεν έχει γίνει, επομένως ανακύκλωση των *κανόνων*: ως εκ τούτου, για να *επιβεβαιωθεί* η *αυτο-επιλογή*, πρέπει να γίνει ΣΤΟ μέρος της *μετάβασης-συνάφειας*. Το *σύνολο κανόνων* της *εναλλαγής γύρου ομιλίας* επομένως προβλέπει τον *εντοπισμό* των *κενών* και των *αλληλοεπικαλύψεων* δυνατότητες στα μέρη *μετάβασης-συνάφειας* και στο άμεσο περιβάλλον τους, έτσι που το υπόλοιπο ενός «διαστήματος» *γύρου ομιλίας* είναι *αποκαθαρμένο* από *συστηματικές βάσεις* για τη *δυνατότητά* τους.

(Sachs, Schegloff & Jefferson 1974, 705-706)

Με βάση τον έως τώρα χαρακτηρισμό της γραφής του κειμένου 10, ο αναγνώστης μπορεί να νομίσει ότι η εθνο-μεθοδολογία έχει αντικαταστήσει το

λόγο της επιστήμης με το λόγο των ανθρωπιστικών σπουδών. Κι όμως, δεν είναι έτσι. Οι εθνο-μεθοδολόγοι είναι σίγουρα δομιστές, και ο λόγος τους εστιάζει στη δόμηση επεξεργασμένων ταξινομήσεων των δεδομένων τους. Η ειδική γλώσσα που χρησιμοποιείται για να ταξινομήσει τα δεδομένα τους τονίστηκε με έντονα στοιχεία στο κείμενο 10, αλλά είναι διαφορετική από το τεχνικό λεξιλόγιο που μελετήθηκε παραπάνω. Μπορούμε να βρούμε λίγους απλούς εξειδικευμένους όρους, οι οποίοι μοιάζουν αφοπλιστικά με καθημερινές λέξεις (π.χ., «κενό», «αλληλοεπικάλυψη», «γύρος», «κανόνας»). Αλλά γενικά οι εθνο-μεθοδολόγοι μοιάζουν να μην συμπαθούν την «απόσταση». Αντί να συσσωρεύουν τη σημασία σε έναν απλό όρο μέσω του ορισμού, προτιμούν να διατηρούν τη «σημασιολογική ιστορία» μιας κατηγορίας μέσω ονοματικών συνόλων και μη απλών λέξεων (π.χ., «σύνολο κανόνων») και δομών Ταξινομητή^Πράγματος (π.χ., «κατανεμητική τεχνική»), μερικές από τις οποίες έχουν σύνθετους (π.χ., «τεχνικές αυτο-επιλογής») ή εγκιβωτισμένους (π.χ., «τεχνικές του “ο τρέχων ομιλητής επιλέγει τον επόμενο”») Ταξινομητές. Ακολουθεί μια πλήρης ανάλυση αυτού του είδους κατηγοριοποίησης στο κείμενο 10:

Εξειδικευμένα ΠΡΑΓΜΑΤΑ:

(απλά)

κενό, αλληλοεπικάλυψη, γύρος, κανόνας

(μη απλές λέξεις/ονοματικά σύνολα)

σύνολο κανόνων

μεταβιβάσεις του γύρου ομιλίας

μετάβασης-συνάφειας

τύπους μονάδας

εναλλαγής γύρου ομιλίας

Ταξινομητής^Πράγμα:

(απλοί Ταξινομητές)

κατανεμητικής τεχνικής

όρου απεύθυνσης

τρέχων ομιλητής

(σύνθετοι Ταξινομητές)

σύνολο κανόνων της εναλλαγής γύρου ομιλίας

τεχνικών αυτο-επιλογής

μέρος μετάβασης-συνάφειας

(Ταξινομητές εγκιβωτισμένης πρότασης)
 τεχνικές του «ο τρέχων ομιλητής επιλέγει τον επόμενο»
 τεχνικών του «ο τρέχων επιλέγει τον επόμενο»

Το αποτέλεσμα αυτής της άρνησης της «απόσταξης» είναι ένας λόγος τόσο γραμματικά μεταφορικός, ώστε είναι σχεδόν αδύνατο να διαβαστεί. Επίσης το αποτέλεσμα είναι οι αναγνώστες, και προφανώς και οι ίδιοι οι εθνο-μεθοδολόγοι (για το πρόβλημα των κενών στις ταξινομίες τους, βλ. Eggins 1986), να έχουν πρόβλημα να επαναδομήσουν από το λόγο τους την ταξινόμηση που επεξεργάζονται. Αυτή η «παθολογία» καθιστά ξεκάθαρο το ρόλο μιας σημαντικής πτυχής της λειτουργίας του τεχνικού λεξιλογίου στον επιστημονικό λόγο, ότι δηλαδή απαλλάσσει το λόγο από τις γραμματικές μεταφορές, οι οποίες ήταν θεμελιώδους σημασίας στη διαδικασία δόμησης μιας επιστημονικής ανάλυσης της πραγματικότητας.

Στο κείμενο 2, π.χ., ο τεχνικός όρος «πύκνωμα» ορίστηκε ως εξής:

[βλ. 2λ. Αυτή η περιοχή του ελαφρώς «πυκνότερου» αέρα που διαδίδεται από το σκέλος ονομάζεται **πύκνωμα**]

Αυτό σημαίνει ότι στο 2ρ οι Heffernan και Learmonth μπόρεσαν να ορίσουν τον ήχο ως «ένα κύμα συμπίεσης που μπορεί να ακουστεί». Ένας εθνο-μεθοδολόγος πιο πιθανό να αναφερόταν σε ένα «κύμα συμπίεσης αέρα» παρά σε ένα «κύμα συμπίεσης» και πιθανόν να αντιστεκόταν να ορίσει έναν όρο όπως ο «ήχος» εξ αρχής, προτιμώντας να αναφερθεί σε «ακουστικά κύματα συμπίεσης αέρα», ή πιο πιθανόν στην «εκπλήρωση των ακουστικών κυμάτων συμπίεσης αέρα» (ή ακόμα και στο «συμβάν της εκπλήρωσης των ακουστικών κυμάτων αέρα» (ή ακόμα και στο «συμβάν της εκπλήρωσης του ακουστικού κύματος αέρα» στη θέση του «ήχου»). Ο επιστημονικός λόγος, από την άλλη πλευρά, προχωρά αντιμετωπίζοντας τον «ήχο» ως έναν μη μεταφορικό συμμετέχοντα, μειώνοντας σε μεγάλο βαθμό το φορτίο των αναγνωστών να πρέπει να «ξεπακετάρουν» τα στρώματα της γραμματικής μεταφοράς. Δεδομένου ότι ο αναγνώστης έμαθε τι είναι ο ήχος, αυτό είναι ένα μεγάλο πλεονέκτημα, καθώς ο λόγος προχωρά για να «αποστάξει» άλλους τεχνικούς όρους.
 Από κάποιες πλευρές μπορεί κανείς να αναμένει ότι, αρνούμενοι τους πό-

ρους της τεχνικότητας και αναπτύσσοντας έναν «βαρύ» και δυσνόητο αντι-λόγο, όπως αυτόν του κειμένου 10, η εθνο-μεθοδολογία προσφέρει κακές υπηρεσίες στον εαυτό της. Ο λόγος της ματαιώνει την ανάπτυξη κατηγοριών οι οποίες θα μπορούσαν να δημιουργήσουν επαφές με την κυρίαρχη κοινωνιολογία, θεμελιώνοντας τη μακρο-θεωρία στην μικρο-αλληλεπίδραση — και αυτό σίγουρα έχει κρατήσει τους εθνο-μεθοδολόγους στα περιθώρια της επιστήμης τους. Εκτός από αυτό, η άρνησή τους να ασχοληθούν με μακρο-κατηγορίες όπως οι λόγοι της κοινωνικής τάξης, του κοινωνικού φύλου και της ηλικίας, στους οποίους εστίασε σε μεγάλο βαθμό η κριτική θεωρία του 20ού αιώνα, καθιστά την ανάλυσή τους προβληματικά απλοϊκή [βλ., π.χ., την κριτική του Thompson (Thompson 1984, 117-118) για τη φυλετική ανάλυση που κάνει ο Sachs σε ένα χυδαίο αστείο].

Εκτός κοινωνιολογίας ωστόσο, στο πεδίο της γλωσσολογίας, το έργο των εθνο-μεθοδολόγων για τη δομή της συνομιλίας έχει ιδιαίτερο κύρος. Ο Levinson, π.χ., στο εγχειρίδιό του για την πραγματολογία απορρίπτει συνοπτικά τη συστηματική εργασία για τη συνομιλία (7 σελίδες), και στη συνέχεια ακολουθεί μια μεγάλη και κολακευτική εισαγωγή (76 σελίδες) στην εργασία των Sachs, Schegloff, Jefferson και των συνεργατών τους (Levinson 1983). Πιθανόν δύο είναι οι παράγοντες που οδηγούν σε αντιδράσεις αυτού του είδους. Ο ένας είναι ότι ο λόγος των εθνο-μεθοδολόγων έλκεται από τον αφελή εμπειρισμό — ο Sachs, ο Schegloff και η παρέα τους προφανώς παραμένουν πιστοί στα δεδομένα τους και ποτέ δεν προσθέτουν τίποτα που δεν είναι απόλυτα πιστό σε αυτά. Ο άλλος παράγοντας είναι ότι ο λόγος της εθνο-μεθοδολογίας κάνει το λόγο να φαίνεται πολύ διαφορετικός από την ανάλυση της σύνταξης σε ένα προκαταρκτικό επίπεδο, τα υπό μελέτη φαινόμενα θεωρείται δύσκολο να αντιμετωπιστούν, η ταξινόμηση της κοινής λογικής είναι ό,τι καλύτερο μπορεί να γίνει σε αυτό το επίπεδο κ.ο.κ. Όλα αυτά ταιριάζουν πολύ ωραία με την ηγεμονία της αυτόνομης σύνταξης στην αμερικανική γλωσσολογία και με μια γλωσσολογία που με κανέναν άμεσο τρόπο δεν έχει σχεδιαστεί να είναι κοινωνικά προσανατολισμένη: «.. δεν είμαστε πραγματικά έτοιμοι για το λόγο ακόμη (ευτυχώς κάποιοι άνθρωποι παρ' όλα αυτά εργάζονται πάνω σε αυτόν)· καλύτερα να μείνουμε κολλημένοι στο δοκιμασμένο και αληθινό». Με συντομία, ό,τι είναι δυσλειτουργικό σε ένα επίπεδο (πεδίο) μπορεί να είναι πολύ λειτουργικό σε ένα άλλο (ιδεολογία)· η επιτυχία του αντι-λόγου των εθνο-μεθοδολόγων πρέπει να ερμηνευτεί με πολιτικούς όρους.

Ο δεύτερος αντι-λόγος που θα εξεταστεί είναι αυτός του μετα-δομισμού. Σε αντίθεση με την εθνο-μεθοδολογία, ο μετα-δομισμός δεν κάνει καμιά προσπάθεια να αναπτύξει μια επεξεργασμένη κατηγοριοποίηση του κόσμου. Όπως έχει αναπτυχθεί από τον Derrida, τα δεδομένα του μετα-δομισμού στην πράξη είναι θεωρίες άλλων ανθρώπων — τις οποίες ο μετα-δομισμός προσπαθεί να αποδομήσει. Ο λόγος που χρησιμοποιεί για να το πετύχει αυτό δεν είναι τεχνικός. Μόνο λίγοι εξειδικευμένοι όροι αναπτύσσονται (π.χ., «υπερφυσικό σημαινόμενο», «διαφορά» [differance], «γραμματολογία» κτλ.), και αυτοί δεν συνδυάζονται για να σχηματίσουν επεξεργασμένα νέα συστήματα ταξινόμησης (αντιπαράβαλε την ταξινομητική προσανατολισμένη εργασία του Habermas 1984). Μάλλον η κύρια ώθηση της σημείωσης βρίσκεται στην επιχειρηματολογία της. Ο μετα-δομισμός είναι λόγος των ανθρωπιστικών επιστημών, δεν είναι επιστημονικός λόγος.

Ο ίδιος ο Derrida προσελκύει σε μεγάλο βαθμό το ενδιαφέρον των συστημικών εξαιτίας της αποδόμησης που πραγματοποιεί στον Saussure [όπως αποδεικνύει η Hasan, ο μετα-δομισμός είναι μετα-μόνο στο δομισμό που άρθρωσε ο Saussure· το μεγαλύτερο μέρος της υπόλοιπης γλωσσολογίας του 20ού αιώνα αγνοείται πλήρως (Hasan 1987β)]. Πιο συγκεκριμένα, ο Derrida ενδιαφέρεται για τις απόψεις για την προφορική και τη γραπτή γλώσσα που διατρέχουν τη γλωσσολογική θεωρία και προφανώς επικρίνει τον Saussure για την αδικαιολόγητη έμφαση που δίνει στην πρωτοκαθεδρία της προφορικής γλώσσας. Δεν είναι σαφές εάν ο Derrida εκτιμά πλήρως την έκταση στην οποία η γλωσσολογική θεωρία επιβεβαιώνεται και σχηματοποιείται από την ύπαρξη της γραφής ή όχι (Derrida 1974, 27)· και ένας τουλάχιστον γλωσσολόγος έχει υποστηρίξει ότι ο Derrida έχει μπερδέψει εντελώς τη σχέση μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου (Hall 1987). Όπως και να 'χουν τα πράγματα, αυτό που συζητάμε εδώ δεν είναι εάν ο Derrida είχε δίκιο ή άδικο σχετικά με τον Saussure και τη γραφή, αλλά η αντι-ορθολογικότητα του λόγου του.

Αποσπάσματα από την κριτική του Derrida στον Saussure παρουσιάζονται παρακάτω, στο κείμενο 11. Είναι πολύ δύσκολο να διαβάσει κανείς αντι-λόγους, και, όπως τα κείμενα των εθνο-μεθοδολόγων, έτσι και τα κείμενα του Derrida μπορεί να είναι πολύ μπερδεμένα. Στο 11 η ρητορική στρατηγική που ακολουθεί ο Derrida είναι να παραθέτει αποσπάσματα από τον Saussure και μετά να παραφράζει με δικά του λόγια πλευρές αυτών των αποσπασμάτων. Η επεξεργασία της θέσης του Saussure είναι ιδιαίτερα προβληματική. Ο Derrida επανει-

λημμένα παίρνει τα σχόλια του Saussure, συχνά έξω από τα συμφραζόμενά τους, και συστηματικά υπερβάλλει όσον αφορά την αρχική αξιολογική τους δύναμη. Το αποτέλεσμα είναι να κοροϊδεύει τον Saussure, γελοιοποιώντας τη θέση του ως ανόητη. Ένα από τα βασικά προβλήματα στην ανάγνωση τέτοιου είδους κειμένων είναι η προβολή τους. Δεν είναι πάντοτε ξεκάθαρο πότε μιλάει ο Derrida, πότε παραφράζει και πότε παραθέτει από τον Saussure (χρησιμοποιούνται εισαγωγικά, αλλά τα παραθέματα, όσο μεγάλα κι αν είναι, δεν διαχωρίζονται από το υπόλοιπο κείμενο). Στο 11 τα παραθέματα από τον Saussure δίνονται με κεφαλαία στοιχεία και οι αξιολογικές παραφράσεις του Derrida με έντονα στοιχεία, για να γίνει κάπως πιο σαφές ποιος μιλάει.

ΜΕΤΑ-ΔΟΜΙΣΜΟΣ

Αντι-«ορθολογικότητα»

[11] «ΜΟΛΟΝΟΤΙ Η ΓΡΑΦΗ ΑΦΕΑΥΤΗΣ ΕΙΝΑΙ ΞΕΝΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΕΙΝΑΙ ΑΔΥΝΑΤΟ ΝΑ ΚΑΜΟΥΜΕ ΑΦΑΙΡΕΣΗ ΑΠΟ ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΟΠΟΙΑΣ Η ΓΛΩΣΣΑ ΕΞΕΙΚΟΝΙΖΕΤΑΙ ΑΚΑΤΑΠΑΥΣΤΑ· ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ, ΤΙΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΤΗΣ».

Συνεπώς η γραφή έχει την εξωτερικότητα που αποδίδουμε στα εργαλεία: εργαλείο **ατελές**, επιπροσθέτως και **επικίνδυνη** τεχνική, για να μην πούμε **κακοποιός** [...] Είναι γιατί δεν θέλει [εννοείται ο Saussure] τόσο να σκιαγραφήσει, όσο να προστατεύσει, και μάλιστα να αποκαταστήσει, το εσωτερικό σύστημα της γλώσσας στην καθαρότητα της έννοιάς του ενάντια στην **πιο σοβαρή μόλυνση**, την **πιο δόλια**, την **πιο διαρκή**, που δεν έπαψε να την **απειλεί** και μάλιστα να την **αλλοιώνει** [...] Ο εκ Γενεύης γλωσσολόγος **καταγγέλλει** με τόνους **ηθικολόγου** και **ιεροκήρυκα** τη **μόλυνση** που προκαλεί η γραφή, το έργο και την **απειλή** της. Αυτό που μετράει είναι ο τόνος: όλα δείχνουν ότι τη στιγμή που η μοντέρνα επιστήμη του Λόγου πασχίζει να κατακτήσει την αυτονομία και την επιστημονικότητά της, χρειάζεται επιπλέον να περάσει από δίκη μια **αίρεση** [...] Στην τόση της **παραφορά** η **σφοδρή** επιχειρηματολογία του Saussure αποσκοπεί, όχι τόσο σε ένα θεωρητικό λάθος, όχι τόσο σε ένα **ηθικό** ατόπημα, αλλά σε κάτι σαν **στίγμα** και μάλιστα **αμάρτημα**. Για τον Saussure μάλιστα η γραφή είναι το ένδυμα της **διαστροφής** και του **παραστρατήματος**, ένδυμα **διαφθοράς** και μεταμφίσεως, τελετουργικό προσώπείο που θα πρέπει να **εξορκίσουμε** με την καλή ομιλία: «Η ΓΡΑΦΗ ΕΠΙΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΗΝ ΟΡΑΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ: ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΝΔΥΜΑ, ΑΛΛΑ ΠΑΡΕΝΔΥΣΙΑ». [...] «ΟΤΑΝ ΛΕΜΕ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΦΕΡΟΥΜΕ ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΜΕ ΑΥΤΟΝ Ή ΤΟΝ ΑΛΛΟ ΤΡΟΠΟ, ΕΚΛΑΜΒΑΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΩΣ ΜΟΝΤΕΛΟ». [...] **Επικίνδυνη σύμμιξη, ολέθρια συνενοχή** ανάμεσα στην αντανάκλαση και στο αντανακλώ-

μενο που αφήνεται **ναρκισσιστικά να καταθελγεί**. [...] «Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΕΠΑΥΞΑΝΕΙ ΤΗΝ ΑΝΑΞΙΑ ΚΕΡΔΙΣΜΕΝΗ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ». [...] Όταν οι γλωσσολόγοι **εμπλέκονται** σε αυτό το ζήτημα σε ένα θεωρητικό λάθος, όταν εγκαταλείπονται σε αυτό είναι **ένοχοι**, το λάθος τους είναι πρώτα πρώτα **ηθικό**: έχουν ενδώσει στη φαντασία, στην αίσθηση, στο **πάθος**, έχουν πέσει στην «ΠΑΓΙΔΑ [...] Η ΓΛΩΣΣΑ ΕΧΕΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΠΟ ΤΗ ΓΡΑΦΗ, ΚΑΙ ΠΑΓΙΑ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΤΡΟΠΟ· ΑΛΛΑ ΤΟ ΓΟΗΤΡΟ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΕΝΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΜΑΣ ΕΜΠΟΔΙΖΕΙ ΝΑ ΤΟ ΔΟΥΜΕ». Συνεπώς δεν είμαστε τυφλοί μπροστά στο ορατό, αλλά **τυφλωμένοι** από το ορατό, **θαμπωμένοι** από τη γραφή [...] Για τον Saussure το να ενδώσει κανείς «ΣΤΟ ΚΥΡΟΣ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ» ισοδυναμεί, όπως λέγαμε παραπάνω, να ενδώσει στο **πάθος**. Εδώ ο Saussure αναλύει και κρίνει το **πάθος** –και ζυγίζουμε τη λέξη– σαν **ηθικολόγος** και ψυχολόγος μιας πανάρχαιας παράδοσης. Όπως ξέρουμε το **πάθος** είναι **τυραννικό** και **υποδουλώνει**: «Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΛΑΘΕΥΕΙ ΣΕ ΕΝΑ ΣΗΜΕΙΟ: ΠΡΟΣΗΛΩΝΕΤΑΙ ΔΟΥΛΙΚΑ ΣΤΗ ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΗΣΜΟΝΑΕΙ ΤΗ ΖΩΝΤΑΝΗ ΓΛΩΣΣΑ [...] ΤΥΡΑΝΝΙΑ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ» [...] Αυτή η **τυραννία** στο βάθος της είναι κυριαρχία του σώματος πάνω στην ψυχή, το **πάθος** είναι μια **παθητικότητα** και μια **ασθένεια** της ψυχής, η **ηθική διαστροφή** είναι **παθολογική** [...] **διστραμμένη λατρεία** [...] **αμάρτημα ειδωλολατρίας** [...] Η γραφή [...] μετέχει στην **τερατωδία** [...] Είναι μια **παρέκκλιση από τη φύση** [...] Ο ερεθισμός του Saussure απέναντι σε τέτοιες δυνατότητες του **υπαγορεύει τετριμμένες συγκρίσεις...**

(Derrida 1974, 30-39)

Από τη στιγμή που οι προβολές διαχωριστούν, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η «αναπαράσταση» που κάνει ο Derrida για τη στάση του Saussure απέναντι στον προφορικό και γραπτό λόγο είναι σοβαρά διαστρεβλωμένη. Μόνο λίγοι, οι οποίοι έχουν διαβάσει τα *Μαθήματα*, έχουν εξετάσει τα παραθέματα στα συμφραζόμενά τους και θυμούνται ότι η καταγραφή των ιδεών του Saussure με την οποία δουλεύουμε έγινε με βάση τις σημειώσεις των φοιτητών του, μπορούν να θεωρήσουν την «αναπαράσταση» του Derrida για τις θέσεις του Saussure ακαδημαϊκή. Και υπάρχουν πολλοί που θα ένιωθαν προσβεβλημένοι από την ηθικολογική κοροϊδία του Saussure από τον Derrida. Εάν όμως βάλουμε στην άκρη αυτές τις αντιρρήσεις του Derrida (αποδίδοντάς τες ενδεχομένως στην πολιτισμική διαφορά), υπάρχει μία ακόμα πιο προβληματική πλευρά της γραφής του Derrida που έχει να κάνει με το Μακρο-νέο. Έχοντας δουλέψει με αποσπάσματα σαν κι αυτά που περιέχονται στο κείμενο 11, θα περίμενε κανείς

μια περιληπτική δήλωση που θα ολοκλήρωνε τον περίγελο. Αντίθετα, ο Derrida παρουσιάζει κάτι που μοιάζει με πλήρη αντίφαση: το πραγματικό Μακρο-νέο που ο Derrida δίνει για το κείμενο 11 έχει ως εξής:

ΜΑΚΡΟ-ΝΕΟ

[12] Δεν πρέπει να παρεξηγηθεί η πρόθεσή μας. Φρονούμε ότι τα επιχειρήματα του Saussure ευσταθούν και δεν πρόκειται να θέσουμε υπό έλεγχο, στο επίπεδο όπου τα λέει, την αλήθεια των όσων λέει με τέτοιους τόνους. Ως τώρα δεν έχει δουλευτεί μια κριτική των σχέσεων ανάμεσα στην ομιλία και τη γραφή ως ρητή προβληματική: ό,τι καταγγέλλει ως τυφλή προκατάληψη των κλασικών γλωσσολόγων ή της κοινής εμπειρίας παραμένει τυφλή προκατάληψη μέσα στο πλαίσιο μιας γενικής προϋπόθεσης, αναμφίβολα κοινής στους κατηγορούμενους και στον εισαγγελέα.*

(Derrida 1974, 39)

Αυτού του είδους η συγκεκριμενικότητα προκαλεί συγχύσεις. Το να ξαναψάξουμε και να ξαναδουλέψουμε το προηγούμενο κείμενο δεν θα βοηθήσει: το κείμενο 11 δεν προβλέπει αυτό το είδος του Μακρο-νέου. Και αυτή η αβεβαιότητα είναι ακριβώς ό,τι ο Derrida αγωνίζεται να πετύχει. Οι προσδοκίες ματαιώνονται έτσι ώστε το ίδιο το κείμενο του Derrida θα τραβήξει πάνω του την προσοχή — έτσι ώστε θα προβληθεί η δική του υφή. Και αυτό για να εμποδίσει τους αναγνώστες να απορρίψουν το ίδιο το κείμενο του Derrida εστιάζοντας σε κάποια υποκείμενη θεωρία ή «αναπαράσταση» που δομεί χωρίς συνοχή. Το συνεκτικό κείμενο έχει τη σημασία του για το μετα-δομισμό ως ένα τέχνασμα για το μπλοκάρισμα αναγνώσεων που αντιμετωπίζουν τα κείμενα ως διαφανείς και μη προβληματικές διατυπώσεις υπερφυσικών σημαινομένων. Η αβεβαιότητα για την προβολή και τα αντιφατικά Μακρο-νέα αποτελούν μέρος αυτής της κειμενικής στρατηγικής.

Όπως και με την εθνο-μεθοδολογία, η ιδεολογική λειτουργία του λόγου του Derrida είναι σαφής. Η αντι-ορθολογικότητά του προσφέρει τη βάση για μια ριζοσπαστική κριτική συστημάτων, ή πλευρών συστημάτων, που λαμβάνονται ως δεδομένα εξαιτίας της αποτελεσματικότητας των φυσικοποιητικών λόγων μέσω των οποίων πραγματώνονται. Από αυτή την άποψη ο μετα-δομισμός είναι πιο ελκυστικός λόγος από την εθνο-μεθοδολογία, η οποία από μόνη της φυσικοποιεί

* Η μετάφραση των δύο παραπάνω αποσπασμάτων είναι από το Ζακ Ντερριντά, *Περί γραμματολογίας*, μτφρ. Κωστής Παπαγιώργης, Γνώση, 1990.

κατάσταση του πρωταγωνιστή. Η κοινωνική τάξη είναι μια διανοητική κατάσταση. Η κοινωνική τάξη είναι περισσότερο μια στάση παρά μια σταθεροποιημένη κατάσταση της ύπαρξης. Ακόμα και η ιδιότητα των γιούπι μπορεί να αναπτυχθεί.
(Harste & Short, 1988)

Όταν η αντι-ορθολογικότητα υιοθετείται για να υποστηρίξει την προσοδευτική εκπαίδευση με αυτό τον τρόπο, τα αποτελέσματα είναι δυνάμει βλαπτικά. Το κείμενο 13 αποτελεί μέρος μιας προσχεδιασμένης κριτικής των προγραμματιζόμενων γραμματισμού που στηρίζονται στο κειμενικό είδος, η οποία ασκήθηκε από εκπαιδευτικούς της αντίληψης «η γλώσσα ως όλον» από τη Βρετανία και την Αμερική που είχαν επισκεφθεί την Αυστραλία για τις συναντήσεις της Διεθνούς Ένωσης Ανάγνωσης στο Μπρισμπέιν τον Ιούλιο του 1988. Η κύρια αιχμή της κριτικής ήταν ότι, ως μοντέλο κοινωνικών πρακτικών, η θεωρία των κειμενικών ειδών αρνείται την ατομικότητα, ότι, εξαιτίας αυτής της ατομικότητας, οι κοινωνικές πρακτικές πρέπει να μαθευτούν, και όχι να διδαχτούν, ότι σε κάθε περίπτωση ακόμα και τα κειμενικά είδη μπορούν να διδαχτούν, και ότι η εκμάθηση ηγεμονικών κοινωνικών πρακτικών όπως η γραφή εκθέσεων θα αποδυναμώνει, αντί να ενδυναμώνει, τα παιδιά της εργατικής τάξης, των μεταναστών και των ιθαγενών. Στο βαθμό που οι λόγοι της κοινωνικής τάξης, του κοινωνικού φύλου, της φυλής και της ηλικίας μπορούν να μην γίνουν αποδεκτοί επειδή δεν έχουν καμία πραγματική σχέση με τα εκπαιδευτικά ζητήματα καταρχήν, τόσο το καλύτερο γι' αυτή την κριτική. Αυτό που πραγματικά είναι σημαντικό είναι να αφήσουμε τον καθένα ελεύθερο να είναι ο εαυτός του (μια απάντηση σε αυτό τον ρομαντικοποιημένο ανθρωπισμό βλ. στο Martin, Christie & Rothery 1987).

Συνοψίζοντας, η πραγματική λειτουργία των αντι-τεχνικών και αντι-ορθολογικών λόγων που εξετάστηκαν εδώ είναι ιδεολογική, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να αξιολογηθούν σε πολιτική βάση. Τους συμπεριλάβαμε για να φωτίσουμε τον τρόπο με τον οποίο δομούνται οι παιδαγωγικοί λόγοι των θετικών και των ανθρωπιστικών επιστημών για τους νεαρούς μαθητές της πρώιμης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτοί οι μαθητές πρέπει να μάθουν να αποδομούν τόσο τους τεχνικούς όσο και τους αντι-τεχνικούς λόγους, τόσο τους αφηρημένους όσο και τους αντι-ορθολογικούς, προκειμένου να επιτύχουν στην τρίτοβάθμια εκπαίδευση στα τέλη του 20ού αιώνα. Το λογικό είναι να αρχίσουν με την τεχνικότητα και την αφαίρεση, παρά με τους αντι-λόγους, οι οποίοι μπορούν να ερμηνευτούν πραγματικά μόνο σε σχέση με τις πρώτες. Αυτό πρέπει

	ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	ΙΣΤΟΡΙΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ	ταυτοποιητική ορίζουσα συσχετιστική	απόδοσης χαρακτηριστικών ταξινομητική συσχετιστική
ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ	εξωτερική σύζευξη (συμβατή)	εσωτερική & ασύμβατη εξωτερική σύζευξη
ΠΡΟΤΥΠΑ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ	ονοματοποίηση & ορισμοί [απόσταξη]	ονοματοποίηση & μακρο-/υπερθέμα/Νέο [σκαλωσιά]
ΕΠΙΠΕΔΟ ΥΦΟΥΣ	ταξινομία & δόμηση ακολουθίας συνεπαγωγών (προσανατολισμένη στο πεδίο)	δόμηση κειμένου· δανεισμένη τεχνικότητα (προσανατολισμένη στον τρόπο)
ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ	αναφορά: ταξινομητική [[εξήγηση]] [[πείραμα]] «αναλύω»	(γενικευμένη διήγηση) [[αναφορά: γενικευτική]] [[έκθεση]] «ερμηνεύω»

Πίνακας 8.6 Συνοπτική επισκόπηση των νοημάτων-κλειδιά στον παιδαγωγικό λόγο των θετικών και των ανθρωπιστικών επιστημών.

να το λάβουν σοβαρά υπόψη τους οι εκπαιδευτικοί που ενδιαφέρονται να εισαγάγουν τη σύγχρονη κριτική θεωρία στο αναλυτικό πρόγραμμα.

Κειμενική υφή στις θετικές και στις ανθρωπιστικές επιστήμες

Δεν υπάρχει εύκολος τρόπος να συνοψίσουμε τις συμπληρωματικές σχέσεις που συνιστούν τους παιδαγωγικούς λόγους των θετικών και των ανθρωπιστικών σπουδών στα σχολεία της πρώιμης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αυστραλία. Ο Πίνακας 8.6 παραθέτει κάποιες από τις μεταβλητές-κλειδιά, ιδωμένες από την οπτική γωνία της λεξικογραμματικής, της σημασιολογίας του λόγου, των προτύπων αλληλεπίδρασης ανάμεσα σε δύο γλωσσικά στρώματα, του επιπέδου ύφους και του κειμενικού είδους.

Γραμματικά, οι θετικές επιστήμες προβάλλουν τις ταυτοποιητικές συσχετι-

στικές διαδικασίες, που χρησιμοποιούνται για να ορίσουν τους τεχνικούς όρους. Η ιστορία βασίζεται περισσότερο σε συσχετιστικές διαδικασίες απόδοσης χαρακτηριστικών προκειμένου να εντάξει τους συμμετέχοντες σε οικείες τάξεις. Σημσιολογικά, οι θετικές επιστήμες είναι πιο πιθανό να πραγματώνουν λογικές συνδέσεις ανάμεσα σε προτάσεις, κύριες και δευτερεύουσες, παρά η ιστορία, η οποία προτιμά να «θάβει» το συλλογισμό μέσα στην πρόταση. Η διαφορά ανάμεσα σε αυτές τις συσχετιστικές διαδικασίες και στα πρότυπα σύζευξης σημαίνει ότι η γραμματική μεταφορά παίζει διαφορετικό ρόλο στη μεσολάβηση μεταξύ γραμματικής και σημσιολογίας στους δύο λόγους. Στις θετικές επιστήμες η ονοματοποίηση είναι ισχυρά συνδεδεμένη με τους ορισμούς: η λειτουργία της είναι να συσσωρεύει νοήματα έτσι ώστε να μπορεί να οριστεί ένας τεχνικός όρος — στη θετική επιστήμη η γραμματική μεταφορά αποσπάζει. Στην ιστορία, από την άλλη πλευρά, η ονοματοποίηση είναι ισχυρά συνδεδεμένη με την πραγμάτωση γεγονότων ως συμμετεχόντων, έτσι ώστε οι λογικές συνδέσεις να μπορούν να πραγματώνονται εντός της πρότασης: και συγχρόνως η ονοματοποίηση χρησιμοποιείται για να δομήσει στρώματα υπερ- και μακρο-θεματικής και πληροφοριακής δομής σε ένα κείμενο — στην ιστορία η γραμματική μεταφορά λειτουργεί ως *σκαλωσιά*.

Από την οπτική γωνία του επιπέδου ύφους, αυτό που αποκαλύπτουν τα γλωσσικά πρότυπα είναι το γεγονός ότι οι θετικές επιστήμες ασχολούνται με τη δόμηση ταξινομιών και ακολουθιών συνεπαγωγών, ενώ η ιστορία ασχολείται με τη δόμηση κειμένων. Κατά κάποιον τρόπο η υφή του επιστημονικού λόγου είναι προσανατολισμένη στο πεδίο, ενώ της ιστορίας εστιάζει στον τρόπο. Ως αποτέλεσμα, η «γνώση» που δομείται από τη θετική επιστήμη υπερβαίνει εκείνη που αναπτύσσεται από την ιστορία. Οι επιστημονικές ταξινομίες και οι ακολουθίες συνεπαγωγών τείνουν να λειτουργούν στο αντικείμενό τους ως σύστημα, όχι ως διαδικασία: δομούνται ως μέρος του σημειωτικού δυναμικού του πεδίου. Οι ιστορικές γενικεύσεις και εξηγήσεις, από την άλλη πλευρά, τείνουν να λειτουργούν στο αντικείμενό τους ως κείμενο, όχι ως σύστημα: μετέχουν στα πεδία τους ως ντοκουμέντα, στα οποία οι ιστορικοί πρέπει να στραφούν για να βρουν τι σημαίνει ιστορία.

Όσον αφορά το κειμενικό είδος, ο επιστημονικός λόγος στα εγχειρίδια των πρώτων τάξεων του γυμνασίου είναι οργανωμένος ως μια μεγάλη αναφορά, εντός της οποίας είναι εγκιβωτισμένα τα κειμενικά είδη της εξήγησης και του

πειράματος
γανωμένα α
εγκιβωτισμ
μενικού είδ
σμος, ενώ
τις δύο ε
γύρω από
αποδειχθ
συστατικ
τεύσιμοι
Μπο
φορές τ
το παρό
λυσης
επιστη
Αυτός
αντικε
στραλ
είναι τ
που λ
πτό λ
φυλή

πειράματος. Αντίθετα, τα εγχειρίδια της ιστορίας σε αυτό το επίπεδο είναι οργανωμένα ως μακροσκελείς γενικευμένες αναδρομές, εντός των οποίων είναι εγκιβωτισμένες αναφορές και πιο περιστασιακά εκθέσεις. Από πλευράς κειμενικού είδους λοιπόν, οι θετικές επιστήμες ασχολούνται με το πώς είναι ο κόσμος, ενώ η ιστορία με το τι συνέβη. Η σημείωση σε όλα τα επίπεδα δομεί και τις δύο επιστήμες ως αλήθεια, ή στην καλύτερη περίπτωση ως υποθέσεις γύρω από το τι είναι και το τι συνέβη, οι οποίες μπορεί να αποδειχθούν ή να μην αποδειχθούν. Η ιδέα ότι οι λόγοι της θετικής επιστήμης και της ιστορίας είναι συστατικοί αυτών των επιστημονικών αντικειμένων και επομένως διαπραγματεύσιμοι δεν θα μπορούσε να είναι πιο κεκαλυμμένη.

Μπορούμε να συνοψίσουμε αυτές τις διαφορές χρησιμοποιώντας τις μεταφορές της ανάλυσης και της σύνθεσης. Οι θετικές επιστήμες «κομματιάζουν» το παρόν, η ιστορία ενώνει τα κομμάτια του παρελθόντος. Τα προϊόντα της ανάλυσης είναι οι ταξινομίες και οι ακολουθίες συνεπαγωγών που συνιστούν τα επιστημονικά πεδία, ενώ τα προϊόντα της σύνθεσης είναι τα ιστορικά κείμενα. Αυτός τουλάχιστον είναι ο τρόπος με τον οποίο δομούνται τα επιστημονικά αντικείμενα για τους νεαρούς μαθητές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Αυστραλίας. Όσο για τη σημειογένεσή τους στον πολιτισμό, ο γραπτός λόγος είναι το κλειδί για την τεχνολογία τους. Όπως διδάσκεται τώρα, είναι ένα κλειδί που λίγοι μαθητές θα μάθουν να γυρνάνε, καθώς η πρόσβασή τους στον γραπτό λόγο είναι σε μεγάλο βαθμό διαμεσολαβημένη από το κοινωνικό φύλο, τη φυλή, την κοινωνική τάξη και την ηλικία.

